

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas

Pedagogikos katedra

SOCIALINIO PEDAGOGO IR ŠEIMOS SOCIALINIO DARBUOTOJO
BENDRADARBIAVIMO VALDYMAS TEIKIANT PAGALBĄ
SOCIALINES RIZIKAS IŠGYVENANČIŲ ŠEIMŲ VAIKAMS

Socialinės pedagogikos studijų programos magistro baigiamasis darbas

Darbo autorius

Liudmila Karolienė

Darbo vadovas

Prof. dr. Ilona Klanienė

Klaipėda, 2019

SANTRAUKA

Karolienė L. „Socialinio pedagogo ir šeimos socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymas teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams“. Socialinės pedagogikos studijų programos magistro baigiamasis darbas. Darbo vadovas Prof. dr. I. Klanienė, Klaipėdos universitetas, Klaipėda, 2019.

Raktiniai žodžiai: *socialinis pedagogas, socialinis darbuotojas, bendradarbiavimo valdymas, socialinės rizikos veiksniai, socialines rizikas patirianti šeima.*

Temos aktualumas. Šiuo metu plačiai diskutuojamas 2018 m. įsigaliojęs Vaikų teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Šiuo įstatymu siekiama užtikrinti, kad įstatyme numatyta tėvų ir ugdymo, sveikatos priežiūros ar kitokią pagalbą teikiančių specialistų bendradarbiavimo pareiga vaiko teisių užtikrinimo srityje būtų abipusė. Vadovaujantis šiuo įstatymu atsiranda galimybė teikti sustiprintą pagalbą šeimai, vaikams, tiek ir jų tėvams, susidūrusiems su krizine situacija, užtikrinant kokybiškos kompleksinės pagalbos teikimą. Todėl tarpinstitucinis bendradarbiavimas, bei specialistų dirbančių skirtingose institucijose ir siekiančių tų pačių tikslų bendradarbiavimo valdymas yra labai svarbus. Socialinis darbuotojas dirbantis su socialinės rizikos veiksniais patiriančiomis šeimomis ir jų vaikais bendradarbiaudamas su mokyklos socialiniu pedagogu gali tikslingai ir kokybiškai teikti pagalbą vaikui.

Temos ištirtumas. Mokslinėje literatūroje socialinių darbuotojų bei socialinių pedagogų funkcijas bei veiklos turinį nagrinėja G. Kvieskienė (2006, 2007), I. Leliūgienė ir kt. (2006, 2007), J. Černeckienės (2007), N. Večkienė (2010), J. Buzaitytė-Kašalynienė, E. Liaudginaitė-Zamalienė (2012), A. Mažionienė (2014), B. Švedaitė – Sakalauskė (2014) ir kt., E. Jezerskytė ir V. Žydžiūnaitė (2015) bei kiti autoriai. Bendradarbiavimo valdymą tarp socialinio sektoriaus specialistų tyrė S. Ališauskienė ir kt. (2007), J. Ruškus (2013). Lietuvoje atlikta nedaug tyrimų socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymo srityje. Užsienio mokslininkai tiriantys socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo veiklą: B. Kraus ir S. Hoferkova (2016) analizuoja socialinį darbą ir socialinės pedagogikos santykio vystymąsi; Socialinio pedagogo veiklą Rumunijos mokyklose tyrė autorius L. Ezechil (2013); D. Završek (2015) nagrinėjo socialinį darbą Rytų Europoje, apžvelgė istorinius, ekonominius, socialinius skirtumus. S. Kirkwood ir kt. (2017) atliko socialinio pedagogo veiklos vertinimą Jungtinėje Karalystėje.

Tyrimo problema: Siekiama išsiaiškinti, kaip vyksta socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymas teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams. Pagrindinis probleminis klausimas kokios socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymo sritys? Koks yra siekiamas ir pasiektas specialistų bendradarbiavimo rezultatas? Kaip valdymo funkcijos: planavimas, organizavimas, motyvacija ir kontrolė pasireiškia bendradarbiavimo valdyje siekiant bendro tikslo?

Darbo objektas. Socialinio darbuotojo bei socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymas teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikui yra šio darbo tyrimo objektas.

Darbo tikslas: atskleisti socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymo galimybes teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams.

Darbo uždaviniai:

1. Teoriškai pagrįsti socialinio darbuotojo ir socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymą.
2. Įvertinti socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymo situaciją, teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams.
3. Empiriškai įvertinti socialinio darbuotojo bei socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymo galimybes, teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikui .
4. Pateikti rekomendacijas socialinio darbuotojo bei socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymo tobulinimui.

Tyrimo metodai: Mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa raštu. Visi surinkti duomenys buvo užkoduoti ir apdoroti statistinės analizės paketu SPSS 17,0, o jo rezultatai pavaizduoti programa Microsoft Office Excel 2016 ir Microsoft Office Word 2016. Darbe pateikiama surinktų duomenų aprašomoji statistika bei statistinės analizės rezultatai. Kadangi tyrimo duomenys nebuvo pasiskirstę pagal normaliąją kreivę, taikyti neparametriniai statistinės analizės kriterijai: ranginio tipo duomenų trijų grupių palyginimui – Kruskal-Wallis kriterijus, o priklausomybės ryšiams tarp dviejų veiksnių nustatyti – Spearmano koreliacijos koeficientas. Siekiant nustatyti, kokius statistinius metodus tikslinga taikyti gautų duomenų atveju, įvertintas Kolmogorovo – Smirnovo kriterijus. Patvirtinta, jog kintamųjų skirstinys nėra panašus į normalųjį, kadangi gautas reikšmingumo lygmuo p yra mažesnis nei nustatytasis ($0,00 < 0,05$). Gauti rezultatai leido daryti išvadą, jog surinktų duomenų analizei taikytini neparametriniai statistiniai metodai (Rupšienė, Rutkienė 2016).

Poveikiui tarp specialistų amžiaus bei darbo stažo sąsajos su bendradarbiavimo rezultatu vertinimu, socialinio darbo, socialinio pedagoginio darbo stažo sąsajos su asmenine motyvacija bendradarbiavimui, įvertinimui buvo pasirinktas Spearmano koreliacijos koeficientas r . Tarp stebėtų kintamųjų nėra ryšio jei $r = 0$. Jei $0 < r \leq 0,3$ yra labai silpnas ryšys, jei $0,3 < r \leq 0,5$ – silpnas ryšys, $0,5 < r \leq 0,7$ – vidutinio stiprumo ryšys, $0,7 < r \leq 0,9$ – stiprus ryšys, o jei $0,9 < r \leq 1$ – labai stiprus ryšys.

Statistinis reikšmingumas žymimas raide „ p “ (angl. probability). Koreliacija šiame tyrime laikoma statistiškai reikšminga, jei $p < 0,05$.

Darbo struktūra: Darbą sudaro įvadas, literatūros apžvalga, tyrimo metodologija, rezultatai, diskusija, literatūros sąrašas bei priedai. Prieduose pateikiamas empirinio tyrimo instrumentas – klausimynas, ir statistinio tyrimo rezultatai. Darbe yra pateikti 27 paveikslai ir 7 lentelės.

Tyrimo rezultatai: Kiekybinio tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo pagrindinis bendradarbiavimo tikslas yra užtikrinti vaiko gerovę ir jo geriausias interesus. Pagrindinės sritys, kuriose pasireiškia bendradarbiavimo valdymas yra pagalba šeimai ir vaikui nustačius esamus rizikos veiksnius bei pagalba sprendžiant iškilusias šeimos socialines problemas. Dažniausia problema, su kuria susiduria specialistai bendradarbiaujant – nėra įtvirtintos bendros bendradarbiavimo tvarkos. Remiantis apklausos rezultatais didžiausiomis bendradarbiavimo valdymo kliūtimis, socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, yra: bendradarbiavimo tvarkos, metodinių rekomendacijų, veiklų koordinavimo trūkumas, veiklos tęstinumo nebuvimas. Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad bendradarbiavimas socialiniams darbuotojams ir socialiniams pedagogams padėjo pasiekti daugelį tikslų. Valdant bendradarbiavimo tarp skirtingų sričių specialistų procesą, pavyko kompleksiskai išspręsti šeimos/vaiko socialines problemas, sumažinti jų socialinę atskirtį.

Išvados: Trumpai aptariant tyrimo išvadas tikslinga paminėti, kad socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, pagrindiniai juos bendradarbiauti išoriškai motyvuojantys veiksniai – tai oficialūs įpareigojimai. Įstatyminė bazė, reguliuojanti bendradarbiavimą ir jo valdymą tarp socialinio darbuotojo ir socialinio pedagogo yra sukurta, pagrindinės skirtingų vaiko gerovės institucijų specialistų atsakomybės yra tiekti pagalbą vaikui ir šeimai vaiko gerovės srityje ir bendradarbiauti tarpinstitucinėse komandose. Dauguma apklaustų specialistų taip pat nurodė didelį bendradarbiavimo poreikį padedant vaikui mokytis: teikiant pagalbą mokyklos nelankantiems, pamokas praleidinėjantiems vaikams, taip pat padedant, jei vaikas patiria patyčias, turi mokymosi sunkumų ar specialiųjų poreikių. Tiriant bendradarbiavimo organizavimą apklaustų specialistų požiūriu gauti rezultatai rodo, kad dažniausiai yra pasirenkama nuotolinio bendradarbiavimo forma, bendravimo būdai, t. y. kur kas dažniau susirašinėjama, kalbamasi telefonu. Taip pat pastebimos problemos, susijusios su darbo organizavimu ir jo specifika – tai dideli darbo krūviai, didelis dokumentacijos kiekis, specialistų laiko trūkumas. Veiksniai, socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, stiprinantys asmeninę motyvaciją bendradarbiavimui: paslaugų kokybės siekimas, asmeninis profesionalus interesas pažinti vaiko poreikius ir juos kuo geriau tenkinti, juos džiugina vaikų pasiekimai, sąlygoti bendradarbiavimo proceso. Specialistai išreiškė poreikį patobulinti savo komunikavimo gebėjimus, įgyti planavimo įgūdžių, taip pat teisinių žinių. Jų teigimu, reikėtų daugiau informacijos apie galimas paslaugas sprendžiant vaiko ir šeimos problemas bei šių paslaugų kokybės vertinimo metodus. Iš šių trijų specialistų grupių socialiniai pedagogai dažniausiai teigė, kad juos demotyvuoja didelis darbo krūvis, netinkamos sąlygos bendradarbiavimui, tęstinumo ir bendradarbiavimo veiklų koordinavimo nebuvimas. Iš šių specialistų labiausiai patenkinti savo darbo sąlygomis buvo atvejo vadybininkai.

SUMMARY

Karoliene L. "Managing Social educators and Family Social Worker Collaboration Assistance for Children in Families at Social Risk. Master's thesis of Social Pedagogy study program. The tutor of the final paper: Prof. dr. I. Klaniene, Klaipeda University: Klaipeda, 2019.

Keywords: *social educator, social worker, collaboration, management, social risk factors.*

Relevance of the topic. Currently there is a wide debate in The Law on the Protection of the Rights of the Child entered into force. The purpose of this law is to ensure that the obligation of cooperation between parents and specialists providing education, health care or other assistance in the field of child rights is mutual. Under this law, it is possible to provide enhanced family support to both the child and his / her parents who have been in a crisis, providing quality complex assistance. Coordinated provision of services is planned with full consideration of the needs of children and their parents (carers, caregivers), the provision of child welfare is not accompanied by individual but mutually agreed educational, social and health services. Therefore, interinstitutional cooperation and management of cooperation between professionals working in different institutions and pursuing the same goals is very important. A social worker working with families at risk of social risk and their children in cooperation with a school social pedagogue can provide targeted and quality support to the child.

Topic exploration. In the scientific literature, the functions and content of social workers and social pedagogues are analyzed by G. Kvieskienė (2006, 2007), I. Leliūgienė and others. (2006, 2007), J. Černeckienė (2007), N. Večkienė (2010), J. Buzaitytė-Kašalyniė, E. Liaudginaitė-Zamaliė (2012), A. Mažionienė (2014), B. Švedaitė - Sakalauskė (2014) et al., E. Jezerskytė and V. Žydžiūnaitė (2015) and other authors. S. Ališauskienė and others investigated the cooperation between social sector specialists. (2007), J. Ruškus (2013). In Lithuania, there has been little research in the area of social pedagogue and social worker cooperation management. Foreign scientists study the activities of social pedagogue and social worker: B. Kraus and S. Hoferkova (2016) analyse social work and the development of the relationship between social pedagogy; The activity of a social educator in Romanian schools was investigated by the author L. Ezechil (2013); D. Zaviršek (2015) analysed social work in Eastern Europe, reviewed historical, economic, social differences and analysed the current migration problem; S. Kirkwood et al. (2017) conducted a social pedagogue performance assessment in the UK.

The research problem: The aim is to find out how the management of social pedagogue and social worker co-operation is provided by aiding children of families experiencing social risks. The main problematic issue is the areas of governance of social pedagogue and social worker cooperation? How does the goal of cooperation work? What is the result of the desired and achieved cooperation between professionals?

Research object: The management of social worker and social pedagogue cooperation in aiding the child of families at risk of social risks is the subject of this study.

The aim of the research work is to reveal the possibilities of social cooperation between social educator and social worker in aiding children of families at risk of social risks.

To achieve the goal, the following research tasks have been presented:

1. Theoretically substantiate the management of social worker and social pedagogue cooperation.
2. To evaluate the situation of social pedagogue and social worker cooperation management by aiding children of families experiencing social risks.
3. Empirically evaluate the possibilities of managing social worker and social pedagogue cooperation by aiding the child of families experiencing social risks.
4. To make recommendations for improvement of cooperation between social worker and social pedagogue.

Research methods. Theoretical- analysis of scientific literature. Empirical - written questionnaire. In order to assess the peculiarities of social pedagogue and social worker cooperation in aiding school age children, the study was conducted social workers and social educators of Klaipeda city have been questioned. The written questionnaire was placed on the webpage www.apklausa.lt and sent to the research participants by email. The research data were analysed with SPSS 17.0 and results were depicted with Microsoft Office Excel 2016 and Microsoft Office Word 2016. The work presents descriptive statistics of the collected data and results of statistical analysis. Since the study data were not distributed according to the normal curve, the non-parametric criteria for statistical analysis were applied: the benchmark data for three groups comparison - the Kruskal-Wallis criterion, and the relationship between the two factors - the Spearman correlation coefficient. The results obtained are statistically significant if the calculated value of the criterion p is below the significance level $\alpha = 0.05$.

Structure: introduction, literature review, research methodology, results, discussion, references and appendixes. The appendix contains an empirical research instrument - a questionnaire. Paper contains 27 pictures and 7 tables.

Main conclusions: The quantitative study and the analysis of the results revealed that the main goal of the collaboration between the social educator and the social worker is to ensure the child's well-being and best interests. The main areas of cooperation management are helping the family and the child identify the existing risk factors and helping to solve the family's social problems. The most common problem faced by professionals in collaborating is the lack of common arrangements for cooperation. The most effective forms of co-operation are those in the form of direct contact: personally, at meetings or during a case management meeting, with the help of an aid plan. According to the survey results, the greatest obstacles to cooperation management, social workers and social pedagogues, are lack of cooperation, methodological recommendations, lack of coordination of activities, lack of business

continuity. Analysis of research data revealed that collaboration with social workers and social educators helped to achieve many goals. The most important thing is that we managed to solve the social problems of the family / child in a complex way and to reduce their social exclusion.

Paveikslų sąrašas

1 pav. Vaikų gerovės užtikrinimo sistemos schema Lietuvoje (projektas „Vaiko teisių užtikrinimo ir pagalbos vaikui ir jo šeimai stiprinimas Lietuvos savivaldybėse: Ankstyvosios intervencijos modelis“ , 2018).....	22
2 pav. Rizikos faktorių pasireiškimas (projektas „Vaiko teisių užtikrinimo ir pagalbos vaikui ir jo šeimai stiprinimas Lietuvos savivaldybėse: Ankstyvosios intervencijos modelis“ , 2018).....	26
3 pav. Socialinio pedagogo veiklos lygmenys (Mažionienė, 2014).....	29
4 pav. Socialinio darbuotojo ir socialinio pedagogo bendradarbiavimo koncepcija (Ruškus, 2013).....	43
5 pav. (projektas „Vaiko teisių užtikrinimo ir pagalbos vaikui ir jo šeimai stiprinimas Lietuvos savivaldybėse: Ankstyvosios intervencijos modelis“ , 2018).....	44
6 pav. F. Taylor. Klasikinė vadybos teorija.....	48
7 pav. Magistrinio darbo tyrimo loginė schema.....	49
8 pav. Tyrime dalyvavusių specialistų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes.....	50
9 pav. Tyrime dalyvavusių specialistų pasiskirstymas pagal pareigas	51
10 pav. Klausimyno matavimo skalės pavyzdys.....	52
11 pav. Anoniminės apklausos klausimyno teorinis modelis.....	53
12 pav. Tyrime dalyvavusių specialistų pasiskirstymas pagal įgytą išsilavinimą.....	56
13 pav. Tyrime dalyvavusių specialistų pasiskirstymas pagal socialinio darbo ar socialinio pedagoginio darbo stažą.....	57
14 pav. Tyrime dalyvavusių specialistų pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją.....	58
15 pav. Apklausoje dalyvavusių specialistų tikslai, kurių jie siekia bendradarbiaudami.....	59
16 pav. Apklausoje dalyvavusių specialistų nurodytos sritys, kuriose jiems tenka dažniausiai bendradarbiauti savo darbe.....	60
17 pav. Apklausoje dalyvavusių specialistų nurodytos problemos, su kuriomis jie susiduria bendradarbiavimo procese.....	61
18 pav. Bendradarbiavimo veiklos planavimas.....	62
19 pav. Bendradarbiavimo organizavimas apklaustų specialistų požiūriu bendradarbiavimo procese.....	64
20 pav. Išorinės motyvacijos veiksnių vertinimas apklaustų specialistų požiūriu.....	65
21 pav. Veiksniai, socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, stiprinantys asmeninę motyvaciją bendradarbiavimui.....	67

22 pav. Veiksniai, socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, trukdantys bendradarbiavimui.....	70
23 pav. Bendradarbiavimo kontrolės dažnumas apklaustų specialistų požiūriu.....	72
24 pav. Apklausos dalyvių nuomonės, kokios bendradarbiavimo formos yra efektyviausios.....	74
25 pav. Socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų rezultatai, pasiekti bendradarbiaujant.....	75
26 pav. Apklausos dalyvių nuomonės, ar bendradarbiavimo rezultatai atitinka išsikeltus tikslus.....	76
27 pav. Bendradarbiavimo rezultatų vertinimas apklausoje dalyvavusių specialistų požiūriu.....	76

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Bendradarbiavimo veiklos planavimas skirtingas pareigas užimančių specialistų požiūriu	63
2 lentelė. Išorinės motyvacijos veiksnių vertinimas skirtingas pareigas užimančių specialistų požiūriu.....	66
3 lentelė. Asmeninės motyvacijos veiksnių vertinimas skirtingas pareigas užimančių specialistų požiūriu.....	68
4 lentelė. Socialinio darbo, socialinio pedagoginio darbo stažo sąsajos su asmenine motyvacija bendradarbiavimui.....	70
5 lentelė. Veiksnių, trukdančių bendradarbiavimui, vertinimas skirtingas pareigas užimančių specialistų požiūriu.....	71
6 lentelė. Bendradarbiavimo kontrolės vertinimas skirtingas pareigas užimančių specialistų požiūriu.....	73
7 lentelė. Specialistų amžiaus bei darbo stažo sąsajos su bendradarbiavimo rezultatų vertinimu.....	77

TURINYS

IVADAS.....	12
1. SOCIALINIO PEDAGOGO IR ŠEIMOS SOCIALINIO DARBUOTOJO BENDRADARBIAVIMO VALDYMAS, TEIKIANT PAGALBĄ SOCIALINES RIZIKAS IŠGYVENANČIŲ ŠEIMŲ VAIKAMS, ANALIZĖS TEORINIAI ASPEKTAI.....	16
1.1. Socialines rizikas išgyvenančių šeimų samprata ir jose augančių vaikų poreikių vertinimas.....	16
1.1.1. Socialines rizikas išgyvenančių šeimų samprata.....	16
1.1.2. Vaikų augančių socialines rizikas išgyvenančiose šeimose charakteristika.....	18
1.1.3. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo vaiko gerovės srityje teisinis pagrindimas.....	20
1.1.4. Vaiko gerovės rizikos veiksnių vertinimas ugdymo srityje.....	23
1.1.5. Vaiko ugdymo rizikos kriterijaus vertinimas, rizikos vertinimo kriterijų aprašymas.....	25
1.2. Socialinio pedagogo veikla dirbant su socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikais.....	28
1.3. Šeimos socialinio darbuotojo veikla dirbant su socialines rizikas išgyvenančių šeimomis ir jų vaikais.....	38
1.4. Socialinio pedagogo ir šeimos socialinio darbuotojo bendradarbiavimas vaiko gerovės srityje.....	41
2. SOCIALINIO PEDAGOGO IR ŠEIMOS SOCIALINIO DARBUOTOJO BENDRADARBIAVIMO VALDYMO TEIKIANT PAGALBĄ SOCIALINES RIZIKAS IŠGYVENANČIŲ ŠEIMŲ VAIKAMS TYRIMAS.....	46
2.1. Teorinės nuostatos.....	46
2.2. Tyrimo metodika.....	47
2.2.1. Tyrimo logika.....	47
2.2.2. Apklauso imtis.....	50
2.2.3. Apklauso instrumentas.....	51
2.2.4. Gautų duomenų analizė.....	54
2.2.5. Apklauso organizavimas ir tyrimo etikos principai.....	54
2.3. Rezultatai ir jų analizė.....	56
2.4. Tyrimo rezultatų apibendrinimas.....	78
DISKUSIJA.....	80
IŠVADOS.....	84
REKOMENDACIJOS.....	86
LITERATŪRA.....	87
PRIEDAI.....	97

IVADAS

Temos aktualumas. Socialines rizikas patirianti šeima, tai šeima, kurioje auga nepilnamečiai vaikai iki 18 metų, kai vienas iš tėvų, rūpintojų arba abudu piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, naudoja psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą (Valstybinė šeimos politikos koncepcija, 2011). Lietuvoje socialinės rizikos šeimų 2017 metais buvo apie 10 tūkstančių, kuriose augo 18,4 tūkst. vaikų (Statistikos departamentas, 2018).

Šiuo metu plačiai diskutuojamas 2018 m. įsigaliojęs Vaikų teisių apsaugos pagrindų įstatymas, kyla tėvų bendruomenės pasipriešinimas. Šiuo įstatymu siekiama užtikrinti, kad įstatyme numatyta tėvų ir ugdymo, sveikatos priežiūros ar kitokią pagalbą teikiančių specialistų bendradarbiavimo pareiga vaiko teisių užtikrinimo srityje būtų abipusė ir atsižvelgtų į LR Konstitucijoje įtvirtintą tėvų teisę auklėti vaikus pagal savo įsitikinimus. Tai svarbus žingsnis pertvarkant visą vaiko teisių apsaugos sistemą. Vadovaujantis šiuo įstatymu atsiranda galimybė teikti sustiprintą pagalbą šeimai, tiek vaikui tiek ir jo tėvams, susidūrusiems su krizine situacija, užtikrinant kokybiškos kompleksinės pagalbos teikimą. Koordinuotai teikiamos paslaugos teikiamos vadovaujantis lygybės ir nediskriminavimo principais – visiems vaikams garantuojamos Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje (1989), Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje (2006), Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (2019) įtvirtintos teisės. Visapusiškai įvertinus vaikų ir jų tėvų (globėjų, rūpintojų) poreikius, vaiko gerovei užtikrinti teikiamos ne pavienės, bet tarpusavyje suderintos švietimo pagalbos, socialinės ir sveikatos priežiūros paslaugos (LR Švietimo ir mokslo ministro, LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro, ir LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymas, Dėl koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos aprašo patvirtinimo, 2017). Todėl tarpinstitucinis bendradarbiavimas, bei specialistų dirbančių skirtingose institucijose ir siekiančių tų pačių tikslų bendradarbiavimo valdymas yra labai svarbus. Socialinis darbuotojas dirbantis su socialinės rizikos veiksniais patiriančiomis šeimomis ir jų vaikais bendradarbiaudamas su mokyklos socialiniu pedagogu gali tikslingai ir kokybiškai teikti pagalbą vaikui.

Socialinis pedagogas bendrauja vadovaudamasis profesiniais interesais ir įsitikinimais, sukuria situacijas, kurios skatina tarp bendradarbiaujančių pusių etiškus, profesionaliai kompetentingus veiksmus. Socialinis pedagogas dirba kartu su pedagogais, klasių auklėtojais, kitais specialistais, tėvais ar teisėtais vaiko atstovais, bendruomene. Komandinis darbas neatsiejamas ir nuo kasdienės socialinio darbuotojo veiklos. Pasak G. Kvieskienės (2007), socialinis darbuotojas taip pat yra svarbus mokyklos pedagogų komandos narys, kuris dirba kartu su mokyklos administracijos darbuotojais, mokytojais, vadovais, psichologais, auklėtojais, logopedais, kitais mokyklos darbuotojais.

Socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo darbui su socialines rizikas patiriančiomis šeimomis ir jų vaikais bendradarbiavimas galėtų padėti spręsti rizikas išgyvenančių šeimų ir jų vaikų

problemas apimant namų ir mokyklos aplinkas, suderintas užimtumas leistų išvengti socialines rizikas įtakojančių veiksnių.

Temos iširtumas. Šeimoje atsiradus vaiko funkcionavimo ir socialinės aplinkos rizikos veiksniams, susijusiems su tėvų elgesiu ar jų santykiais su vaiku, kai nėra realaus ir tiesioginio pavojaus, vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, prioritetas taikomas vaiko išsaugojimui šeimoje, teikiant vaikui ir jo tėvams prevencinę ir kompleksinę pagalbą, todėl siekiant pokyčių nepakanka vien socialinio darbuotojo teikiamų paslaugų ar vien socialinio pedagogo dirbančio su vaiku ugdymo įstaigoje. Holistiniu požiūriu reikalinga kompleksinė pagalba. Socialinė pagalba turi būti teikiama kartu derinant ją su kitomis paslaugomis ir reikalauja socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo siekiant pagalbos vaikui. Neretai problemos patiriamos šeimos sistemos viduje sąlygoja problemas patiriamas ugdymo sistemoje ir atvirkščiai (Leliūgienė ir kt. 2007).

Mokslinėje literatūroje socialinių darbuotojų bei socialinių pedagogų funkcijas bei veiklos turinį nagrinėja G. Kvieskienė (2006, 2007), I. Leliūgienė ir kt. (2006, 2007), J. Černeckienės (2007), N. Večkienė (2010), J. Buzaitytė-Kašalynienė, E. Liaudginaitė-Zamalienė (2012), A. Mažionienė (2014), B. Švedaitė – Sakalauskė (2014) ir kt., E. Jezerskytė ir V. Žydžiūnaitė (2015) bei kiti autoriai. Bendradarbiavimą tarp socialinio sektoriaus specialistų tyrė S. Ališauskienė ir kt. (2007), J. Ruškus (2013). Lietuvoje atlikta nedaug tyrimų socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo srityje.

Užsienio mokslininkai tiriantys socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo veiklą: B. Kraus ir S. Hoferkova (2016) analizuoja socialinį darbą ir socialinės pedagogikos santykio vystymąsi; Socialinio pedagogo veiklą Rumunijos mokyklose tyrė autorius L. Ezechil (2013); D. Zaviršek (2015) nagrinėjo socialinį darbą Rytų Europoje, apžvelgė istorinius, ekonominius, socialinius skirtumus, analizuota aktuali migracijos problema; S. Kirkwood ir kt. (2017) atliko socialinio pedagogo veiklos vertinimą Jungtinėje Karalystėje.

Tyrimo problema: Siekiama išsiaiškinti kaip vyksta socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymas teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams. Pagrindinis probleminis klausimas kokios socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymo sritys? Kaip siekiama tikslo bendradarbiaujant? Koks yra siekiamas ir pasiektas specialistų bendradarbiavimo rezultatas? Kaip valdymo funkcijos: planavimas, organizavimas, motyvacija ir kontrolė pasireiškia bendradarbiavimo valdyme siekiant bendro tikslo?

Darbo objektas. Socialinio darbuotojo bei socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymas teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikui yra šio darbo tyrimo objektas.

Darbo tikslas: atskleisti socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymo galimybes teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams.

Darbo uždaviniai:

1. Teoriškai pagrįsti socialinio darbuotojo ir socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymą.
2. Įvertinti socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymo situaciją, teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams.
3. Empiriškai įvertinti socialinio darbuotojo bei socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymo galimybes, teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikui.
4. Pateikti rekomendacijas socialinio darbuotojo bei socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymo tobulinimui.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Anketinė apklausa raštu.
3. Statistinė duomenų analizė bei grafinė pateiktis. Tyrimo duomenys analizuoti programa SPSS 22, o jo rezultatai pavaizduoti programa Microsoft Excel. Darbe pateikiama surinktų duomenų aprašomoji statistika bei statistinės analizės rezultatai. Kadangi tyrimo duomenys nebuvo pasiskirstę pagal normaliąją kreivę, taikyti neparametriniai statistinės analizės kriterijai: ranginio tipo duomenų trijų grupių palyginimui – Kruskal-Wallis kriterijus, o priklausomybės ryšiams tarp dviejų veiksnių nustatyti – Spearmano koreliacijos koeficientas. Gauti rezultatai statistiškai reikšmingi, jei apskaičiuota kriterijaus p reikšmė mažesnė už reikšmingumo lygmenį $\alpha=0,05$.

Darbo struktūra: Darbą sudaro įvadas, literatūros apžvalga, tyrimo metodologija, rezultatai, diskusija, literatūros sąrašas bei priedai. Prieduose pateikiamas empirinio tyrimo instrumentas – klausimynas. Darbe yra pateikti 27 paveikslai ir 7 lentelės.

Teorinės nuostatos:

1. Klasikinės vadybos teorija, (Taylor, 1911; Fayol, 1916; 1924; DuBrin, 1986; Seilius, 1998), kurios pradininkas yra amerikietis inžinierius F. Teiloras (Frederick Tylor). Klasikinės vadybos teorijoje teigiama, kad bet kuris procesas valdomas valdymo funkcijomis: planavimu, organizavimu, vadovavimu ir kontrole. Ši teorija padės atskleisti socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo proceso valdymo elementus, prielaidas bei formas.

Kiekybinio empirinio tyrimo apklausos klausimynui sukurti bus remiamasi klasikine vadybos teorija. Ši nuostata padės išanalizuoti socialinio pedagogo ir šeimos socialinio darbuotojo bendradarbiavimo proceso valdymo, teikiant pagalbą socialines rizikas patiriančių šeimų vaikams, funkcijas: planavimą, organizavimą, motyvavimą (vidinį ir išorinį) bei kontrolę, atskleisti bendradarbiavimo valdymo galimybes.

2. Socialinių sistemų teorija. Vokiečių filosofas L. Von Bertalanffy 1920 m. Sukūrė Sistemų teoriją. XX a. Socialinių sistemų teorija, kaip integruojantis socialinio darbo modelis, daug dėmesio skiria aplinkos pokyčiams ir jų įtakos asmeniui analizei, siekia išsaugoti bei plėtoti ryšius tarp skirtingų

aplinkos bei asmens sistemų, įtraukti asmenį į įvairias sistemas ir sistemų santykių pokyčių pagrindu padėti spręsti socialines asmens problemas. Svarbiausia socialinio darbo intervencinės veiklos paskirtis kliento sistemų santykių pokyčiai, kurie ir lemia žmogaus funkcionavimo pagerinimą. (Vaicekauskienė, 2009.) Socialinis darbuotojas kaip atvejo vadybos organizatorius modernioje visuomenėje nepadeda tiesiogiai dalydamas išteklius pagalbos reikalingiems individams, tačiau sudaro individams galimybes patekti į atskiras funkcinės sistemas, kuriose esamas poreikis yra patenkinamas (Bommes, Scherr, 2000, p. 89).

Socialinių sistemų teorija remiamasi teorinėje dėstomojoje dalyje aiškinant skirtingų sistemų, socialinių pedagogų, dirbančių švietimo sistemoje ir socialinių darbuotojų, dirbančių socialinių paslaugų sistemoje bendradarbiavimo galimybes siekiant bendro tikslo, padėti socialines rizikas patiriančių šeimų vaikams teikiant socialinę, socialinę-pedagoginę pagalbą.

1. SOCIALINIO PEDAGOGO IR ŠEIMOS SOCIALINIO DARBUOTOJO BENDRADARBIAVIMO VALDYMAS, TEIKIANT PAGALBĄ SOCIALINES RIZIKAS IŠGYVENANČIŲ ŠEIMŲ VAIKAMS, ANALIZĖS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Socialines rizikas išgyvenančių šeimų samprata ir jose augančių vaikų poreikių vertinimas

1.1.1. Socialines rizikas išgyvenančių šeimų samprata

Šeima – unikali socialinė institucija, suvokiama kaip pirminė savo narių emocinės paramos ir globos teikimo sistema, kaip prieglobstis nuo vienatvės ir gyvenimo negandų, tenkinantis meilės, supratimo ir palaikymo poreikį (Bajoriūnas, Dumčienė, 2006; Ivanauskienė, 2012). Šeimos sandara grindžiama vyro ir moters santuoka, siejama su vaikų auginimu ir auklėjimu (Obelenienė, 2011). Šeima taip pat įvardijama, kaip maža asmenų grupė, kurios pagrindas yra santuoka ar kraujo ryšių grupė, kai jos narius sieja bendri emociniai santykiai, įsipareigojimas vienas kitam, vaikų auginimas ir auklėjimas (Haskett ir kt., 2014). Šeimos politikos koncepcijoje (2011) darnios šeimos sąvoka formuluota, kaip šeima, atliekanti būdingas šeimos funkcijas, kurios užtikrina visų jos narių fizinę, psichinę ir dvasinę gerovę. Bendrąja prasme šeimos sąvoka yra sutuoktiniai ir jų vaikai (įvaikiai), jeigu jų yra. Šeima taip pat gali būti nepilna ar išplėstinė (Valstybinė šeimos politikos koncepcija, 2011).

Šeima gali patekti į krizines situacijas ar susidurti su socialinės rizikos veiksniais, pažeidžiančiais šeimos santykių pusiausvyrą ir sutrikdančias sėkmingą šeimos funkcionavimą. Šeima, įveikusi krizę, pradeda naujos kokybės funkcionavimo etapą. Tačiau šeima, kuri nepajėgia įveikti iškilusių problemų, tampa pažeidžiama, neatlieka savo funkcijų ir patiria socialinės rizikos veiksnių įtaką (Ivanauskienė, 2012). Socialine rizika laikoma veiksniai ir aplinkybės, dėl kurių asmenys (šeimos) patiria ar yra pavojus jiems patirti socialinę atskirtį (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2018):

- suaugusių šeimos narių socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus (įvaikius) stoka ar nebuvimas;
- nepilnamečių vaikų (įvaikių) visapusio fizinio, protinio, dvasinio, dorovinio vystymosi ir saugumo sąlygų šeimoje neužtikrinimas;
- psichologinė, fizinė ar seksualinė prievarta;
- smurtas;
- išnaudojimas prekybai žmonėmis;
- įsitraukimas ar polinkis įsitraukti į nusikalstamą veiklą;
- piktnaudžiavimas alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis;

- priklausomybė nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių medžiagų, azartinių lošimų;
- elgetavimas, valkatavimas, benamystė;
- motyvacijos dalyvauti darbo rinkoje stoka ar nebuvimas.

Socialines rizikas patiriančios šeimos, kaip socialinio instituto ir kaip mažos pirminės socialinės grupės tipas, dėl savo ypatybių neatitinkantis savo paskirties ir iki galo neįvykdantis savo funkcijų, yra veikiamas neigiamų socialinių veiksnių bei sąveikauja su socialinės rizikos grupėmis, keliančiomis grėsmę normaliam visuomenės funkcionavimui (Kondrotaitė, Butvilas, 2007; Ivanauskienė, 2012). Potenciali socialinė rizika gali atsirasti nepalankiomis ekonominėmis ir psichologinėmis sąlygomis, dėl sunkumų auklėjant vaikus, kylant šeimos narių konfliktams, dažniausiai girtuokliaujant bei dėl priklausomybės narkotikams, žiauraus elgesio šeimoje, – vaikų atžvilgiu (Ivanauskienė, 2012).

Socialinės rizikas išgyvenančios šeimos įvardijamos, kaip šeimos, kurias veikia socialiniai rizikos veiksniai. Šeimoms skiriama socialinio darbuotojo socialinė priežiūra ir lengvatos, socialinės pašalpos teikiamos nepinigine forma, kompensacijų sumos pervedamos į energiją, kurą, geriamąjį ir karštą vandenį tiekiančių įmonių ar fizinių asmenų atsiskaitomąsias sąskaitas bankuose, užtikrinti šeimoms šių piniginės socialinės paramos formų, pagalbos ir lengvatų teikimo tęstinumą. Taip pat šioms šeimoms užtikrinamas atvejo vadybininko paskyrimas darbui su šeima pagal Atvejo vadybos tvarkos apraše nustatyta tvarką. Atvejo vadyba gali būti taikoma nenustačius grėsmės vaikui lygio, bet esant poreikiui vaikui ir šeimai gauti kompleksinę pagalbą (Atvejo vadybos tvarkos aprašas, 2018).

Atvejo vadybą gali inicijuoti savivaldybės administracija, seniūnija, socialinių paslaugų įstaiga, kitos pagalbą vaikams ir šeimoms teikiančios įstaigos ar kita įstaiga, organizacija, šeima, elektroninėmis ryšio priemonėmis ir (ar) raštu kreipdamasi į socialinių paslaugų įstaigą su prašymu paskirti atvejo vadybininką. Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos teritorinis skyrius į šį atvejo vadybos procesą neįtraukiamas (Atvejo vadybos tvarkos aprašas, 2018).

Socialiniam darbuotojui ar atvejo vadybininkui įvertinus grėsmę vaiko gyvybei pranešama Vaikų teisių apsaugos skyriui, skyriaus specialistai atlieka veiksmus reglamentuotus vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu -organizuojamas vaiko paėmimas, inicijuojamas mobiliosios komandos paskyrimas, atvejo vadybininko paskyrimas ar kt. (Vaikų teisių pagrindų įstatymas, 2018).

Savivaldybės administracijos padalinys (paprastai tai būna savivaldybių įstaigų socialinių paslaugų centrai, socialinės paramos skyriai, paramos šeimai tarnybos ar paramos šeimai įstaigos) nustato, kokių socialinių paslaugų ir pagalbos reikia šeimai, jas organizuoja ir teikia. Su socialinės rizikos šeimomis dirba socialiniai darbuotojai darbui su socialinės rizikos šeimomis. Taip pat pagalbą ir paslaugas socialinės rizikos šeimoms teikia nevyriausybines organizacijos, krizių centrai, šeimos centrai, vaikų dienos centrai ir kitos su vaiko teisių apsauga susijusios organizacijos bei įstaigos. Socialiniai darbuotojai šeimoms ne tik informuoja ir konsultuoja socialinės paramos klausimais, bet ir teikia socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugas. Kartu teikiama socialinė bei psichologinė

pagalba, sprendžiant iškilusias šeimų problemas. Socialiniai darbuotojai darbui su socialinės rizikos šeimomis periodiškai vertina teigiamus pokyčius šeimoje ir sprendžia, ar būtina keisti arba teikti papildomų paslaugų šeimai. Taip pat kartu su Vaiko teisių apsaugos skyriumi (tarnyba) sprendžiama, ar šeimai toliau tęsti paslaugų teikimą, su ja dirbti, ar šeimai būtina taikyti kitas poveikio priemones (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, 2018).

Apibendrintai galima teigti, kad socialine rizika laikoma veiksniai ir aplinkybės, dėl kurių asmenys (šeimos) patiria ar yra pavojus jiems patirti socialinę atskirtį: suaugusių šeimos narių socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus (įvaikius) stoka ar nebuvimas; nepilnamečių vaikų (įvaikių) visapusio fizinio, protinio, dvasinio, dorovinio vystymosi ir saugumo sąlygų šeimoje neužtikrinimas; psichologinė, fizinė ar seksualinė prievarta; smurtas; išnaudojimas prekybai žmonėmis; įsitraukimas ar polinkis įsitraukti į nusikalstamą veiklą; piktnaudžiavimas alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis; priklausomybė nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių medžiagų, azartinių lošimų; elgetavimas, valkatavimas, benamystė; motyvacijos dalyvauti darbo rinkoje stoka ar nebuvimas. Nuo 2018 m. naikinama Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaita ir šios apskaitos tvarka, pagalba teikiama visoms šeimoms ir jose augantiems vaikams kurioms yra poreikis pagalbai arba pasireiškia rizikos veiksnių veikimo požymiai.

Taigi šeimoje iškilus krizinei situacijai ar siekiant užkirsti kelią problemų atsiradimui – prevenciškai, pagalba pasiekama visoms Lietuvos šeimoms neatlygintinai. Didesnis dėmesys skiriamas šeimos gerovei, sutelkiant įvairiose sistemose dirbančių specialistų pajėgas, koordinuojant paslaugų teikimo procesą.

1.1.2. Vaikų augančių socialines rizikas išgyvenančiose šeimose charakteristika

Vaiko sąvoka formuluojama, kaip žmogus iki 18 metų, išskyrus atvejus, kai Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatyta kitaip. Jeigu asmens amžius yra nežinomas ir yra priežasčių manyti, kad jis yra nepilnametis, toks asmuo laikomas vaiku, iki bus nustatyta priešingai (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 2018).

Mokslininkų G. Kondrotaitės ir T. Butvilo (2007) atliktais tyrimais vertinamas vaikų, iš rizikas išgyvenančių šeimų, elgesys. Nustatyta, kad socialinių rizikų vaikams būdingas didesnis pakantumo bei taikumo požymis. Tačiau jie mažiau linkę dalintis, pripažinti kaltę, nesėkmės atveju bandyti iš naujo, išklausti kitus, nežeminti kitų. Socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikai pasižymi mažiau išreikštu atvirumu, silpnesniu gebėjimu pasitikėti kitais, stebimi silpnesni jautrumo, pagarbos, savitvardos, solidarumo bei aktyvumo vertybių požymiai. Mergaitėms yra būdingas mažesnis pasitikėjimas savimi, dėmesingumas, savikontrolė ir iniciatyvumas. Berniukai iš šeimų, kurios patiria rizikos veiksnius, rečiau

linę dalintis, dažniau meluoja, nepripažįsta kaltės, neišklauso kitų. Rizikos šeimos lemia nestabilumą socialiniam ir doroviniam vaiko elgesiui (Kondrotaitė, Butvilas, 2007).

Autorė M. Pileckaitė – Markovienė (2010) teigė, kad nukentėję nuo žiauraus elgesio vaikai patiria psichinę traumą, dėl kurios formuojasi tam tikri asmenybės ir elgesio ypatumai, neigiamai veikiantys tolesnį jų gyvenimą. Patyrusiems prievartą vaikams gali atsirasti kalbos sutrikimai (mikčiojimas), galvos, pilvo skausmai, nevalingas šlapinimasis, tuštinimasis, depresija. Patyrę prievartą vaikai patiria socializacijos sunkumų, jiems trūksta žinių ir pasitikėjimo savimi, kad galėtų užsitarnauti autoritetą mokykloje.

Dėl netinkamo tėvų gyvenimo būdo vaikai jaučia nepilnavertiškumo, gėdos, kaltės jausmą, nerodo savo jausmų, yra socialiai uždari, turi psichologinių ir socialinės adaptacijos sunkumų. Vaikai jaučiasi esą kitokie, jiems sunku atsipalaiduoti ir juokauti, jie negali susikaupti, yra impulsyvūs, patiria nerimą. Tokie vaikai yra per daug atsakingi arba visai neatsakingi, sunkiai bendrauja, meluoja (Leliūgienė, 2005). Vaikai, kurių tėvai yra priklausomi nuo alkoholio, dažniau serga depresija (Thapa ir kt. 2017).

Nustatyta, kad dėl nepalankios socialinės rizikos aplinkos (nepatenkintų vaiko poreikių), vaikai patiria elgesio ir emocinius sunkumus, dėl kurių atsiranda bendravimo problemų su bendraamžiais ar suaugusiais (vaikai gali tapti nemėgstamais, atstumtais). Socialinės rizikos šeimos aplinkos vaikai patiria elgesio ir emocinius sunkumus, neigiamai veikiančius jų socialinį funkcionavimą. Socialinės rizikos šeimų vaikai atsiduria nepalankioje situacijoje, kada jų pati artimiausia aplinka – šeima, kaip rizikos veiksnys neigiamai įtakoja jų dvasinę ir socialinę sveikatą. Šią situaciją galima apibūdinti kaip rizikos aplinkos vaikų psichologinius ir socialinius ypatumus, reikalaujančius ypatingo dėmesio (Pannebakker ir kt., 2018).

Vaikai iš socialinės rizikos šeimų patiria dvejopus jausmus: jie myli savo tėvus, tačiau kartu ir neapkenčia, matydami jų netinkamą elgesį. Vaikai neišsako savo jausmų, jaučia gėdą, galbūt bijo netekti savo namų. Jie patys nemoka apsisaugoti nuo tikrovės, todėl gali patirti psichikos sveikatos problemų.

Medicininiai tyrimai atlikti su vaikais, šeimose su socialine ir ekonomine, bei rasine-etnine įvairove, rekomenduoja modifikuoti namų aplinką, sutelkiant dėmesį į sveikų maisto produktų prieinamumą ir mažiau sveikų produktų buvimą. Netinkama mityba gali sukelti sveikatos sutrikimus (Boles et al., 2018).

Apibendrintai galima teigti, kad vaikai iš rizikos šeimų yra didesnėje rizikoje turėti psichologinių bei socialinių problemų.

1.1.3. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo vaiko gerovės srityje teisinis pagrindimas

Siekiant sukurti nepertraukiamai veikiančią vaiko teisių apsaugos sistemą, kuri užtikrintų vienodos praktikos, apsaugant ir ginant vaiko teises ir teisėtus interesus, formavimąsi ir taikymą valstybėje, savalaikį reagavimą į vaiko teisių pažeidimus ir operatyvų sprendimų priėmimą, nuo 2018 m. liepos 1 d. įsigaliojo nauja, mažųjų interesus labiau apsaugosianti vaiko teisių apsaugos sistema. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai tapo pavaldūs visų Lietuvos savivaldybių Vaiko teisių apsaugos skyriai, kurie dirba pagal vienodus standartus – vienijančias vertybes ir tikslus, formuojama tokia pati teisės taikymo praktika, vykdomi vieningi, aiškūs ir konkretūs veiksmai atstovaujant ir ginant vaikų interesus visoje šalyje (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, 2019).

Šios pertvarkos esmė – sukurti bendrą ir aiškią sistemą, kuri padėtų greitai ir profesionaliai reaguoti į pranešimus apie vaikų nepriežiūrą, smurtą, kryptingai dirbti su šeimomis, kuriose kyla problemos ar krizės, stiprinti globėjų paiešką ir pagalbą jiems, sukurti vienodą, atpažįstamą, draugišką vaikui tarnybos aplinką, ugdyti ir didinti visuomenės nepakantumą vaiko teisių pažeidimams.

Vaiko teises Lietuvoje reglamentuoja įstatymai:

- Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Šio įstatymo paskirtis – gerinti vaikų teisinę apsaugą šalyje, nustatant suderintus su Lietuvos Respublikos Konstitucija ir tarptautinės teisės normomis bei principais vaiko teisių ir laisvių gynimo pagrindus (Vaiko teisių pagrindų įstatymas, 2018).
- Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas. Šiuo įstatymu siekiama ginti asmenis nuo smurto artimoje aplinkoje, kuris dėl jo žalos visuomenei priskiriamas prie visuomeninę reikšmę turinčių veikų. Smurtas artimoje aplinkoje yra žmogaus teisių ir laisvių pažeidimas. Šis įstatymas apibrėžia smurto artimoje aplinkoje sampratą, nustato smurto artimoje aplinkoje subjektų teises ir atsakomybę, prevencijos priemonių įgyvendinimą, pagalbos smurto artimoje aplinkoje atveju teikimą ir apsaugos priemonių smurtą patyrusiam asmeniui taikymą. Vaiko apsauga nuo smurto reglamentuojama šiame įstatyme ir kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose (Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, 2018).
- Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymas. Šis įstatymas nustato juridinių asmenų, kurių teisinė forma yra šeimyna, steigimą, valdymą, teises, pareigas ir atsakomybę, lėšas ir turtą, taip pat šeimynų reorganizavimą, pertvarkymą ir likvidavimą (Šeimynų įstatymas, 2019).
- Dėl Europos konvencijos dėl sprendimų, susijusių su vaikų globa, pripažinimo ir vykdymo bei vaikų globos atnaujinimo ratifikavimo (2003).

- Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas. Šis įstatymas nustato vienkartinės ir periodinės išmokas, užtikrinančias finansinę paramą šeimoms, auginančioms vaikus ar įvaikius, ir vaikams, netekusiems tėvų globos, jų dydžius, asmenų, turinčių teisę gauti išmokas, kategorijas, šių išmokų skyrimo ir mokėjimo sąlygas, tvarką ir finansavimą (Išmokų vaikams įstatymas, 2019).

- Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas. Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo tikslas – sukurti vaiko teises ir teisėtus interesus bei visuomenės saugumo poreikius atitinkančią ir vaiko, turinčio elgesio sutrikimų, socializacijai, ugdymui bei socialinės, pedagoginės, psichologinės, specialiosios pedagoginės, informacinės arba kitos pagalbos teikimui skirtą vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemą, kuri padėtų vaikui įveikti susiformavusį ydingą elgesį, išsiugdyti prasmingo individualaus ir visuomeninio gyvenimo sampratą (Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 2019).

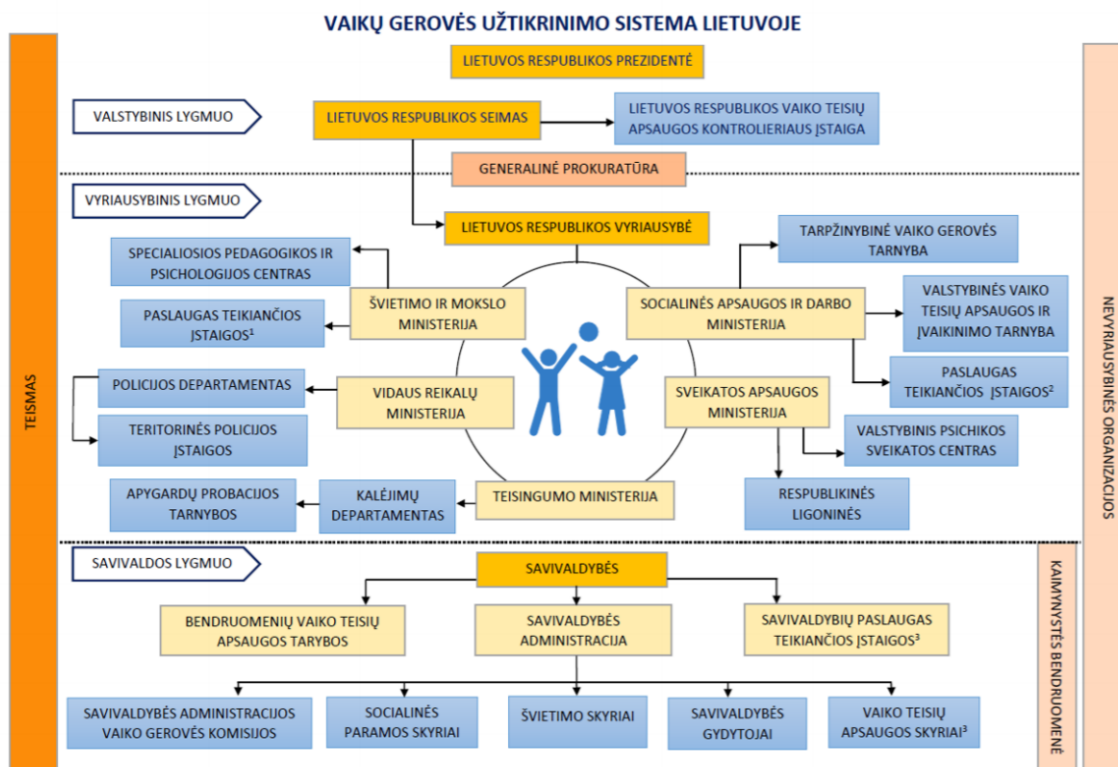
- Pilietybės įstatymas. Šis įstatymas apibrėžia Lietuvos Respublikos pilietybės principus, nustato Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimo ir netekimo pagrindus, sąlygas ir tvarką, reglamentuoja kitus Lietuvos Respublikos pilietybės santykius (Pilietybės įstatymas, 2018).

- Socialinių paslaugų įstatymas. Šis įstatymas apibrėžia socialinių paslaugų sampratą, tikslus ir rūšis, reglamentuoja socialinių paslaugų valdymą, skyrimą ir teikimą, socialinės globos įstaigų licencijavimą, finansavimą, mokėjimą už socialines paslaugas bei ginčų, susijusių su socialinėmis paslaugomis, nagrinėjimą (Socialinių paslaugų įstatymas, 2019).

- Vaikų išlaikymo išmokų įstatymas. Šiuo įstatymu nustatomi valstybės įsipareigojimai garantuoti nepilnamečiams šio įstatymo nustatyto dydžio vaiko išlaikymą, kai yra šiame įstatyme nustatytos sąlygos, vykdymas ir valstybės mokamų išmokų, skirtų vaikams išlaikyti (toliau – išmokos), administravimo pagrindai (Vaikų išlaikymo įstatymas, 2018).

- 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas. Šis įstatymas skirtas užtikrinti tinkamą civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos teisės aktų, ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimą.

- 2017 metus galima laikyti sisteminių pokyčių vaiko gerovės srityje metais: Lietuvos Respublikos Seimas 2017 m. rugsėjo 28 d. priėmė Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymą, kuris įsigaliojo 2018 m. liepos 1 d.

1 pav. Vaikų gerovės užtikrinimo sistemos schema Lietuvoje (projektas „Vaiko teisių užtikrinimo ir pagalbos vaikui ir jo šeimai stiprinimas Lietuvos savivaldybėse: Ankstyvosios intervencijos modelis“, 2018)

Šio įstatymo tikslas – užtikrinti vaiko teisių apsaugą, nustatant vaiko teisių, pareigų ir laisvių gynimo pagrindus, vaiko teisių užtikrinimo ir apsaugos mechanizmus, vaiko teisių apsaugos sistemos reglamentavimą. Šiuo metu Lietuvos teisinė bazė, vaiko gerovės užtikrinimo sistema (žr. 1 pav.) orientuojasi į vaiko gerovės stiprinimą, apibrėžiant pagrindinius principus, veiksmų gaires, numatant konkrečias priemones, jau yra patvirtinti bendri standartai, kuriais vadovaudamiesi vaiko gerovės specialistai galėtų įvertinti vaikui kylančias rizikas ir numatyti reikiamą pagalbą. Ankstyvosios intervencijos modelis tapo konkrečiu praktiniu įrankiu Lietuvos savivaldybių vaiko gerovės specialistams, užtikrinančiu vienodą įvairių sričių (socialinės, sveikatos, švietimo, policijos ir kt.) specialistų vaiko situacijos vertinimą ir padedančiu sėkmingiau organizuoti tarpinstitucinį veikimą vaiko gerovės srityje.

Atvejo vadybos tvarkos aprašo 1 priede „Šeimos poreikių pagalbai vertinimo formos priedas“ yra pateiktas išsamus socialinės rizikos veiksnių aprašymas, naudojamas pildant socialinės rizikos veiksnių vertinimo formas (Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2018 m.). Socialinės rizikos veiksnių aprašymas sukurtas ankstyvosios intervencijos modelio pagrindu.

Atsižvelgiant į tai, kad minėtas teisės aktas jau priimtas, rengiant ankstyvosios intervencijos modelį kai kurios vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo nuostatos bei sąvokos yra integruotos.

Ankstyvosios intervencijos ir prevencijos modelio tikslas – atpažinti rizikas vaiko gerovei ir reaguoti teikiant pagalbą anksčiau nei atsiranda problemos.

Pagrindiniai šio modelio naudotojai – savivaldybių socialinės apsaugos specialistai, atvejo vadybininkai, švietimo bei sveikatos sričių specialistai, policijos pareigūnai. Vertinant vaiko gerovės situaciją, šį modelį, ypačingai Vaiko gerovės rizikos veiksnių vertinimo metodiką, rekomenduojama taikyti kompleksiskai, įtraukiant visų sričių specialistus, dirbančius vaiko gerovės srityje.

Atskirų vaiko gerovės institucijų specialistų atsakomybė Lietuvoje diegiamame ankstyvosios intervencijos modelyje yra dvejopa – teiki tiesioginę pagalbą vaikui bei šeimai, siekiant užtikrinti konkrečius vaiko gerovės pokyčius, ir tuo pat metu aktyviai dalyvauti tarpinstitucinės komandos ir atvejo vadybos proceso specialistų komandos veikloje. Apibendrinant galima teigti, kad įstatyminė bazė, reguliuojanti bendradarbiavimą ir jo valdymą tarp socialinio darbuotojo ir socialinio pedagogo yra sukurta, pagrindinės skirtingų vaiko gerovės institucijų specialistų atsakomybės yra tiekti pagalbą vaikui ir šeimai vaiko gerovės srityje ir bendradarbiauti tarpinstitucinėse komandose.

Šiuo metu Lietuvos teisinė bazė orientuojasi į vaiko gerovės stiprinimą, apibrėžiant pagrindinius principus, veiksmų gaires, numatant konkrečias priemones, jau yra patvirtinti bendri standartai, kuriais vadovaudamiesi vaiko gerovės specialistai galėtų įvertinti vaikui kylančias rizikas ir numatyti reikiamą pagalbą.

1.1.4. Vaiko gerovės rizikos veiksnių vertinimas ugdymo srityje

Ugdymas – dvasinių, intelektinių, fizinių asmens galių auginimas bendraujant ir mokant. Ugdymas yra sudėtingas, daugiamatis procesas, neatsiejamas nuo vertybių, reguliuojančių asmens santykius ir veiklą, atradimo pažinimo, pasirinkimo, įprasminimo, apsisprendimo jų siekti bei jų praktinio pritaikymo konkrečiais veiksmais ir konkrečioje situacijoje. Turi būti siekiama sudaryti kuo palankesnes ugdymo ir mokymosi sąlygas, galimybes vaikui ugdyti gabumus, žaisti, sportuoti, lankyti būrelius, skaityti knygas, užtikrinti ypatingų vaiko gebėjimų ir gabumų realizavimą, reikiamas priemones ir aplinką, esant poreikiui, taikyti specialiąsias ugdymo programas.

Pagrindinis mokinio poreikis mokykloje yra mokytis saugioje ir palankioje pažangai aplinkoje.

Pagrindinės problemos mokykloje analizuojamos mokslininkų įvardijamos kaip smurtas (Karmaza ir kt., 2007), blogi santykiai su kitais mokiniais, mokytojais ar kitais darbuotojais, pamokų nelankymas, blogi įvertinimai, patyčios (Jocaitė ir kt., 2018).

Probleminiais atvejais mokykla nebevertinama, kaip ramybės, susikaupimo vieta. Saugumo jausmą išstumia smurtas, patyčios, konfliktai.

Patyčios – itin paplitusi smurto forma mūsų visuomenėje. Tarptautiniai mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo ir sveikatos tyrimai (Health Behaviour in School-aged Children – HBSC), atliekami nuo 1993 – 1994 metų, rodo, kad Lietuvoje patyčių, kaip vienos iš aktualiausių vaikų psichosocialinių problemų, paplitimo mastas skirtingose amžiaus grupėse yra vienas didžiausių pasaulyje. 2013 – 2014 metais atlikto tyrimo duomenimis (World Health Organization, 2016), patyčias mūsų šalyje patiria 32 proc. berniukų ir 26 proc. mergaičių. Nepaisant didėjančio dėmesio šiai problemai ir bandymo ją spręsti, šiandien vis tiek itin daug vaikų dar patiria patyčias (Jocaitė ir kt., 2018).

Mokinių nedalyvavimo mokykloje problema gali būti sprendžiama kontrolinio sąrašo sudarymu, kuris gali būti priežastimi mokinių šalinimui iš mokyklos (Heyne, 2019).

Dažniausiai konfliktai mokyklose kyla tarp pačių mokinių. Tarpusavio nesutarimai atsiranda dėl konkurencijos, lyderiavimo, nesąžiningumo tarpasmeniniuose santykiuose, neobjektyvaus mokytojų vertinimo ir kt. priežasčių (Ignatavičienė, Račelytė, 2003).

Mokinių ir mokytojų santykius iš anksto nustato abiem galimo konflikto pusėms žinomos mokyklos taisyklės. Vis dėlto nemaža konfliktų kyla dėl to, kad jos pažeidžiamos, todėl tikėtina, kad mokytojai ir mokiniai skirtingai suvokia šias taisykles, o jos nepakankamai detalizuotos ir nurodo tik pageidautinus mokinių ir mokytojų santykių principus, bet nepakankamai tiksliai nustato jų kasdieninį bendravimą ir nereglamentuoja nesutarimo sprendimo būdų. Pastaroji aplinkybė bene labiausiai išplečia mokyklinį konfliktą, nes jį paprastai sprendžia vienas iš konflikto dalyvių, mokytojas. Kai į konflikto sprendimą įtraukiami tėvai, mokyklos vadovybė ir pan., nesutarimas imamas laikyti itin reikšmingu (Rosen ir kt., 2017).

Prevencinių programų mokykloje sudarymas siūlo patarimus ir transformavimo priemones tyrėjams, absolventams ir specialistams / praktikams / gydytojams įvairiose srityse, įskaitant klinikinę vaikų psichologiją, socialinį darbą, visuomenės sveikatą ir politiką, švietimo politiką ir politiką bei pediatriją (Macklem, 2014).

Kiekvienas vaikas turi teisę į mokslą, teisę žaisti, reikšti savo nuomonę. Vaiko ugdymui sudaryta palanki aplinka užtikrina jo sėkmingą emocinę, psichosocialinę raidą, daro įtaką vaiko psichinei sveikatai.

Vaiko gerovės rizikos veiksnių vertinimo metodika naudojama bet kurio vaiko situacijos įvertinimui. Šią metodiką gali naudoti tiek atvejo vadybininkas, tiek bet kuris kitas vaiko gerovės srityje dirbantis specialistas (švietimo srities, socialinės srities, sveikatos srities ir kitų sričių). Šiai dienai pagrindiniais metodikos naudotojais tampa atvejo vadybininkas ir socialinis darbuotojas, didžiausia atsakomybė už metodikos žingsnių įgyvendinimą tenka atvejo vadybininkui. Kitų sričių specialistai pasitelkiami rizikų vertinimui pagal kriterijus, siekiant tikslingai parinkti pagalbos teikėjus bei kviečiant į atvejo vadybos posėdžius kurių metu sudaromas pagalbos šeimai planas.

Atskiri specialistai gali atlikti rizikos vertinimą ne pagal visus rizikos veiksnius, bet tik pagal tą sritį kurioje specializuojasi, pavyzdžiui, socialinis pedagogas gali vertinti tik su ugdymu tiesiogiai susijusius veiksnius. Atvejo vadybininkas naudoja visus rizikos vertinimo kriterijus, t.y. atlieka pilną 68 kriterijų vaiko gerovės situacijos įvertinimą, trūkstamai informacijai surinkti ugdymo įstaigos prašoma pateikti vaiko charakteristiką, išsamiai aprašant pastebėjimus vaiko elgesio, bei šeimos atžvilgiu, sveikatos priežiūros įstaigos prašoma nurodyti ar tinkamai rūpinamasi vaiko sveikatos užtikrinimu.

Tuo tarpu kitų sričių specialistai naudojami tik keliais kriterijais, kurie tiesiogiai susiję su konkrečią paslaugą teikiančia įstaiga bei specialisto darbo sritimi ir atsakomybe. Atlikus vertinimą pagal atskirus rizikos kriterijus ir identifikavus, kad nors pagal vieną kriterijų rizikos lygis yra didesnis nei 1 (geltonas), t.y. – 2 (oranžinis) ar 3 (raudonas), specialistas nedelsiant privalo informuoti atvejo vadybininką ir perduoti jam su rizikos veiksnių vertinimu susijusią informaciją.

Inicijavus atvejo vadybos procesą ir paskyrus atvejo vadybininką konkrečios šeimos atvejo nagrinėjimui, atvejo vadybininkas pasitelkęs socialinį darbuotoją darbui su šeimomis ir jų vaikais vertina rizikos veiksnių reiškimosi lygį kiekvienam šeimoje augančiam vaikui, atskirai nagrinėjamos rizikos veiksnių reiškimosi sritys, vadovaujantis ankstyvosios intervencijos ir prevencijos modelyje pateikta metodika.

Atvejo vadybininkas vadovaujantis pagrindiniais metodikos praktinio taikymo žingsniais, pradeda vaiko gerovės / šeimos vertinimą pagal visus kriterijus. Ankstyvosios intervencijos įrankio naudojimas įgalina skirtingų sričių specialistus pastebėti atskiras vaiko gerovės / šeimos situacijos rizikas ir laiku apie jas informuoti atvejo vadybininką, leidžia skirtingiems specialistams plačiau naudotis savo kompetencija ir savarankiškai imtis ankstyvosios intervencijos veiksmų, kai atpažįstama rizika maža – geltona (1 lygis). Šitaip užtikrinimas ankstyvas rizikos atvejų identifikavimas ir savalaikė pagalba, kuri užkerta kelią krizinei situacijai konkrečioje srityje gilėti.

1.1.5. Vaiko ugdymo rizikos kriterijaus vertinimas, rizikos vertinimo kriterijų aprašymas

Rizikos faktoriai:

1. Ugdymo įstaigos lankymas.
2. Pamokų lankomumas.
3. Mokymosi rezultatai ir pasiekimai.
4. Dalyvavimas neformalaus švietimo veiklose, popamokinis užimtumas.
5. Įsitraukimas, dalyvavimas bendrose veiklose.
6. Vaiko dienotvarkės intensyvumas.
7. Ugdymo, lavinimo priemonių (knygos, žaislai, žaidimai ir kt.) turėjimas.
8. Profesinis ugdymas.

Rizikos lygiai:	Rizikos faktorių pasireiškimas
0	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikas lanko švietimo, ugdymo įstaigą. • Pamokų lankomumas pažangus, pamokos praleidžiamos dėl pateisinamų priežasčių. • Geri, vaiko gabumus atitinkantys, mokymosi rezultatai ir pasiekimai. • Dalyvauja popamokinėse veiklose. • Vaikas noriai įsitraukia, dalyvauja bendrose veiklose. • Vaiko nuomonė išklausiama, sudaromos galimybės realizuoti pomėgius. • Vaiko dienos tvarkė pastovi, atitinkanti jo poreikius, lieka laiko poilsiui. • Vaikas turi reikiamas ugdymo, lavinimo priemones. • 16 metų vaikas, nesimokantis vidurinėje mokykloje, mokosi profesinio ugdymo, jaunimo mokykloje.
1	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikas lanko švietimo, ugdymo įstaigą. • Vaikas gyvena toliau nuo ugdymo įstaigos, reikalinga pavėžėjimo paslauga. • Be pateisinamos priežasties praleidžiamos pavienės pamokos. • Vaikas turi nedidelių mokymosi sunkumų tam tikrose srityse, tačiau mokymosi rezultatai pakankamai geri, vaikas motyvuotas mokytis, stengtis. • Vaikas nėra aktyviai dalyvaujantis popamokinėje veikloje arba joje nedalyvauja arba, priešingai, lanko daug būrelių. • Vaikas nėra aktyvus mokyklos bendruomenės narys arba, priešingai, vaikas ilgai pasilieka mokykloje (anksti ateina, vėlai išeina). • Vaiko nuomonė išklausiama, bet ne visada ją atsižvelgiama. • Vaiko dienos tvarkė intensyvi, lanko daug įvairių būrelių, nelieka daug laiko poilsiui, pastebimas nuovargis. • Vaikas ne visada turi visas ugdymo ir lavinimo priemones, tačiau tėvai reaguoja į pastabas dėl priemonių įsigijimo. • 16 metų vaikas, nesimokantis vidurinėje mokykloje, neturi galimybės mokytis amato ar specialybės, kuri jam patinka. • Tėvai (globėjai) dalyvauja susirinkimuose, į pastabas reaguoja.

2 pav. Rizikos faktorių pasireiškimas (projektas „Vaiko teisių užtikrinimo ir pagalbos vaikui ir jo šeimai stiprinimas Lietuvos savivaldybėse: Ankstyvosios intervencijos modelis“, 2018)

Paveiklo tęsinys kitame puslapyje

<p style="text-align: center; font-size: 2em;">2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nėra galimybės lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigos. • Vaikas nuolat be pateisinamų priežasčių praleidžia pavienes pamokas, nuolat vėluoja į pamokas, yra gavęs dėl to pastabų. • Vaikas turi mokymosi sunkumų, prastėjantys mokymosi rezultatai ir pasiekimai. • Dideli tėvų (globėjų) lūkesčiai neatitinkantys vaiko gabumų: tikisi ir reikalauja iš vaiko gerų mokymosi rezultatų, tačiau vaikas turi mokymosi sunkumų, kurių tėvai (globėjai) nenori pripažinti. • Vaikas turi specialiųjų ugdymosi poreikių, mokosi pagal adaptuotą programą. • Vaikas nelanko neformalaus ugdymo būrelių arba, priešingai, lanko daug būrelių, nes sunkiai įvardina savo pomėgius. • Vaikas nelanko nei vieno neformalaus ugdymo būrelio, nors norėtų. • Vaikas nedalyvauja bendrose veiklose, atsiskyres nuo bendraamžių. • Tėvai (globėjai) neturi galimybių sudaryti vaikui sąlygų lankyti norimus būrelius. • Vaiko dienvartė intensyvi, lanko daug įvairių būrelių, nelieka daug laiko poilsiui, stebimas nuovargis. • Vaikas neturi reikiamų ugdymo, lavinimo priemonių, pamokų metu vaikas neturi 76 reikiamų mokymosi priemonių: neatsineša vadovėlių, sąsiuvinių, rašymo, piešimo priemonių ir t. t. Tėvai (globėjai) tik po pakartotino raginimo užtikrina reikiamų ugdymosi sąlygų, mokymosi priemonių turėjimą. • Vyresnis nei 16 metų amžiaus paauglys nesimoko nei pagrindinėje, nei vidurinėje nei profesinėje mokykloje, tačiau motyvuotas situaciją keisti. • Tėvai (globėjai) tik po pakartotino raginimo reaguoja į pastabas.
<p style="text-align: center; font-size: 2em;">3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikas sistemingai nelanko ugdymo įstaigos. • Vaikas nuolat praleidžia pamokas, laikini šalinimai iš mokyklos, žemas pažangumas. • Prasti mokymosi rezultatai ir pasiekimai, nedaromi namų darbai, pataisos, kurso kartojimas, motyvacijos stoka. • Vaikas turi specialiųjų ugdymosi poreikių, reikalinga asistento pagalba mokykloje. • Vaiko nuomonė neišklausoma, neatsižvelgiama į jo norus, nesudaromos galimybės realizuoti pomėgius. • Tėvų (globėjų) reikalavimai dėl vaiko užimtumo intensyvumo kelia grėsmę vaiko fizinei ir psichinei sveikatai, vaikas jaučia nuolatinį nuovargį. • Vaikas neturi reikiamų mokymosi priemonių, tėvai (globėjai) į pastabas nereaguoja, kviečiami į mokyklą neatvyksta. • Vyresnis nei 16 metų amžiaus jaunuolis, nesimokantis vidurinėje mokykloje, neturi nei noro, nei motyvacijos mokytis jaunimo ir profesinio mokymo įstaigoje. Nei dirba, nei mokosi, linkęs valkatauti, laiką leisti su delinkventinio elgesio jaunuoliais. • Vaikas ne kartą svarstytas vaiko gerovės komisijoje, taikytos minimalios poveikio priemonės, tačiau situacija negerėja, reikalinga kompleksinė specialistų pagalba vaikui ir šeimai. • Tėvai (globėjai) į pastabas nereaguoja.

1.2. Socialinio pedagogo veikla dirbant su socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikais

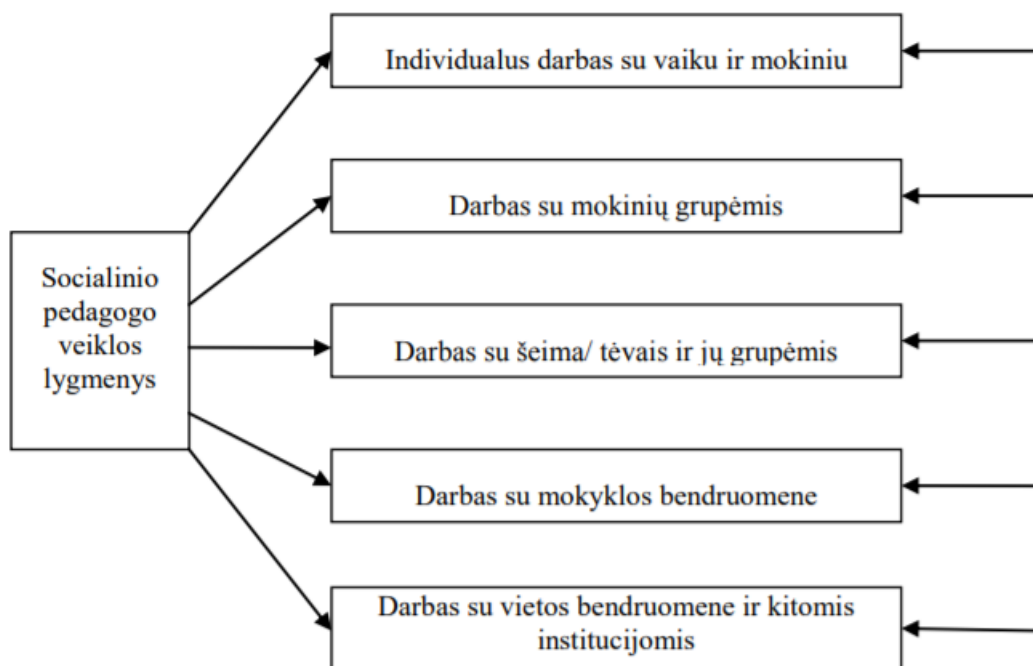
Socialinio pedagogo veikla Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloje yra apibrėžta LR švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl mokyklos socialinio pedagogo pavyzdinio pareigybės aprašo patvirtinimo“ (TAR, 2016, Nr. 26188). Dokumente reglamentuojama, kad pagrindinis mokyklos socialinio pedagogo veiklos tikslas – padėti įgyvendinti vaiko ir mokinio teisę į mokslą, užtikrinti jo saugumą mokykloje bei sudaryti prielaidas pozityviai vaiko ir mokinio socializacijai ir pilietinei brandai. Mokyklos socialinis pedagogas dirba kartu su kitais pedagoginiais darbuotojais, klasių vadovais, kitais specialistais, tėvais (globėjais, rūpintojais), mokyklos bendruomene. Mokyklos socialinio pedagogo veikla grindžiama vaiko ir mokinio interesų, orumo, individualizavimo, visapusiškumo, prieinamumo, vaiko dalyvavimo priimant su juo susijusius sprendimus, bendradarbiavimo, konfidencialumo principais (Socialinio pedagogo pareigybės aprašas, 2016).

Bendrojo ugdymo mokykla yra viena iš pagrindinių po šeimos vaiko socializacijos institucijų, kur vaikams padeda socializuotis mokyklos institucijos profesionalai (Kvieskienė, 2007).

Mokslininkai (Mažionienė, 2014, Bye ir kt., 2009; Kvieskienė ir kt., 2006) pažymi glaudų vaikų socializacijos ir socialinio pedagogo vaidmens santykį. Socialinis pedagogas minėtą veiklos turinį įgyvendina dirbdamas ne tik tiesiogiai individualiai su kiekvienu vaiku.

Pagal socialinio pedagogo veikloje taikomus darbo metodus, pagalbos teikimo formas ir veiklos subjektus galima išskirti penkis socialinio pedagogo veiklos bendrojo ugdymo mokykloje lygmenis (Mažionienė, 2014):

- 1) individualaus darbo su mokiniu;
- 2) darbo su mokinių grupėmis,
- 3) darbo su šeima / tėvais ir jų grupėmis,
- 4) darbo su mokyklos bendruomene (mokyklos administracija ir mokytojais / klasių auklėtojais ir kt.),
- 5) darbo su kitomis institucijomis (vietine bendruomene ir kt.) (žr. 3 pav.)

3 pav. Socialinio pedagogo veiklos lygmenys
(Mažionienė, 2014)

Kiekvieno lygmens socialinio pedagogo veikla pasižymi savitais požymiais, todėl tikslinga detaliau aptarti juos atskirai, atskleidžiant esminius šios veiklos požymius:

1) individualaus darbo su vaiku ir mokiniu lygmuo: socialinio pedagogo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose (Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas, TAR, 2016-11-03, Nr. 26187; Socialinio pedagogo pareigybės aprašas, 2016) nurodoma, jog socialinis pedagogas individualiai dirba su vaiku ir mokiniu sprendžiant jam kylančias socialines pedagogines problemas: vertina vaiko socialines pedagogines problemas bei poreikius, ieško individualaus vaiko socialinės pedagoginės problemos sprendimo, teikia socialinę pedagoginę pagalbą, paramą krizių metu ir pan. Atlikti tyrimai (Bye et al., 2009; Mažonienė, 2014) leidžia manyti, kad socialiniai pedagogai mokykloje daugiausiai savo laiko praleidžia tiesiogiai individualiai dirbdami su mokiniais. Toks darbas laikomas labai svarbiu (Kvieskienė, 2007), tačiau daugelis mokslininkų (Bye ir kt., 2009; Targamadžė, 2008; Mažonienė, 2014) šį faktą vertina kaip socialinių pedagogų veiklos trūkumą: nes, jų manymu, kuo labiau į socialinių pedagoginių problemų sprendimą įtraukiami kiti asmenys, pvz., tėvai, klasių auklėtojai, kiti specialistai, tuo geresnės sudaromos sąlygos kompleksiskai spręsti vaikų ir mokinių socialines pedagogines problemas. Kita vertus, jei ugdomasis darbas vyksta tik su vienu individu, atskiriant jį nuo jam reikšmingos mikrosocialinės aplinkos, rezultatai yra mažai efektyvūs (Mažonienė, 2014).

2) Darbo su mokinių grupėmis lygmuo: socialinio pedagogo darbas su mokinių grupėmis reglamentuojamas LR švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (TAR, 2016-11-03, Nr. 26187). Dokumente darbas grupėje

apibrėžiamas kaip socialinės pedagoginės pagalbos teikimo forma vaikų ir mokinių gyvenimo įgūdžiams ugdyti, pagalbai teikti sprendžiant problemas, ugdymo dalyvių tarpusavio santykiams reguliuoti, palaikymo ir pagalbos sau grupėms organizuoti, tėvų, mokyklos bendradarbiavimui skatinti ir kt. Mokslininkų (Sweifach, Laporte, 2013; Švedaitė, 2005;) nuomone, darbas grupėse yra reikšmingas ugdymui ir efektyviau nei individualus darbas padeda vaikams jų socializacijos procese. Dirbant grupėse sėkmingiau ugdomi gyvenimo įgūdžiai, teikiama efektyvesnė pagalba sprendžiant vaikų ir mokinių socialines pedagogines problemas (Sweifach, Laporte, 2013.) Taip pat dirbant grupėse efektyviau išnaudojamas darbo laikas (Leyba, 2009; Mažonienė, 2014).

3) darbo su šeima / tėvais ir jų grupėmis (globėjais, rūpintojais) lygmuo: socialinio pedagogo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose, kad socialinis pedagogas dirba su tėvais ir jų grupėmis ir padeda tėvams ar teisėtiems vaiko atstovams ugdyti savo vaiką, suprasti vaiko poreikius, jų tenkinimo svarbą, tėvų teises ir pareigas. Pabrėžiama socialinio pedagogo bendradarbiavimo reikšmė darbe su šeima / tėvais.

Šeimoje prasideda vaiko ankstyvoji socializacija, mokykla po šeimos yra pagrindinė socializacijos institucija. Šių dviejų institucijų bendradarbiavimas padeda vaikams sėkmingiau socializuotis (Sweifach, Laporte, 2013; Kviesskienė, 2007). Tėvų įtraukimas į jų vaikų socializaciją mokykloje, remiantis mokslinių šaltinių (Bye et al., 2009; Mažonienė, 2014) analize, skatina tėvų atsakomybę, dalyvavimą, padeda efektyviau teikti socialinę pedagoginę pagalbą.

Mokyklos socialinis pedagogas vertina socialinės pedagoginės pagalbos vaikui ir mokiniui poreikius (kartu su kitais specialistais), esant būtinybei gali lankytis pamokose, neformaliojo ugdymo ir kitose veiklose; konsultuoja vaikus ir mokinius, jų tėvus (globėjus, rūpintojus), mokyklos bendruomenę socialinių pedagoginių problemų sprendimo, socialinės pedagoginės pagalbos teikimo klausimais; dalyvauja sprendžiant krizinius atvejus mokykloje, ugdymo ir socialinių įgūdžių problemas; numato socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui būdus bei formas bendradarbiaudamas su mokytojais, klasių vadovais, tėvais (globėjais, rūpintojais), kitais specialistais, švietimo pagalbos įstaigomis, kitais su vaiku ir mokiniu dirbančiais asmenimis, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros įstaigomis, teisėsaugos institucijomis, socialiniais partneriais.

4) darbo su mokyklos bendruomene lygmuo: socialinio pedagogo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose nurodoma, kad socialinis pedagogas dirba su mokyklos bendruomene: bendradarbiauja su klasių auklėtojais, kitais pedagogais, specialistais, įstaigos administracija, sprendžiant vaikų socialines pedagogines problemas, ieškant efektyvių pagalbos būdų. Tokiu būdu minėtuose dokumentuose pabrėžiamas ne tik mokyklos socialinio pedagogo, bet ir kitų mokyklos bendruomenės specialistų vaidmuo socialinės pedagoginės pagalbos procese. Mokslininkų (Targamadžė ir kt., 2008, Mažonienė, 2014) nuomone, kitų mokyklos specialistų ir administracijos dalyvavimas socialinės pedagoginės pagalbos procese padeda kompleksiskai ir visapusiškai spręsti socialines pedagogines

problemas. Pažymima (Sweifach, Laporte, 2013; Staples, 2012), kad, kai socialinės pedagoginės problemos sprendžiamos visos bendruomenės lygmeniu, pasiekiami geresni rezultatai.

LR švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (TAR, 2016-11-03, Nr. 26187) nurodoma, kad socialinio pedagogo darbas mokyklos bendruomenėje teikiant socialinę pedagoginę pagalbą apima išteklių telkimą mokykloje. Mokslininkai (Sweifach, Laporte, 2013) pažymi mokyklos socialinio pedagogo vaidmenį kaip itin svarbų telkiant mokyklos bendruomenę bei skatinant tarpusavio bendradarbiavimą socialinės pedagoginės pagalbos procese. Komandinis darbas, kaip nurodo mokslininkai (Mažonienė, 2014, Targamadžė ir kt., 2008; Kvieskienė ir kt., 2006), yra efektyviausias būdas socialinėms pedagoginėms problemoms spręsti mokykloje. Dirbant komandoje didėja komandos narių motyvacija, priimami profesionaliesni sprendimai (Bliss et al., 2014; Pitsoe, Isingoma, 2014). Vis daugiau mokslininkų (Bliss et al., 2014; Pitsoe, Isingoma, 2014; Targamadžė ir kt., 2008; Kvieskienė ir kt., 2006) pažymi, kad šitaip mažiausiomis sąnaudomis pasiekiami geriausių rezultatų. Be to, mokslininkai (Indrašienė ir kt., 2008; Mažonienė, 2014) pabrėžia vadovaujamąjį, koordinuojamąjį, organizuojamąjį, inicijuojamąjį, įtraukiamąjį socialinių pedagogų vaidmenį minėtoje socialinės pedagoginės pagalbos komandoje.

5) darbo su vietos bendruomene ir kitomis institucijomis lygmuo. Socialinio pedagogo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose teigiama, kad socialinis pedagogas bendradarbiauja ir nuolat palaiko ryšius su kitomis institucijomis, esančiomis už mokyklos ribų. LR švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (TAR, 2016-11-03, Nr. 26187) reglamentuojama, kad mokykla, teikdama socialinę pedagoginę pagalbą, bendradarbiauja su vietos bendruomenės ir kitomis institucijomis, t. y. socialinę pagalbą teikiančiomis tarnybomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, sveikatos priežiūros, teisėtvarkos institucijomis, kitais asmenimis. Socialinio pedagogo veikla nurodoma kaip pagalbos įgyvendinimo koordinavimas už mokyklos ribų, vietos bendruomenės ir kitų institucijų įtraukimas į socialinės pedagoginės pagalbos teikimą. Mokslininkai (Anand, 2010; Mažonienė, 2014) pabrėžia, kad sėkminga vaikų socializacija yra neįmanoma be kitų socializacijos dalyvių, ir kartu pažymi socialinio pedagogo atsakomybę už bendradarbiavimą su kitomis institucijomis.

Autoriai (Kvieskienė, 2007; Mažonienė, 2014) teigia, kad socialinis pedagogas yra tarpininkas tarp vaiko, jo šeimos, kitų institucijų ir visuomenės, jis turi gebėti aktyviai veikti už mokyklos ribų, įtraukti kitas institucijas, būti socialinių derybų iniciatoriumi socialinės pedagoginės pagalbos procese. Makrosocialinės aplinkos institucijų, t. y. vietos bendruomenių organizacijų, regiono socialinių institucijų ir kitų institucijų įtraukimas į socialinių problemų sprendimą, anot mokslininkų (Sweifach, Laporte, 2013; Anand, 2010; Bye et al., 2009; Leyba, 2009; Merfeldaitė, 2008; Kvieskienė 2007; Švedaitė, 2005), padeda sutelkti žmonių išteklius, pritraukti papildomų lėšų, kokybiškiau spręsti problemas, sėkmingiau vykdyti prevencinį darbą, stiprinti bendradarbiavimą tarp mokyklos, mokinio šeimos ir kt. socializacijos dalyvių.

Autorė Mažonienė (2014) pabrėžia ir bendros veiklos planavimą bei koordinavimą kartu su kitomis institucijomis kaip reikšmingą veiksnį siekiant socialinės pedagoginės pagalbos kokybės. Autoriai Ališauskienė ir kt. (2007) pažymi, kad bendradarbiavimas socialinio darbo praktikoje gali būti priemone, leidžianti suderinti įvairių profesijų skirtumus, atsirandančius pagalbos procese.

Socialinė pedagoginė pagalba egzistuoja kaip organizuota pagalba, t. y. pagalba teikiama įtraukiant įvairias organizacijas ar institucijas, kurios sudaro socialinės pagalbos sistemą (Anand, 2010). Taigi padėdamas vaikui socializuotis, socialinis pedagogas dirba kaip socialinės pagalbos sistemos atstovas. Maža to, būdamas socialinės pagalbos sistemos dalimi, socialinis pedagogas yra susijęs ryšiais su kitomis šios sistemos dalimis ir turi bendradarbiauti su kitais šios sistemos atstovais socialinės pedagoginės pagalbos vaikui procese. Socialinio pedagogo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose ir mokslininkų (Mažonienė, 2014; Sweifach, Laporte, 2013; Anand, 2010; Leyba, 2009) darbuose pažymimas koordinuojamasis, organizuojamasis, inicijuojamasis, įtraukiamasis – apibendrintai tariant, vadybinis – socialinių pedagogų vaidmuo minėtoje socialinės pedagoginės pagalbos vaikui sistemoje.

Mokyklos socialinio pedagogo veiklai būdingi vadybiniai aspektai. Mokslinėje literatūroje (Camison, Perez de las Penas, 2010; Hornby, Diskienė ir kt., 2010) vadybinės kompetencijos siejamos su vadybos funkcijų atlikimu, pažymima, kad vadybinė kompetencija apima gebėjimus atlikti susijusias su vadyba funkcijas darbo aplinkoje.

Mokyklos socialiniam pedagogui pagal savo veiklos pobūdį reikalinga atlikti visas vadybines funkcijas: planuoti, organizuoti, vadovauti ir kontroliuoti. Atliekant šias funkcijas socialiniam pedagogui reikalingos vadybinės kompetencijos: planavimo, organizavimo, vadovavimo, kontrolės (Mažonienė, 2014).

Planavimo kompetencija. Vadybinėje literatūroje (Gordon, Overbey, 2018; Grünig, Kühn, 2018) planavimo funkcija apibūdinama kaip nenutrūkstamas procesas, apimantis tikslų ir užduočių numatymą, sprendimų priėmimą ir jų įgyvendinimo planavimą, priemonių tikslams pasiekti parinkimą, išteklių numatymą, terminų nustatymą ir pan. Planavimo funkcijos samprata yra reglamentuojama (LR švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų (išskyrus psichologus) atestacijos nuostatų patvirtinimo“, Žin., 2008, Nr. 142-5669) socialinio pedagogo planavimo veikla: numatyti konkrečius savo veiklos tikslus ir uždavinius, parengti socialinės pedagoginės pagalbos ugdytiniams planus, parinkti ir taikyti socialinės pedagoginės pagalbos metodus. Socialinis pedagogas mokykloje yra socialinės pagalbos mokiniams vadovas, jo planavimo funkcija yra susieta su socialine pedagogine pagalba.

Socialinio pedagogo planavimo veikla yra specifiška dėl jos sąsajos su socialine pedagogine pagalba, yra tikslinga aptarti, iš kokių svarbiausių veiklų susideda socialinio pedagogo planavimo veikla, ir taip atskleisti socialinio pedagogo planavimo kompetencijų struktūrą. Mokslinėje literatūroje kaip itin reikšmingos iškeliamos kelios socialinio pedagogo planavimo veiklos. Pirmiausia pažymėtinas

socialinio pedagogo veiklos tikslų ir uždavinių numatymas (Mažonienė, 2014). Tai turi įtakos socialinio pedagogo veiklos sėkmei: didina našumą, nurodo kryptį, telkia pastangas, orientuoja į rezultatus. Socialinio pedagogo veiklos tikslų ir uždavinių numatymas yra viena iš svarbių struktūrinių socialinio pedagogo planavimo kompetencijų (Kvieskienė, 2007). Socialinės pedagoginės pagalbos veiklos planavimas apima socialinių pedagoginių problemų bei poreikių vertinimą. Kaip pažymi mokslininkai (Leliūgienė ir kt., 2008; Kvieskienė, 2007), planavimas neįmanomas neįvertinus vaiko socialinių problemų ir poreikių. Socialinių pedagoginių problemų bei tikslinių grupių poreikių vertinimas yra viena iš socialinio pedagogo planavimo kompetencijų. Pažymėtina (Mažonienė, 2014; Leliūgienė ir kt., 2008; Targamadžė ir kt., 2008; Kvieskienė, 2007), kad identifikavus socialines pedagogines problemas ir poreikius bei priimant sprendimus, susijusius su socialinėmis pedagoginėmis problemomis, socialiniam pedagogui svarbu numatyti ir išsiaiškinti visas galimas alternatyvas socialinėms pedagoginėms problemoms spręsti. Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo veikloje pažymėtinas socialinių pedagogų sprendimų priėmimo procesas. Mokslinėje literatūroje (pvz., Leliūgienė ir kt., 2008; Kvieskienė, 2007) nurodoma, kad socialinis pedagogas priima sprendimus, susijusius su socialinėmis pedagoginėmis problemomis.

Planavimo veikloje socialinio pedagogo sprendimų priėmimas įgyvendinamas rengiant socialinės pedagoginės pagalbos veiklos planą (Mažonienė, 2014). Socialinės pedagoginės pagalbos plano rengimas, kaip socialinio pedagogo planavimo veikla, nurodomas LR švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų (išskyrus psichologus) atestacijos nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2008, Nr. 142- 5669).

Socialinio pedagogo planavimo veikloje prevencinių ir socialinių projektų bei programų inicijavimas ir rengimas išskiriamas kaip vienas iš pažangių šiuolaikinio specialisto sėkmingos veiklos būdų (Bliss ir kt., 2014).

Racionalus savo darbo laiko planavimas. Laiko valdymas, t. y. darbo dienos laiko planavimas, veiklos terminų numatymas ir pan., kaip pažymi mokslininkai (pvz., Bliss et al., 2014; Leyba, 2009), priklauso planavimo funkcijai. Pažymima (Bliss ir kt., 2014; Leyba, 2009; Leliūgienė ir kt., 2008), kad kuo racionaliau panaudojamas laikas veiklos planavimui, tuo efektyviau įgyvendinama suplanuota veikla. Taigi efektyviam socialinio pedagogo veiklos planavimui reikalingos laiko valdymo kompetencijos.

Pagrindinės išskiriamos socialinio pedagogo planavimo kompetencijos (Mažonienė, 2014):

1. Socialinio pedagogo veiklos tikslų ir uždavinių numatymas;
2. Socialinių pedagoginių problemų bei poreikių vertinimas;
3. Visų galimų alternatyvų socialinėms pedagoginėms problemoms spręsti numatymas ir paieška;
4. Sprendimų, susijusių su socialinėmis pedagoginėmis problemomis, priėmimas;

5. Tinkamų (efektyvių) darbo metodų ir priemonių socialinei pedagoginei pagalbai teikti parinkimas; Socialinės pedagoginės pagalbos veiklos planų rengimas;
6. Prevencinių ir socialinių projektų bei programų inicijavimas ir rengimas,
7. Racionalus savo darbo laiko planavimas.

Organizavimo kompetencija. Socialinio pedagogo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose (Socialinio pedagogo atestacijos nuostatai, 2011, Socialinio pedagogo pareigybės aprašas, 2016) nurodoma, jog socialinis pedagogas organizuoja socialinę pedagoginę pagalbą. Tai reiškia, kad minėtai funkcijai atlikti socialiniams pedagogams reikia organizavimo kompetencijų.

Vadybinėje literatūroje (Müller-Christ, 2011, Zwikael, Smyrk, 2019) organizavimas kaip vadybos funkcija apibūdinama kaip darbo pasidalijimo, organizacinių struktūrų formavimas (darbuotojų ir užduočių grupavimas), darbo grupių tikslinėms užduotims vykdyti formavimas, veiklos organizavimas, užduočių delegavimas. Tinkamas organizavimas padeda optimizuoti veiklą, pasiekti išsikeltus tikslus.

Organizavimo funkcijos samprata socialinio pedagogo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose (Socialinio pedagogo atestacijos nuostatai, 2011, Socialinio pedagogo pareigybės aprašas, 2016) nurodoma, jog socialinis pedagogas telkia socialinės pedagoginės pagalbos / vaiko gerovės grupes, socialinės pedagoginės pagalbos komandas, organizuoja jų veiklą mokykloje, organizuoja palaikymo ir savitarpio pagalbos grupių veiklą. Socialiniam pedagogui reikalingos darbo grupių, komandų ir veiklos organizavimo kompetencijos.

Mokslinėje literatūroje kaip reikšmingos iškeliamos kelios socialinio pedagogo organizavimo veiklos. Pirmiausia pažymėtinas socialinės pedagoginės pagalbos / vaiko gerovės grupių telkimas ir jų veiklos organizavimas (Mažonienė, 2014). Darbo grupės, kurių nariai susieti bendros veiklos, sąlygoja efektyvesnę darbą siekiant numatytų tikslų. LR švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų (išskyrus psichologus) atestacijos nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2008, Nr. 142-5669) nurodoma, jog socialinis pedagogas telkia socialinės pedagoginės pagalbos / vaiko gerovės grupes ir organizuoja jų veiklą institucijoje. Tačiau dar labiau socialinės pedagoginės pagalbos organizavimo veikloje pažymėtinas socialinės pedagoginės pagalbos komandų telkimas ir jų veiklos organizavimas. Socialinis pedagogas telkia socialinės pedagoginės pagalbos komandas ir organizuoja jų veiklą institucijoje.

Mokslinėje literatūroje (Merfeldaitė, 2007; Kvieskienė 2007; Mažonienė, 2014) pabrėžiamas mokyklos socialinio pedagogo vaidmuo ir atsakomybė telkiant socialinės pedagoginės pagalbos specialistų komandą mokykloje. Kaip pažymi mokslininkai (Bliss et al, 2014; Pitsoe, Isingoma, 2014; Merfeldaitė, 2007), darbo grupių formavimas į veiksmingas komandas didina veiklos efektyvumą siekiant iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo.

Socialinės pedagoginės pagalbos organizavimo veikloje pažymėtinas palaikymo ir savitarpio pagalbos grupių veiklos organizavimas. Anksčiau minėtuose dokumentuose (Socialinio pedagogo atestacijos nuostatai, 2011, Socialinio pedagogo pareigybės aprašas, 2016) nurodoma, kad socialinis pedagogas organizuoja palaikymo ir savitarpio pagalbos grupių veiklą. Mokslinėje literatūroje (Leliūgienė ir kt., 2008; Merfeldaitė, 2007; Mažonienė, 2014) pažymima, jog palaikymo ir pagalbos sau grupių veiklos organizavimas yra viena iš socialinio pedagogo organizavimo funkcijos veiklų.

Sudėtingėjant socialinėms pedagoginėms problemoms, socialinės pedagoginės pagalbos organizavimas apima kitų asmenų ir institucijų į socialinės pedagoginės pagalbos procesą įtraukimą. Socialinė pedagoginė pagalba turi būti kompleksinė, t. y. teikiama ne tik instituciniu, bet ir tarpinstituciniu lygmeniu, vis dažniau pabrėžiamas socialinio pedagogo vaidmuo įtraukiant į pagalbos procesą kitus reikalingus asmenis ir institucijas. Kitų asmenų ir institucijų įtraukimas padeda užtikrinti socialinės pedagoginės pagalbos kokybę (Bliss et al., 2014; Pitsoe, Isingoma, 2014).

Socialinio pedagogo veikloje projektų ir programų rengimas ir įgyvendinimas yra vienas iš pažangių veiklos būdų, socialiniam pedagogui svarbu organizuoti prevencinių / socialinių projektų bei programų įgyvendinimą: detalizuoti parengtą planą, nustatyti ir derinti veiklos funkcijas, atsakomybės ribas, išteklius, terminus ir pan. Socialiniai pedagogai organizuoja įvairių socialinių projektų bei programų įgyvendinimą socialinėms pedagoginėms problemoms spręsti: pvz., bendravimo ar socialinių įgūdžių formavimo, krizių intervencijos, žalingų įpročių prevencijos, mokinių mokymosi motyvacijos, pamokų lankomumo, laisvalaikio užimtumo programas ir pan. (Mažonienė, 2014).

Socialinės pedagoginės pagalbos veikloje pažymėtinas socialinės pedagoginės veiklos organizavimas. Socialinis pedagogas mokykloje organizuoja įvairių veiklų: rizikos grupių mokinių veiklą, įvairius renginius, susirinkimus vaikų socialinio ugdymo problemoms spręsti, labdaros akcijas (Bliss et al., 2014; Pitsoe, Isingoma, 2014). Tinkamas veiklos organizavimas yra efektyvios veiklos bruožas ir padeda pasiekti išsikeltus tikslus.

Pagrindinės socialinio pedagogo organizavimo kompetencijos skiriamos į (Mažonienė, 2014):

1. Socialinės pedagoginės pagalbos / vaiko gerovės grupių telkimas ir jų veiklos organizavimas;
2. Socialinės pedagoginės pagalbos komandų telkimas ir jų veiklos organizavimas;
3. Palaikymo ir savitarpio pagalbos grupių veiklos organizavimas;
4. Kitų asmenų ir institucijų į socialinės pedagoginės pagalbos procesą įtraukimas;
5. Prevencinių / socialinių projektų bei programų įgyvendinimo organizavimas;
6. Socialinės pedagoginės veiklos organizavimas.

Vadovavimo kompetencija. Socialinis pedagogas koordinuoja socialinės pedagoginės pagalbos ugdytiniams teikimą ir socioedukacines veiklas institucijoje. Socialinis pedagogas atlieka koordinacinę

funkciją (palaiko ryšius, siunčia (perduoda) informaciją) (Socialinio pedagogo atestacijos nuostatai (2011); Socialinio pedagogo pareigybės aprašas (2016)).

Vadovavimo funkcija yra susijusi su tarpasmeniniais santykių valdymo aspektais ir apibūdinama kaip organizacinių struktūrų veiklos ir tarpusavio sąveikos pusiausvyros palaikymas siekiant tikslų, skirtingų žmonių ar jų grupių veiklos koordinavimas, krypties nurodymas skleidžiant informaciją apie tikslus, kitų darbuotojų motyvavimas. Vadovavimas atskirų individų visumą paverčia tikslingai ir efektyviai dirbančia žmonių grupe (Müller-Christ, 2011).

Mokslinėje literatūroje kaip itin reikšmingos iškeliamos kelios socialinio pedagogo vadovavimo veiklos. Pirmiausia pažymėtinas socialinio pedagogo socialinės pedagoginės pagalbos / vaiko gerovės grupių / komandų veiklos koordinavimas (Mažonienė, 2014). Mokyklos socialinis pedagogas koordinuoja įvairių specialistų komandinę veiklą tiek instituciniu, tiek tarpinstituciniu lygmeniu. Siekiant kad socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dalyviai efektyviai sąveikautų tarpusavyje, dalytūsi žiniomis, derintų savo gebėjimus, veiksmingai atliktų darbą ir pasiektų tikslus, reikalinga, kad socialinis pedagogas koordinuotų teikiančiųjų socialinę pedagoginę pagalbą veiklą. (Bliss et al, 2014). Socialinis pedagogas užmezga ir palaiko konstruktyvius santykius su kolegomis, su moksleivių tėvais; bendradarbiauja su vietos bendruomenės nariais ir socialiniais partneriais, nevyriausybinėmis organizacijomis (Socialinio pedagogo atestacijos nuostatai, 2011, Socialinio pedagogo pareigybės aprašas, 2016).

Kaip pažymi mokslininkai (Bliss et al., 2014; Leliūgienė ir kt., 2008), siekiant į socialinių pedagoginių problemų sprendimą įtraukti mokinius, mokinių tėvus, mokytojus, kitus specialistus, mokyklos administracijos atstovus bei kitas institucijas, susitelkti ir efektyviai siekti tikslų sprendžiant socialines pedagogines problemas, reikalingos efektyvaus komunikavimo kompetencijos.

Kaip nurodo mokslininkai (Bliss et al., 2014; Kvieškienė, 2007), siekiant efektyviai komunikuoti su mokiniais, mokinio tėvais / šeimomis, mokytojais, mokyklos administracija bei kitomis institucijomis, socialiniam pedagogui svarbi asmenų tarpusavio ar grupių konfliktų sprendimo kompetencija. Konfliktai yra neišvengiamas kiekvienoje grupėje su sąveika bei tarpusavio santykių kokybe susijęs kasdieninis reiškinys.

Socialinio pedagogo vadovavimo veikloje pažymėtinas streso, patiriamo sprendžiant socialines pedagogines problemas, valdymas ugdymo institucijoje. Stresas turi būti valdomas tiek asmens, tiek institucijos lygmeniu (Mažonienė, 2014).

Valdymo kompetencija. Vadovavimas socialinės pedagoginės pagalbos teikimui apima vadovavimą grupių susirinkimams vaikų / mokinių socialinėms pedagoginėms problemoms spręsti (Leliūgienė ir kt., 2008). Mokyklos socialinis pedagogas, sprendamas socialines pedagogines problemas, organizuoja įvairių grupių susirinkimus, kad būtų galima: priimti sprendimus, išklaudyti nuomones ir siūlymus, apsikeisti informacija apie probleminę situaciją, išsiaiškinti problemas (Bliss et al., 2014).

mokyklos darbuotojų informavimas apie problemas teigiamai veikia mokyklos psichologinį klimatą, leidžia užmegzti ir palaikyti ryšį su mokyklos bendruomene sprendžiant socialinio ugdymo problemas, reikia organizuoti ir susitikimus su kitų institucijų vadovais (Mažonienė, 2014).

Socialinio pedagogo vadovavimo veikloje pažymėtinas socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dalyvių motyvavimas. motyvavimas kaip vadovavimo proceso dalis yra svarbi siekiant telkti žmones ir skatinti efektyviai siekti tikslų. Siekiant padidinti visų dalyvių veiklumą sprendžiant socialines pedagogines problemas, socialinis pedagogas turi motyvuoti kitų socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dalyvių veiklą (Kvieskienė, 2007; Bliss et al., 2014).

Skiriamos pagrindinės socialinio pedagogo vadovavimo kompetencijos (Mažonienė, 2014):

1. Socialinės pedagoginės pagalbos / vaiko gerovės grupių / komandų veiklos koordinavimas;
2. Efektyvus komunikavimas sprendžiant vaikų socialines pedagogines problemas;
3. Asmenų tarpusavio ar grupių konfliktų sprendimas;
4. Streso, patiriamo sprendžiant socialines pedagogines problemas, valdymas ugdymo institucijoje;
5. Vadovavimas grupių susirinkimams vaikų / mokinių socialinėms pedagoginėms problemoms spręsti;
6. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dalyvių motyvavimas.

Kontrolės kompetencija. Socialinio pedagogo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose (Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas, 2016; Socialinio pedagogo pareigybės aprašas, 2016; Socialinio pedagogo atestacijos nuostatai, 2011) nurodoma, kad socialinis pedagogas vertina socialinės pedagoginės pagalbos teikimo kokybę, analizuoja ir vertina socialinio pedagoginio poveikio ugdytiniui veiksmingumą, vykdo stebėseną; vertinimo rezultatus naudoja planuodamas ir koreguodamas tolesnę ugdomąją veiklą, rengia pagalbos priemones ir rekomendacijas veiklos tobulinimui. Tai reiškia, kad minėtai funkcijai atlikti socialiniams pedagogams reikia kontrolės kompetencijų.

Vadybinėje literatūroje (Zhang, 2015; Vanhoucke, 2014) kontrolės funkcija apibūdinama kaip nenutrūkstamas pasikartojantis procesas, apimantis veiklos atlikimo lygio vertinimą, realios ir planuotos veiklos atitikimo lyginimą, veiklos tobulinimą siekiant rezultatų.

Socialinio pedagogo kontrolės veikla yra specifiška dėl jos sąsajos su socialine pedagogine pagalba. Mokslinėje literatūroje kaip reikšmingos iškeliamos kelios socialinio pedagogo kontrolės veiklos. Pirmiausia socialinio pedagogo kontrolės veikloje pažymėtinas nuolatinis socialinės pedagoginės veiklos reflektavimas. Kontrolės funkcija turi būti vykdoma nuolat, viso veiklos proceso metu turi būti sistemingai renkama ir analizuojama informacija apie plano įgyvendinimą (Bliss et al., 2014).

LR švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų (išskyrus psichologus) atestacijos nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2008, Nr. 142-5669) reglamentuojama, kad siekiant socialinio pedagogo veiklos rezultatyvumo, socialinis pedagogas analizuoja ir vertina socialinių pedagoginių poveikio priemonių individui ir grupei veiksmingumą. Kaip pažymi D. Bliss et al. (2014) socialiniam pedagogui svarbu analizuoti ryšį tarp tikslų ir intervencijos, identifikuoti, ar pasiekti tikslai, lyginti veiklos rezultatus su numatytais tikslais. Socialinis pedagogas socialinės pedagoginės veiklos vertinimo rezultatus naudoja planuodamas ir koreguodamas tolesnę ugdomąją veiklą (Socialinio pedagogo atestacijos nuostatai, 2011). Atlikus veiklos rezultatų analizę, sprendimų priėmimas dėl veiklos koregavimo ir tobulinimo yra esminė kontrolės funkcijos dalis, apimanti tikslų, planų koregavimą, užduočių tikslinimą, naujų veiklos būdų paiešką (Mažonienė, 2014). Socialinis pedagoginės veiklos tobulinimas apima ir pagalbos priemonių, rekomendacijų rengimą pedagogams, tėvams, mokiniams bei siūlymų teikimą administracijai dėl socialinės pedagoginės pagalbos priemonių įgyvendinimo ir jų veiksmingumo užtikrinimo (Socialinio pedagogo atestacijos nuostatai, 2011). Veiklos tobulinimas tiesiogiai susijęs su teikiamos pagalbos kokybe (Mažonienė, 2014).

Išskiriamos pagrindinės socialinio pedagogo kontrolės kompetencijos (Mažonienė, 2014):

1. Nuolatinis socialinės pedagoginės veiklos reflektavimas;
2. Socialinės pedagoginės veiklos atlikimo lygio vertinimas;
3. Socialinės pedagoginės veiklos tobulinimo numatymas.

1.3. Šeimos socialinio darbuotojo veikla dirbant su socialines rizikas išgyvenančių šeimomis ir jų vaikais

Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo, kuris įsigaliojo 2018 m. liepos 1 d. pagrindas yra geresnė pagalba vaikui ir jo šeimai, šeima tapo dėmesio centre. Aplink šeimą yra daug skirtingų specialistų ir organizacijų, kurie gali pastebėti šeimos, vaiko poreikius ar smurtą, kuris negali būti ignoruojamas. Mokytojai, giminaičiai, kaimynai, gydytojas, slaugytoja, policijos pareigūnai, bet kas – įtarę, jog šeimoje gal gali būti smurtas, ar nepatenkinami vaiko poreikiai, ar vaikas yra paliktas vienas namuose, turi pranešti Vaiko teisių apsaugos specialistams. Kad ir kokios būtų priežastys ar įtarimai (ar apie vaikų nepriežiūrą, ar apie galimą smurtą) Vaiko teisių apsaugos specialistas turi susisiekti su šeima ir atlikti tolimesnį vaiko gerovės rizikos veiksnių vertinimą. Nustačius pagalbos poreikį vaikui inicijuojamas atvejo vadybos procesas bei teikiamas prašymas paskirti atvejo vadybininką konkrečiam vaiko atvejui nagrinėti.

Socialinio darbuotojo profesija – tai darbas, kurio pagrindinis tikslas – padėti rasti išeitį susidūrus su sunkumais, problemomis, siekiant harmoningesnio gyvenimo (Leliūgienė, 2008).

Socialinis darbuotojas turi daug galimybių suteikti socialinę paramą jos reikalingiems žmonėms ir padėti spręsti šeimoms problemas, kurios atrodo neįveikiamos.

Socialinio darbuotojo dirbančio su šeimomis funkcijos išdėstomos socialinių darbuotojų, dirbančių su šeimomis, darbo metodikoje (2018):

1. Vadovaujantis žmogiškomis vertybėmis, abipusės pagarbos, tarpusavio bendradarbiavimo principais, planuoja ir teikia socialinę pagalbą šeimoms jų socialinėje aplinkoje, susitinkant su šeima socialinių paslaugų centre ar kitose sutartose vietose, palaikant kontaktą su šeima kitomis priemonėmis;

2. Dirba socialinį darbą su vaiku ir šeima, juos konsultuojant (individualiai ir grupėmis), teikiant emocinę bei socialinę pagalbą ir didinant šeimos motyvaciją dalyvauti kompleksinės pagalbos ar prevencinės pagalbos teikimo procese, pozityvios tėvystės mokymuose, šeimos stiprinimo programose, nesmurtinio elgesio mokymo programose, priklausomybės ligų gydymo ir kitose programose;

3. Teikia šeimai reikalingą informaciją ir žinias, ugdo tėvystės įgūdžius, socialinius įgūdžius, skatinant glaudesnę šeimos santykį su socialine aplinka, organizuoja šeimų pagalbos sau grupes, kitą prevencinę pagalbą ir kt.;

4. Tarpininkauja šeimai dėl pagalbos priemonių (pvz., psichologinės pagalbos, psichosocialinės pagalbos krizių centre ar pagalbos šeimai tarnyboje, paslaugų vaikų dienos centre, piniginės socialinės paramos, užimtumo, sveikatos priežiūros, švietimo ir ugdymo, socialinio būsto, specialiųjų pagalbos priemonių, specializuotos pagalbos centrų kompleksiskai teikiamos pagalbos), parengia šeimos narius kreiptis į kitas valstybės ir (ar) savivaldybių institucijas, įstaigas ar organizacijas, kuriose šeima gali gauti pagalbą, nusiunčia ir, esant poreikiui, palydi į jas;

5. Bendradarbiauja ir veikia kartu su atvejo vadybininku organizuojant, planuojant ir teikiant pagalbą šeimai, teikia siūlymus atvejo vadybininkui dėl pagalbos šeimai efektyvumo, keičiasi informacija apie situaciją šeimoje su atvejo vadybininku, informuoja jį apie pokyčius šeimoje;

6. Teikia siūlymus atvejo vadybininkui dėl pagalbos plano, jame numatytų priemonių vaikui ir jo šeimai, atsižvelgiant į pakitusius šeimos poreikius ir (ar) pakitusią šeimos situaciją, tikslinimo;

7. Dalyvauja atvejo nagrinėjimo posėdžiuose;

8. Dalyvauja kuriant bei plėtojant pagalbos vaikams ir šeimoms paslaugų sistemą savivaldybėje;

9. Vykdo kitas teisės aktuose ir pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas.

Socialinis darbuotojas socialinių paslaugų teikimo tikslais turi teisę tvarkyti asmens duomenis, įskaitant ypatingus asmens duomenis, susijusius su sveikatos būkle ar teistumu, vadovaudamasis

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu (Socialinių paslaugų įstatymas, 2019).

Atvejo vadyba – tai atvejo vadybininko koordinuojamos kompleksinės pagalbos vaikui ir jo atstovams organizavimas bei teikimas, siekiant jiems padėti įveikti iškilusius socialinius sunkumus. Sėkmingas problemų sprendimas padėtų išvengti galimų vaiko teisių pažeidimų ir įgalintų šeimą savarankiškai užtikrinti vaiko teises bei teisėtus interesus. Atvejo vadyba kaip pagalbos teikimo vaikui ir šeimai priemonė įteisinta Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme.

Atvejo vadybininkais dirba socialiniai darbuotojai, paskirti savivaldybės socialinių paslaugų ar kitos įstaigos, kuriai savivaldybė suteikė įgaliojimus koordinuoti atvejo vadybos procesą ir teikti socialines paslaugas šeimoms savivaldybėje. Nuo tiesioginio socialinio darbo su šeima atvejo vadybininko darbo pobūdis skiriasi tuo, kad pagrindinė atvejo vadybininko veikla yra pagalbos proceso planavimas ir koordinavimas, padedantis užtikrinti skirtingų institucijų įsitraukimą į pagalbos procesą ir bendradarbiavimą, telkia pagalbos teikėjus, koordinuoja socialinių darbuotojų, ir kitų specialistų teikiamą pagalbą šeimai.

Išanalizavus esmines socialinio darbuotojo funkcijas vadybinės kompetencija išvelgiama tarpininkaujant bei nukreipt šeimoms į kitas valstybės ir (ar) savivaldybių institucijas, įstaigas ar organizacijas, kuriose šeima gali gauti pagalbą.

Socialinio darbuotojo dirbančio su šeimomis funkcija daugiau konsultacinė, informacijos teikimo, vadybines funkcijas atlieka atvejo vadybininkas. Anksčiau atvejo vadybos koordinavimas buvo priskiriamas vaiko teisių apsaugos specialistams (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2018)

Atvejo vadybininko pareigybė Lietuvoje pradėta naudoti nuo 2018 metų. Atvejo vadyba yra Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (2018) įteisintas pagalbos „modelis“ vaikams ir jų šeimoms, kitaip tariant atvejo vadyba – atvejo vadybininko koordinuojamos kompleksinės pagalbos vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą organizavimas bei teikimas, siekiant jiems padėti įveikti iškilusius socialinius sunkumus, kurių sėkmingas sprendimas sudarytų prielaidas išvengti galimų vaiko teisių pažeidimų ir sudarytų sąlygas savarankiškai užtikrinti vaiko teises bei teisėtus interesus. Atvejo vadybos procesą koordinuoja atvejo vadybininkai, kurie yra socialinių paslaugų įstaigų socialiniai darbuotojai. Socialiniai darbuotojai, kurie vykdo atvejo vadybininko funkcijas ir užima tokią pareigybę organizuoja pagalbos teikėjus, siekiant padėti šeimai keisti situaciją.

Apibendrinant galima teigti, kad socialiniam darbuotojui, kuris dirba su šeimomis, būdinga konsultacinė, informacijos teikimo veikla, kai vadybines funkcijas atlieka atvejo vadybininkas.

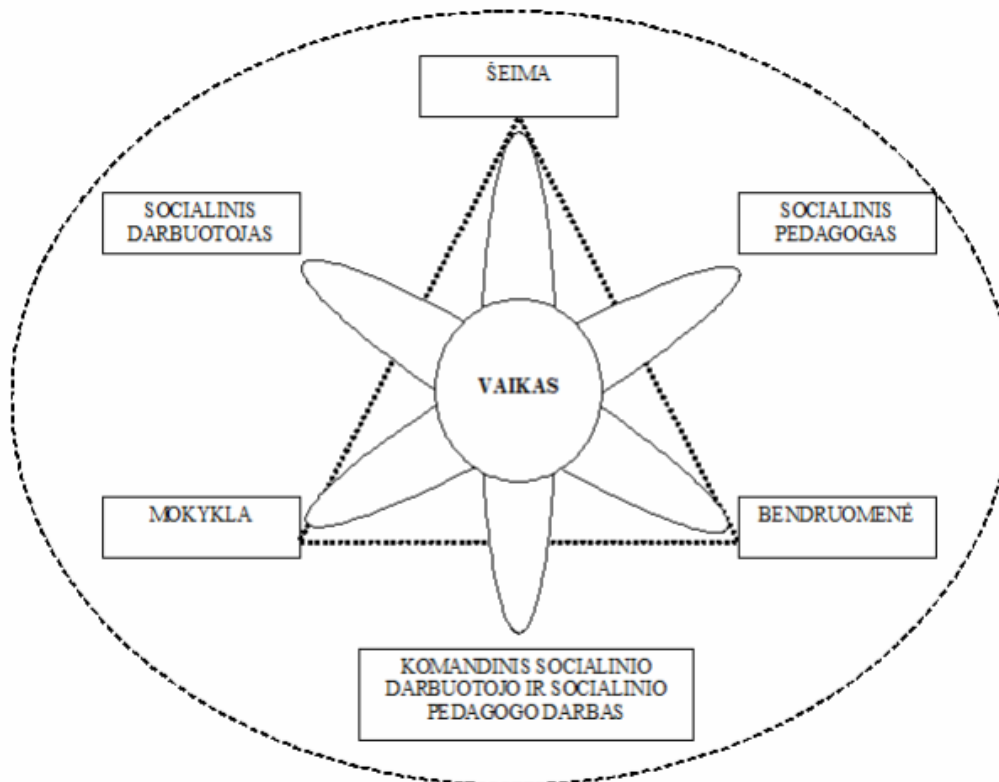
1.4. Socialinio pedagogo ir šeimos socialinio darbuotojo bendradarbiavimas vaiko gerovės srityje

Socialinis pedagogas su vaiku dirba mokykloje ir orientuojasi į mokymosi aplinką. Tuo tarpu socialinis darbuotojas dirbdamas su vaiku orientuojasi į jo gyvenamąją aplinką. Labai svarbu, kad vaiko socializacija būtų nuosekli. Tikslui pasiekti yra svarbi socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo tarpusavio sąveika, bendras tikslo siekimas ir bendradarbiavimas.

LR švietimo strateginėse nuostatose (2013-2022) pabrėžiama, kad švietimas turi padėti Lietuvos valstybei ir visuomenei pasiekti strateginių tikslų, vienas iš kurių sumažinti socialinę atskirtį ir skurdą, didinti visuomenės sanglaudą. Iki 2022 m. užsibrėžta užtikrinti švietimo prieinamumą, tęstinumą ir socialinę teisingumą garantuojant lygias mokymosi starto galimybes, sukuriant šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą, pradedant teikti kryptingą pedagoginę, kultūrinę paramą visoms vaikams auginančioms socialines rizikas patiriančioms šeimoms, užtikrinant socialiai teisingas mokymosi sąlygas. Bendradarbiavimas sudaro sąlygas visiems, dalyvaujantiems vaiko ugdymo procese, tinkamai įvertinti vaiko poreikius, sunkumus ir tikslingai teikti pagalbą vaikui ir jo šeimai.

Ivanauskienės (2009) straipsnyje bendradarbiavimas apibūdinamas kaip būtina sąlyga, kuri užtikrina teikiamos pagalbos vaikui efektyvumą. Nors bendradarbiavimas priklauso nuo siekiamų tikslų, lūkesčių, nuo bendro noro kuo efektyviau padėti klientui, bet dažnai būna jog bendradarbiavimu vadinamas tik darbų pasiskirstymas, o ne bendras tikslo siekimas.

Teorinis koncepcinis socialinio pedagogo ir socialinio pedagogo bendravimas paremtas kompleksinės pagalbos teikimu ir tarpinstituciniu bendradarbiavimu. Modelio vizualizacija pateikiama 4 pav.

4 pav. Socialinio darbuotojo ir socialinio pedagogo bendradarbiavimo koncepcija
(Ruškus, 2013)

Socialinio darbuotojo ir socialinio pedagogo bendradarbiavimo vizualizacijoje (4 pav.) pateikiamos sąsajos, kad vaiko gyvenime, jam augant ir socializuojantis, aplink jį visuomet yra šeima, mokykla, bendruomenė. Tai yra pagrindiniai objektai, kurie gali daryti įtaką vaiko teigiamiems ar neigiamiems veiksams, pokyčiams.

Socialinis darbuotojas dažniausiai dirba su vaiku ir stebi jo aplinką šeimoje bei bendruomenėje, o socialinis pedagogas dirba su vaiku mokykloje, stebi mokyklos įtaką vaiko elgesiui, taip pat bendrauja su šeima, tačiau, kad vaiko socializaciją sąlygojantys veiksniai būtų tik teigiami, socialinis darbuotojas ir socialinis pedagogas turėtų žinoti vienas kito metodus ir kartu dirbti, kad galėtų padėti išvengti esančių problemų, tuo pačiu padėdami ir pačiai šeimai sutarti ir susitvarkyti su savo vaiku. Komandinio socialinio darbuotojo ir socialinio pedagogo darbo tikslas yra ta pati darbo kryptis – vaiko ir jo šeimos socialinė gerovė.

Atvejo vadyba – tai atvejo vadybininko koordinuojamos kompleksinės pagalbos vaikui ir jo atstovams organizavimas bei teikimas, siekiant jiems padėti įveikti iškilusius socialinius sunkumus. Sėkmingas problemų sprendimas padėtų išvengti galimų vaiko teisių pažeidimų ir įgalintų šeimą savarankiškai užtikrinti vaiko teises bei teisėtus interesus, atvejo vadyba yra vienas iš šiandien labiausiai paplitusių socialinio darbo metodų.

Atvejo vadybininkas – tai tarpinė grandis tarp vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistų ir socialinio darbuotojo. O apibrėžiant paprasčiau – tai tarpininkas tarp įvairių institucijų atstovų ir šeimos, kuriai reikalinga pagalba.

Atvejo vadybininkais dirba socialiniai darbuotojai, paskirti savivaldybės socialinių paslaugų ar kitos įstaigos, kuriai savivaldybė suteikė įgaliojimus koordinuoti atvejo vadybos procesą ir teikti socialines paslaugas šeimoms savivaldybėje. Nuo įprasto socialinio darbo atvejo vadybininko darbo pobūdis skiriasi tuo, kad pastarasis veikia daugiau kaip pagalbos proceso planuotojas ir koordinatorius, padedantis užtikrinti skirtingų institucijų įsitraukimą į pagalbos procesą ir bendradarbiavimą, telkia pagalbos teikėjus, koordinuoja socialinių darbuotojų, dirbančių su šeimomis, veiklą.

Atvejo vadyba kaip pagalbos teikimo vaikui ir šeimai priemonė įteisinta Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme, atvejo vadybos metodas išaiškintas atvejo vadybos tvarkos apraše.

Dirbant atvejo vadybos metodu, subūrus įvairių sričių specialistų komandą bendradarbiaudami turime šalinti ne pasekmes, o priežastis. Deja, bet dažniais atvejais teikiant pagalbą vaikui ir šeimai yra investuojama į netinkamą sritį. Vadovaujantis ankstyvosios intervencijos metodu būtina visapusiškai įvertinti situaciją, kad atrasti, kokia yra ta tikroji šeimos ir joje augančio vaiko problema. Pvz., gali būti, kad tėvai neužtikrina vaiko poreikių tenkinimą, ir tokiu atveju, specialistas gali nuspręsti, kad problema ir yra negebėjimas užtikrinti vaiko poreikių tenkinimo, tad tėvams reikia pozityvios tėvystės mokymų. Tačiau tikroji priežastis gali būti ta, kad pvz., šeimoje išgyventų negatyvių įvykių patirtys, gyvenimą paveikė įvykis, dėl kurio suaugęs, besirūpinantis vaiku, susirgo depresija. Panašiais atvejais, paslaugos, kurių reikia šeimai nėra pozityvios tėvystės mokymai – šeimai reikalingas gydymas nuo depresijos, vaiko priežiūros paslaugos ir psichologinis konsultavimas, taip pat galbūt papildoma pagalba vaikui ugdymo įstaigoje. Tai akivaizdus pavyzdys, kad kiekviena problema turi būti išnagrinėta plačiai bei sprendžiama kompleksiskai.

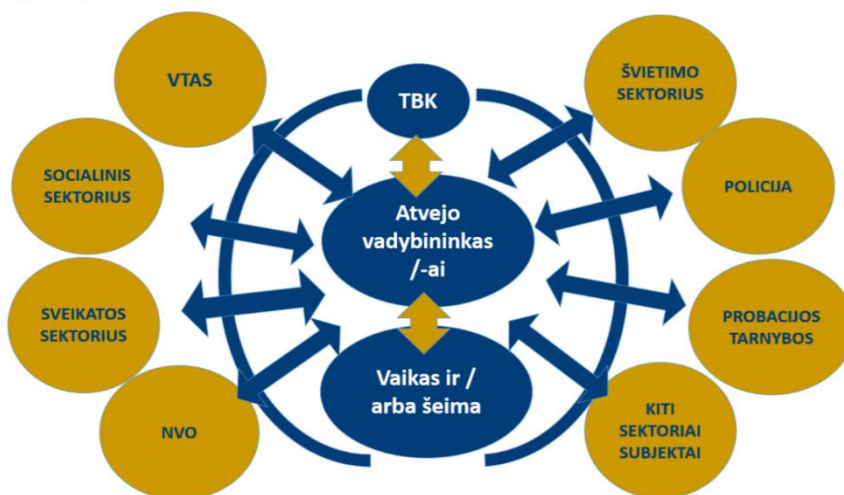
„Ankstyvosios intervencijos modelis ir jo įgyvendinimo Lietuvos savivaldybėse schemas“ dokumentų pakete pateiktas pavyzdys „Ugdymo įstaigoje neretai susiduriama su problema kai vaikas ilgą laiką nelanko mokyklos. Pagrindinis dėmesys būna sutelkiamas į tai, kad vaikas nelanko mokyklos, kad tai – nepriimtinas elgesys, ir laikomasi nuostatos, kad tai yra vaiko elgesio problema. Ištyrus situaciją plačiau, paaiškėja, kad vaiko šeima dėl prastų gyvenimo sąlygų neturi galimybės skalbti drabužių, nusiprausti, ir todėl vaikas patyrė stiprias patyčias mokykloje iš bendraamžių ir netgi mokytojų. Tai ir sąlygojo, kad vaikas nustojo lankyti mokyklą, siekdamas pasisaugoti nuo jį žalojančio elgesio. Tokiu atveju, vaiko mokyklos nelankymas nėra pagrindinė problema ir jei visą dėmesį sukonzentruotume tik į mokyklos nelankymą, mūsų teikiama pagalba ir paslaugos būtų neefektyvios. Aptartoje situacijoje būtina padėti užtikrinti vaikui ir šeimai galimybę rūpintis asmens higiena, dirbti su mokykla dėl patyčių paplitimo, pagal poreikį, suteikti vaikui psichologinę pagalbą.“

Teikiamos paslaugos šeimoms ir jose augantiems vaikams neneša jokios naudos, nes paslaugos gali būti orientuotos klaidinga linkme, šeimose probleminės situacijos kyla dėl turimų trauminių patirčių, kurios ir įtakoja jų elgesį. Todėl daugeliui vaikui būtinas terapinis gydymas, elgesio korekcijos programos, sustiprinta psichosocialinė pagalba, o ne uždara institucija, kuri orientuojasi į ugdymą ir švietimą. „Dar vienas svarbus aspektas yra tai, kad kartais teikiame paslaugas vaikui, nors iš tikrųjų jo elgesys – tai problemų ar konfliktų, vykstančių tarp suaugusiųjų (tėvų ar kitų šeimos narių) atspindis. Todėl norint, kad pasikeistų vaiko elgesys ir išsprendžėtų vaiko elgesio problemos, būtina padėti keistis suaugusiems ir jiems spręsti problemas ar konfliktus, o ne sutelkti dėmesį į vaiką. Išsprendus sudėtingą situaciją tarp suaugusiųjų ar paties suaugusiojo, savaime išsprendžės ir vaiko elgesio problemos, jei elgesys yra reakcijos į suaugusiųjų elgesį / situaciją pasekmė“ („Ankstyvosios intervencijos modelis ir jo įgyvendinimo Lietuvos savivaldybėse schemas“ Dokumentų paketas).

Šie ir panašūs pavyzdžiai parodo, kad visais atvejais turime atlikti išsamų rizikos veiksnių vertinimą įvairiose gyvenimo srityse – kas gi iš tikrųjų sukelia šeimai ir vaikui riziką, krizinę ar sudėtingą situaciją ir neigiamai veikia šeimos ir vaiko socialinį funkcionavimą. Tik taip galėsime sėkmingai padėti vaikui ir šeimai, ir tuo pačiu, protingai investuoti turimus išteklius.

Bendradarbiavimas socialines rizikas išgyvenančiose šeimose augančių vaikų problemų sprendimo kontekste gali būti traktuojamas kaip atvejo vadybos metodas, sudarantis galimybes organizuoti ir teikti kompleksinę pagalbą vaikui, jo šeimai, užtikrinant jo pagrindinių teisių įgyvendinimą bei tinkamas sąlygas vystymuisi. Pagrindinių ankstyvosios intervencijos modelyje veikiančių subjektų vizualizacija pateikiama 5 pav.

Ankstyvosios intervencijos jungtis su vaiko gerovės sistemos subjektais

5 pav. (projektas „Vaiko teisių užtikrinimo ir pagalbos vaikui ir jo šeimai stiprinimas Lietuvos savivaldybėse: Ankstyvosios intervencijos modelis“ , 2018)

Siekiant užtikrinti bendradarbiavimui palankią aplinką bendradarbiavimo valdymas ir paslaugų koordinavimas yra reikšminis šalinti institucines kliūtis bendradarbiavimui ir efektyviam paslaugų teikimui bei plėtojimui.

Socialinių pedagogų ir socialinių darbuotojų atsakomybė ankstyvosios intervencijos modelyje – teiki tiesioginę pagalbą vaikui bei šeimai, siekiant užtikrinti konkrečius vaiko gerovės pokyčius, ir tuo pat metu valdyti bendradarbiavimo procesus, aktyviai dalyvauti tarpinstitucinės komandos ir atvejo vadybos procese dalyvaujančių specialistų komandos veikloje.

Bendradarbiavimo valdymo pagalbos socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams procese pagrindinė užduotis – suderinti visų pagalbos procese dalyvaujančių specialistų veiksmus, ypač tuose lygmenyse, kuriuose nustatytas aukštas socialinės rizikos reiškimosi lygis ir būtinas intensyvus komandinis darbas. Atvejo vadybininko ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus dalyvavimas yra labai svarbus.

Rekomenduojama itin daug dėmesio skirti bendradarbiavimo subjektų veikimo susiderinimui. Atvejo vadybos proceso metu nagrinėjant konkrečią vaiko situaciją labai svarbu suderinti specialistų komandos veiksmus, skirti daugiau laiko vienas kito pažinimui, bei skirti laiko, pasitarimams dėl reikšmingų sprendimų priėmimo, pagrindinių atsakomybių pasidalinimo.

„Socialinių profesijų“ atstovų pagrindiniai darbo tikslai yra – užtikrinti kliento socialinę gerovę. Tačiau organizaciniu požiūriu, įgyvendinant teorines ir teisinės prielaidas, yra nemažai kliūčių – profesijos priklauso skirtingoms ministerijoms, remiasi skirtingais įstatymais, nesistengia ieškoti panašumų ir bendrumų tarp profesijų. Naudinga išsiaiškinti, kokios bendradarbiavimo galimybės yra praktikoje, kaip sekasi bendradarbiauti socialiniams darbuotojams ir socialiniams pedagogams praktikams, teikiant pagalbą vaikui.

Apibendrinant būtina paminėti, kad priklausomai nuo kiekviename konkrečiame atvejuje nustatyto vaiko gerovės rizikos veiksmų lygmens, bendradarbiavimo procese dalyvaujantiems specialistams komandoje bus reikalingas skirtingo intensyvumo bendradarbiavimas: nuo žemiausio - informavimo, link aukštesnio – koordinavimosi, ir aukščiausio - komandinio darbo.

2. SOCIALINIO PEDAGOGO IR ŠEIMOS SOCIALINIO DARBUOTOJO BENDRADARBIAVIMO VALDYMO TEIKIANT PAGALBĄ SOCIALINES RIZIKAS IŠGYVENANČIŲ ŠEIMŲ VAIKAMS TYRIMAS

Siekiant įvertinti socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymo situaciją, teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams, atlikus mokslinės literatūros analizę išsiaiškinta, kad tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir kokybiškas bendradarbiavimo valdymas pasiekiamas tada, kai kiekvienas specialistas atlieka savo funkcijas, siekdamas bendro tikslo, o bendradarbiavimo pagrindą sudaro socialinė komunikacija, kooperacija ir koordinacija. Socialinių pedagogų ir socialinių darbuotojų bendradarbiavimo valdymo funkcijos (planavimo, organizavimo, motyvacijos ir kontrolės) įtakoja tarpusavio bendradarbiavimo su socialiniais pedagogais procesą bei darbo rezultatus sprendžiant socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams kylančias problemas.

Tačiau teoriniai bendradarbiavimo veiklos aspektai visuomet turi būti pagrįsti atliekant empirinius tyrimus ir apibendrinant tokių tyrimų rezultatus. Atlikus mokslinės literatūros analizę, pasirinkta kiekybinio tyrimo strategija, sukurtas empirinio tyrimo dizainas.

Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti kaip vyksta socialinių pedagogų ir socialinių darbuotojų bendradarbiavimo valdymas teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams.

Empiriniam tyrimui pasirinkti Klaipėdos miesto socialiniai darbuotojai, socialiniai pedagogai ir atvejo vadybininkai dirbantys Y įstaigose.

Todėl šiame darbo skyriuje pristatomas empirinis tyrimas, leidžiantis teorinę teiginių sistemą patikrinti praktiškai.

2.1. Teorinės nuostatos

Klasikinės vadybos teorija, (Taylor, 1911; Fayol, 1916; 1924; DuBrin, 1986; Seilius, 1998), kurios pradininkas yra amerikietis inžinierius F. Teiloras (Frederick Tylor). Klasikinės vadybos teorijoje teigiama, kad bet kuris procesas valdomas valdymo funkcijomis: planavimu, organizavimu, vadovavimu ir kontrole. Ši teorija padės atskleisti socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo proceso valdymo elementus ir efektyvinimo būdus prielaidas bei formas.

Kiekybinio empirinio tyrimo apklausos klausimynui sukurti bus remiamasi klasikine vadybos teorija. Ši nuostata padės išanalizuoti socialinio pedagogo ir šeimos socialinio darbuotojo bendradarbiavimo proceso valdymą, teikiant pagalbą socialines rizikas patiriančių šeimų vaikams, etapus: planavimą, organizavimą, motyvavimą (vidinį ir išorinį) bei kontrolę, atskleisti bendradarbiavimo valdymo tobulinimo galimybes.

Socialinių sistemų teorija. Vokiečių filosofas L. Von Bertalanffy 1920 m. Sukūrė Sistemų teoriją. XX a. Socialinių sistemų teorija, kaip integruojantis socialinio darbo modelis, daug dėmesio skiria aplinkos pokyčiams ir jų įtakos asmeniui analizei, siekia išsaugoti bei plėtoti ryšius tarp skirtingų aplinkos bei asmens sistemų, įtraukti asmenį į įvairias sistemas ir sistemų santykių pokyčių pagrindu padėti spręsti socialines asmens problemas. Svarbiausia socialinio darbo intervencinės veiklos paskirtis kliento sistemų santykių pokyčiai, kurie ir lemia žmogaus funkcionavimo pagerinimą. (Vaičekauskienė, 2009.)

Socialinis darbas kaip atvejo vadybos organizatorius modernioje visuomenėje nepadeda tiesiogiai dalydamas išteklius pagalbos reikalingiems individams, tačiau sudaro individams galimybes patekti į atskiras funkcinės sistemas, kuriose esamas poreikis yra patenkinamas (Bommes, Scherr, 2000, p. 89).

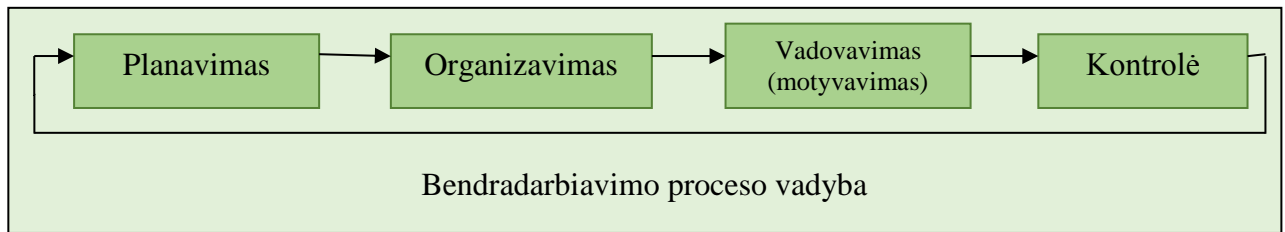
Socialinių sistemų teorija remiamasi teorinėje dėstomojoje dalyje aiškinant skirtingų sistemų, socialinių pedagogų, dirbančių švietimo sistemoje ir socialinių darbuotojų dirbančių socialinių paslaugų sistemoje bendradarbiavimo galimybes siekiant bendro tikslo, padėti socialines rizikas patiriančių šeimų vaikams teikiant socialinę, socialinę-pedagoginę pagalbą

2.2. Tyrimo metodika

2.2.1. Tyrimo logika

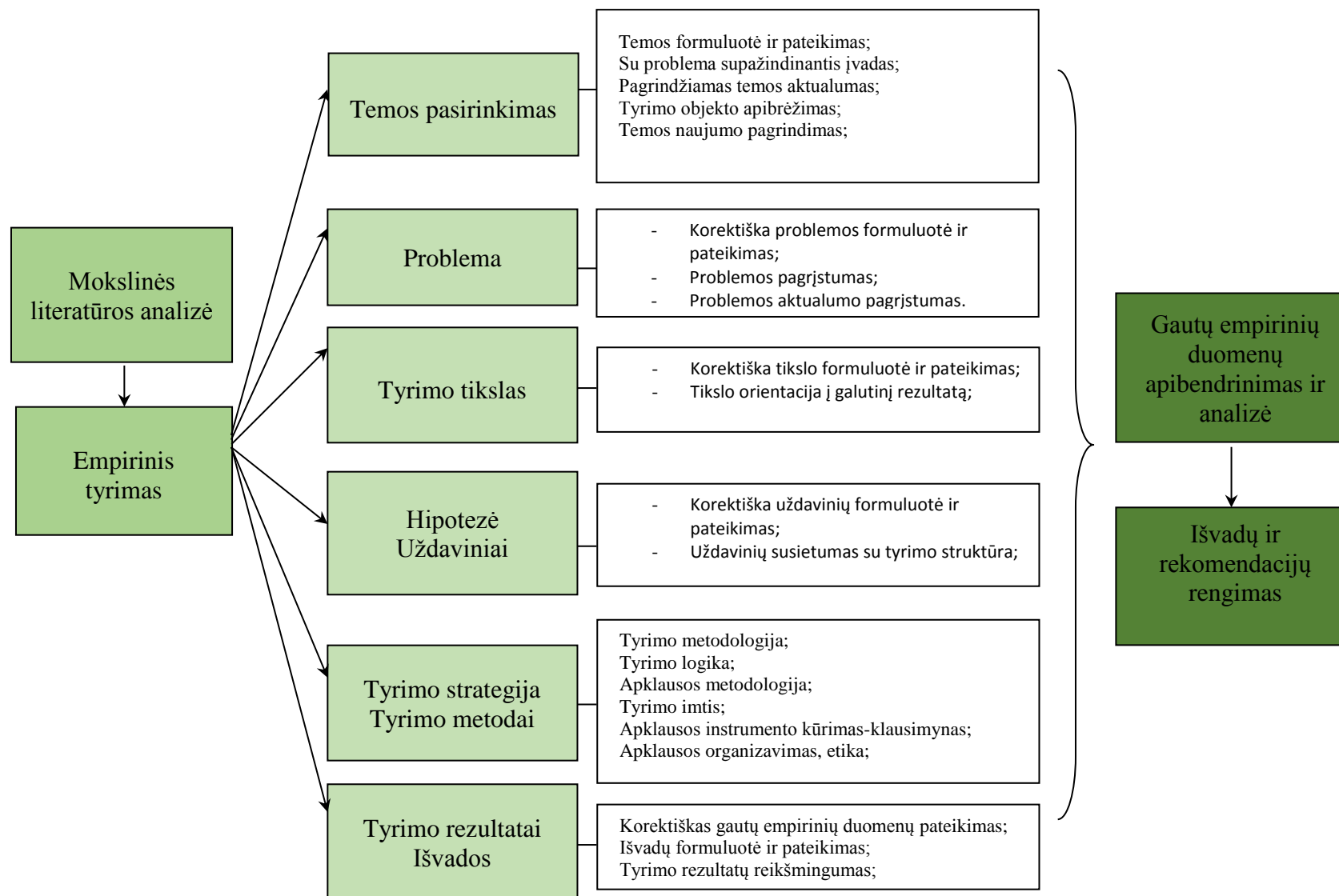
Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė leido teoriškai pagrįsti empirinio tyrimo metodologiją. Toliau glaustai pristatomos teorijos ir koncepcijos, kurios po analizės buvo pasirinktos teoriniu pagrindu projektuojant tyrimo metodologiją.

Rašant magistrinį darbą remiamasi pozityvistine/postpozityvistine (objektyvistinis požiūris) paradigmomis. Esminis postpozityvizmo koncepcijos ypatumas – iškeliamas empirinio tyrimo instrumento vaidmuo. Tyrimo instrumentu gauti duomenys gali būti lyginami, apibendrinami, interpretuojami kaip objektyvus tikrovės atspindys (Bitinas, 2006). Pritaikymui tinkamo instrumento nepavyko rasti, todėl tyrimo instrumentas konstruotas remiantis mokslinės literatūros ir dokumentų analize (Creswell, 2009). Siekiant statistiškai pagrįsti socialinių pedagogų ir socialinių darbuotojų bendradarbiavimo valdymo požymius, pasitelkta kiekybinio (anketinė apklausa) tyrimo strategija. Kiekybinė tyrimo metodologija pasirinkta remiantis pozityvistinėmis metodologinėmis nuostatomis, metodais ir dedukcine tyrimo proceso logika, pasitelkiant empirinius duomenis išsikeltai hipotezei patikrinti.

6 pav. Klasikinė vadybos teorija (F. Taylor, 1911)

Kiekybinio empirinio tyrimo duomenims surinkti bus taikytas anketinės apklausos raštu metodas, apklausos įrankiui t.y. klausimynui sukurti subkategorijas apibūdinantys teiginiai bus formuluojami remiantis klasikine vadybos teorija, (Taylor, 1911; Fayol, 1916). Teorijos pradininkas yra amerikietis inžinierius F. Teiloras (Frederick Tylor) 1903 metais išleistoje knygoje „Įmonės valdymas“ pirmasis pavartojo vadybos funkcijos sąvoką. H. Fayolas (1916) patvirtino F. Taylora teoriją teiginiais, kad bet kurio proceso valdymas vykdomas keliomis funkcijomis (numatymo, planavimo, organizavimo, koordinavimo ir kontrolės). Valdymo proceso funkcijos skirtingų autorių nurodomos skirtingai. Autoriai M. Meskonas, M. Albertas, F. Chedouri išskyrė keturias pagrindines funkcijas : Planavimas. Organizavimas. Motyvacija. Kontrolė. Stoškus S., Beržinskienė D. (2005 p. 94).

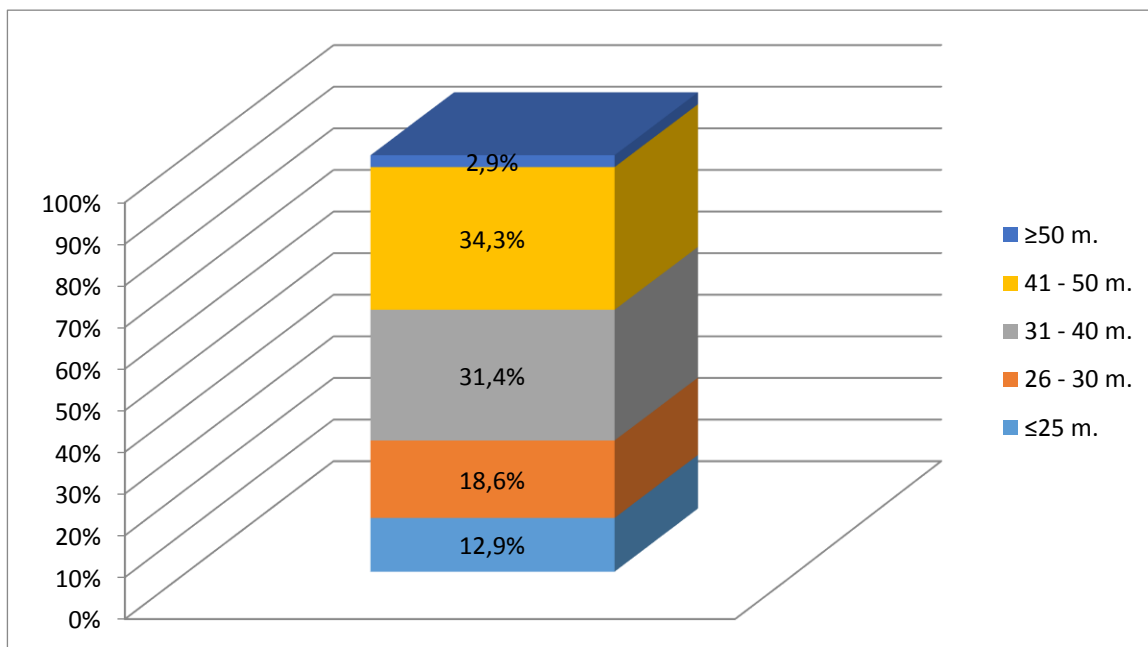
7 pav. Magistrinio darbo tyrimo loginė schema

2.2.2. Apklauso imtis

Apklauso imtis sudaryta patogiosios atrankos būdu, kai apklausiami arčiausiai esantys ir lengviausiai prieinami populiacijos elementai, atsižvelgiant į tyrėją dominančias tiriamųjų charakteristikas. Populiacija siaurinama iki Klaipėdos mieste su šeimomis ir vaikais dirbančių socialinių darbuotojų, socialinių pedagogų ir atvejo vadybininkų.

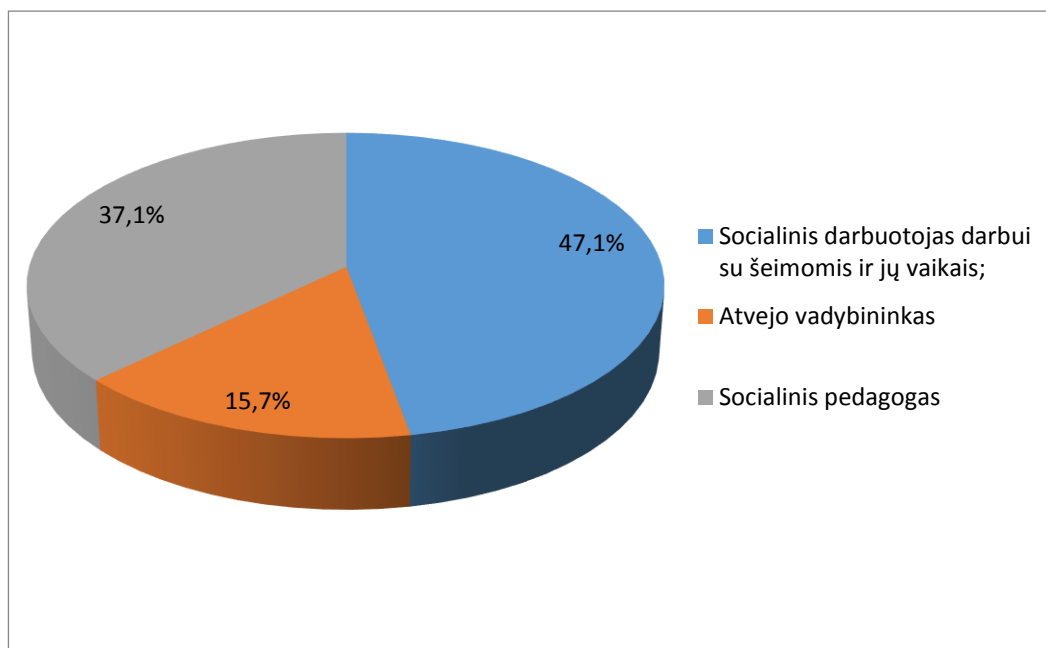
Kad būtų galima objektyviai ištirti situaciją ir daryti statistiškai reikšmingas išvadas apklauso imčiai apskaičiuoti naudota imties dydžių skaičiuoklė <http://www.apklauso.lt/imties-dydis>. Imties dydį Klaipėdos mieste reikia proporcingai paskirstyti pagal mieste dirbančių su šeimomis ir vaikais socialinių darbuotojų, socialinių pedagogų ir atvejo vadybininkų skaičių. Imties reprezentatyvumą suleistina paklaida neviršijančia 5, tikimybė 95 % užtikrina 69 respondentų imtis (69 Klaipėdos mieste dirbantys socialiniai darbuotojai, socialiniai pedagogai ir atvejo vadybininkai). Imties reprezentatyvumas pakankamai aukštas. Respondentai, negalėję (ar nenorėję) pateikti savo vertinimų, taip pat nutraukę apklausą anksčiau laiko, pateikę nepakankamai atsakymų, nebuvo traukiami į apklauso protokolus.

Daugumos jų amžius – 31-40 arba 41-50 metų (atitinkamai 31,4 % ir 34,3 %). 18,6 % sudarė 26-30 metų specialistai, 12,9 % – 25 metų ir jaunesni. Mažiausiai (2,9 %) buvo vyresnių nei 50 metų respondentų (8 pav.).

8 pav. Tyrime dalyvavusių specialistų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes

Tyrimo anketas užpildė 70 specialistų, iš jų beveik pusę (47,1 %) sudarė socialiniai darbuotojai darbui su šeimomis ir vaikais, 37,1 % – socialiniai pedagogai, o 15,7 % – atvejo vadybininkai (9 pav.).

9 pav. Tyrime dalyvavusių specialistų pasiskirstymas pagal pareigas

2.2.3. Apklausos instrumentas

Tyrimui pasirinkta anoniminio klausimyno rūšis, kai respondentas lieka nežinomas. Anketinės apklausos raštu metodas leidžia lengvai formalizuoti surinktus duomenis, jų pagrindu išmatuoti tiriamų objektų požymius ir įvertinti jų ryšius. Klausimynas rengtas taip, kad anketos pildymas nebūtų apsunkintas bei skatintų klausimyną pildantį asmenį nuoširdžiai atsakyti į klausimus, siekiama, kad klausimai būtų logiški ir aiškūs (Kardelis, 2002). Klausimyno subkategorijas apibūdinantys teiginiai formuluoti remiantis klasikinės vadybos teorija. (žr. 6 pav.) Klausimyne pateikti uždarieji 5 rangų Likerto skalės klausimai, kur prašoma pažymėti vieną labiausiai tinkantį atsakymo variantą. Klausimyno matavimo skalės pateikiamos (žr. 10 pav.). Klausimyne pateikti uždarieji 5 rangų Likerto skalės klausimai, kur prašoma pažymėti vieną labiausiai tinkantį atsakymo variantą.

Niekada	Labai retai	Retai	Dažniausiai	Visada
---------	-------------	-------	-------------	--------

10 pav. Klausimyno matavimo skalės pavyzdys

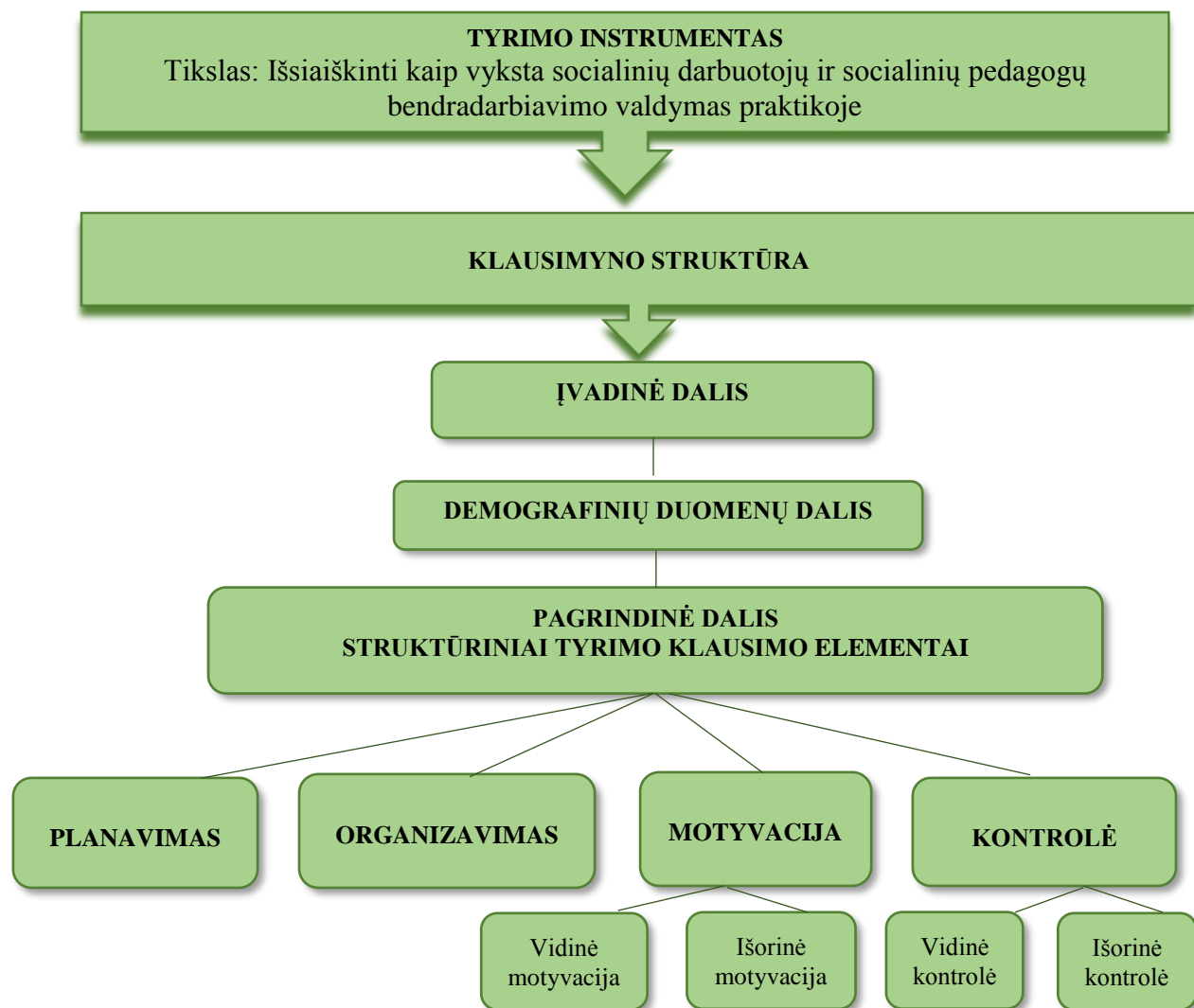
Tyrimo instrumento schema pateikta paveiksle žemiau (žr. 11 pav.), jame schematiškai pavaizduota klausimyno struktūra, kurį sudaro trys dalys:

1. Įvadinė dalis:

- Anketos lydraštis, kuriame kreipiamasi į respondentą, paaiškinama, koku tikslu atliekamas tyrimas;
- Pateikiama anketos pildymo instrukcija;
- Nurodoma, kad apklausa anoniminė, o gauti duomenys bus apdoroti statistiškai;
- Padėkojama už bendradarbiavimą;
- Nurodoma anketos sudarytojo vardas, pavardė kontaktai.

2. Demografinių duomenų dalyje pateikiamais klausimais siekiama išsiaiškinti respondento amžių, išsilavinimą, kvalifikacinę kategoriją, darbo stažą.

3. Pagrindinėje dalyje konstruojami tiesiogiai su tyrimo problema bei uždaviniais susiję klausimai.

11 pav. Anketinės apklausos klausimyno teorinis modelis

Norint įvertinti socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo ypatumus teikiant pagalbą mokyklinio amžiaus vaikams, tyrimas buvo atliekamas Klaipėdos mieste apklausiant socialinius darbuotojus. Anketa buvo patalpinta į www.apklausa.lt internetinį portalą ir siunčiama tyrimo dalyviams nuorodą paštu.

2.2.4. Gautų duomenų analizė

Tyrimo duomenys analizuoti programa SPSS 22, o jo rezultatai pavaizduoti programa Microsoft Excel. Kokybiniai kintamieji pateikti procentine išraiška. Darbe pateikiama surinktų duomenų aprašomoji statistika bei statistinės analizės rezultatai. Kadangi tyrimo duomenys nebuvo pasiskirstę pagal normaliąją kreivę, taikyti neparametriniai statistinės analizės kriterijai: ranginio tipo duomenų trijų grupių palyginimui – Kruskal-Wallis kriterijus, o priklausomybės ryšiams tarp dviejų veiksmų nustatyti – Spearmano koreliacijos koeficientas. Vaitkevičius ir Saudargienė (2006) teigia, kad jei duomenys pasiskirstę ne pagal normaliąją kreivę, saugiau naudoti Spearmano koreliacijos koeficientą, nes šis koreliacijos koeficientas yra mažiau jautrus toliau nuo reikšmių centro esančioms reikšmėms ir gana teisingai įvertina statistinę ryšį.

Poveikiui tarp specialistų amžiaus bei darbo stažo sąsajos su bendradarbiavimo rezultatų vertinimu, socialinio darbo, socialinio pedagoginio darbo stažo sąsajos su asmenine motyvacija bendradarbiavimui, įvertinimui buvo pasirinktas Spearmano koreliacijos koeficientas r . Tarp stebėtų kintamųjų nėra ryšio jei $r = 0$. Jei $0 < r \leq 0,3$ yra labai silpnas ryšys, jei $0,3 < r \leq 0,5$ – silpnas ryšys, $0,5 < r \leq 0,7$ – vidutinio stiprumo ryšys, $0,7 < r \leq 0,9$ – stiprus ryšys, o jei $0,9 < r \leq 1$ – labai stiprus ryšys.

Statistinis reikšmingumas žymimas raide „p“ (angl. probability). Koreliacija šiame tyrime laikoma statistiškai reikšminga, jei $p < 0,05$.

2.2.5. Apklauso organizavimas ir tyrimo etikos principai

Norint įvertinti socialinio pedagogo, atvejo vadybininko ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymo ypatumus tyrimas buvo atliekamas Klaipėdos miesto Y įstaigose, miestas ir įstaigos pavadinimas užkoduoti didžiosiomis lietuviško alfabeto raidėmis siekiant anonimiškumo užtikrinimo. Gavus oficialų Y įstaigų direktorių leidimą atlikti anketinę apklausą raštu, gautas apklausiamųjų sutikimas rinkti informaciją. Gavus sutikimą, anketinės apklausos nuoroda buvo siunčiama įstaigos darbuotojams elektroniniu paštu. Siekiant užtikrinti respondentų anonimiškumą tyrimo rezultatai skelbiami apibendrinti.

Tyrėjui siekiant moksliniu tyrimu gauti objektyvią informaciją bei apsaugoti apklausos dalyvius nuo galimo atpažinimo dalyvaujant apklausoje remiamasi fundamentaliomis tyrimo etikos

koncepcijomis ir vadovaujamosi mokslininkų metodologų rekomenduojamais etiniais principais (K. Kardelis 2002):

Privatumo. Viešinant tyrimo metu gautą informaciją, apklausos dalyviai nebus identifikuojami.

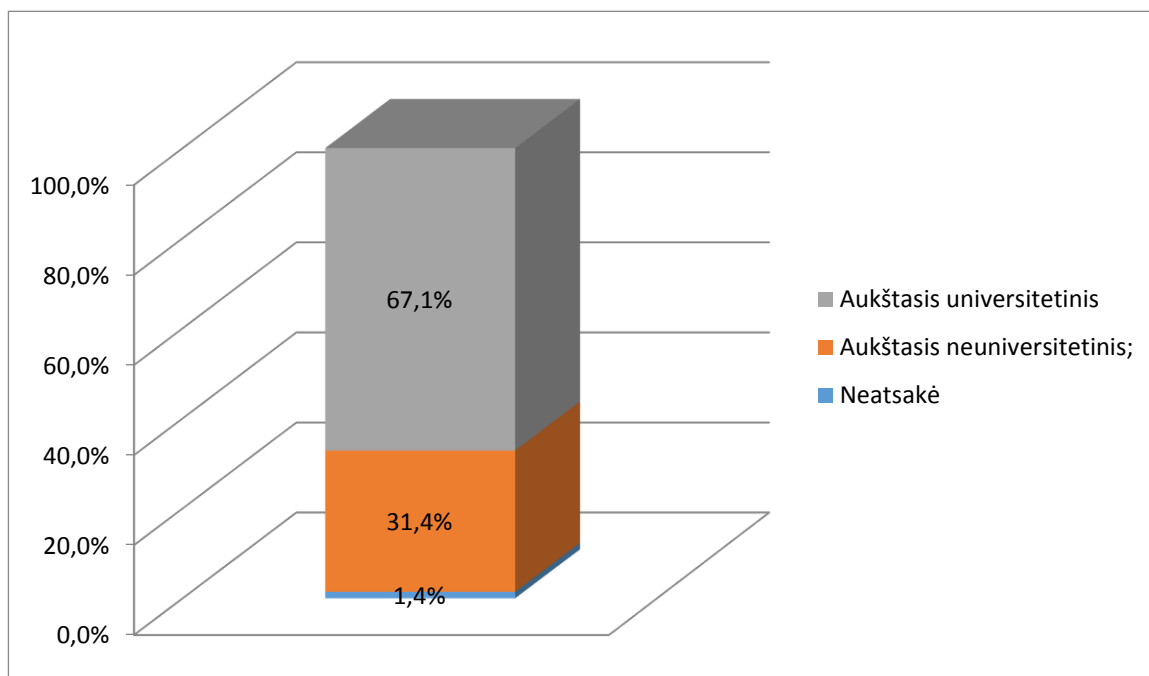
Konfidencialumo. Siekiant išlaikyti konfidencialumą pateikiant gautus apklausoje dalyvavusios institucijos duomenis, X teritorijoje veikianti institucija Y, bus koduotos didžiosiomis lietuviškos abėcėlės raidėmis. Tyrėjas laikys paslapyje informaciją galinčią identifikuoti asmenį, pateikusį jam informaciją. Konfidencialumo klausimas aptariamas tyrimo pradžioje, kai jo dalyviams yra tiksliai paaiškinama, kokios gali būti konfidencialumo ribos konkretaus tyrimo kontekste.

Laisvanoriškumo. Respondentai anketinėje apklausoje dalyvauja laisvanoriškai, niekieno neverčiami.

Anonimiškumo. Tyrėjas įsipareigoja išsaugoti apklausos dalyvių anonimiškumą, paruoštas klausimynas ir duomenų analizės metu gauta informacija neatskleis respondentų tapatybės.

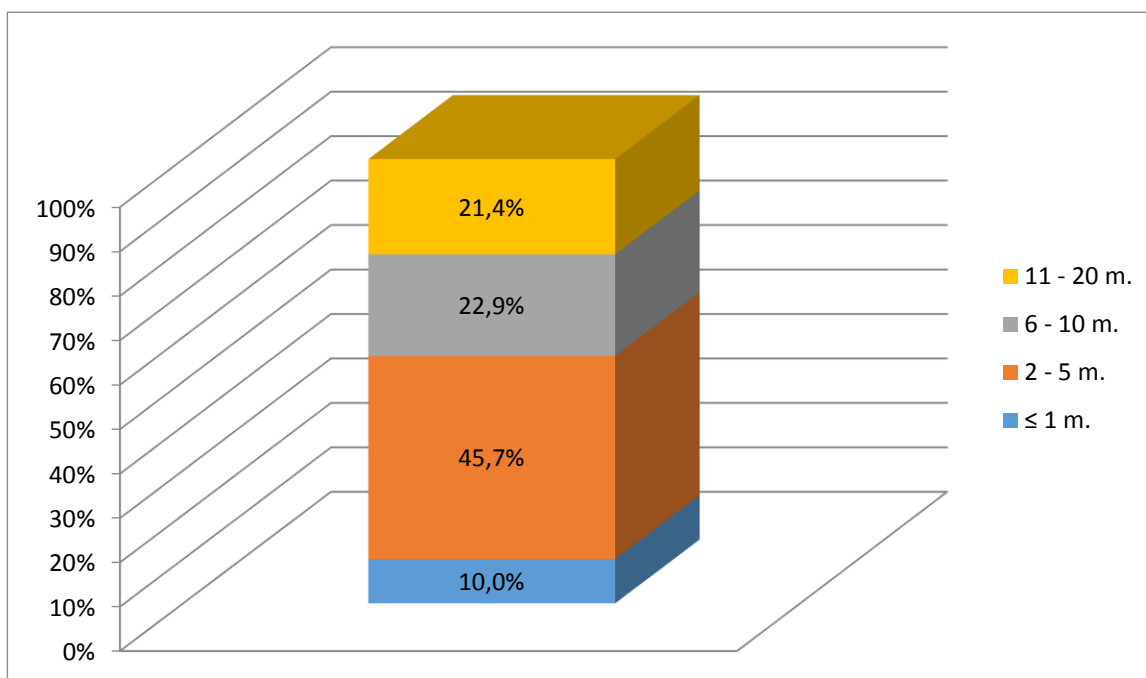
2.3. Rezultatai ir jų analizė

Daugiau nei pusė apklaustos dalyvių (67,1 %) nurodė turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą, o 31,4 % – aukštąjį neuniversitetinį (12 pav.).

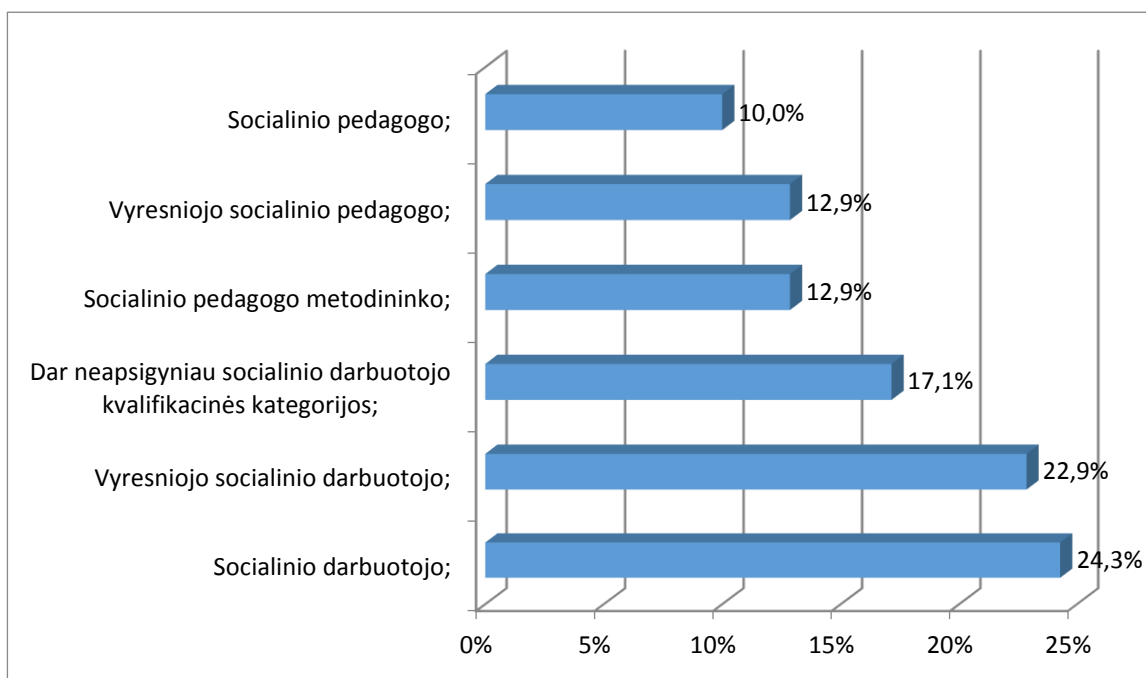
12 pav. Tyrime dalyvavusių specialistų pasiskirstymas pagal įgytą išsilavinimą

Daugiau nei pusės apklaustų specialistų (55,7 %) socialinio darbo ar socialinio pedagoginio darbo stažas buvo ne ilgesnis kaip 5 metai. 22,9 % specialistų dirbo jau 6-10 metų, o 21,4 % – 11-20 metų (13 pav.).

13 pav. Tyrime dalyvavusių specialistų pasiskirstymas pagal socialinio darbo ar socialinio pedagoginio darbo stažą

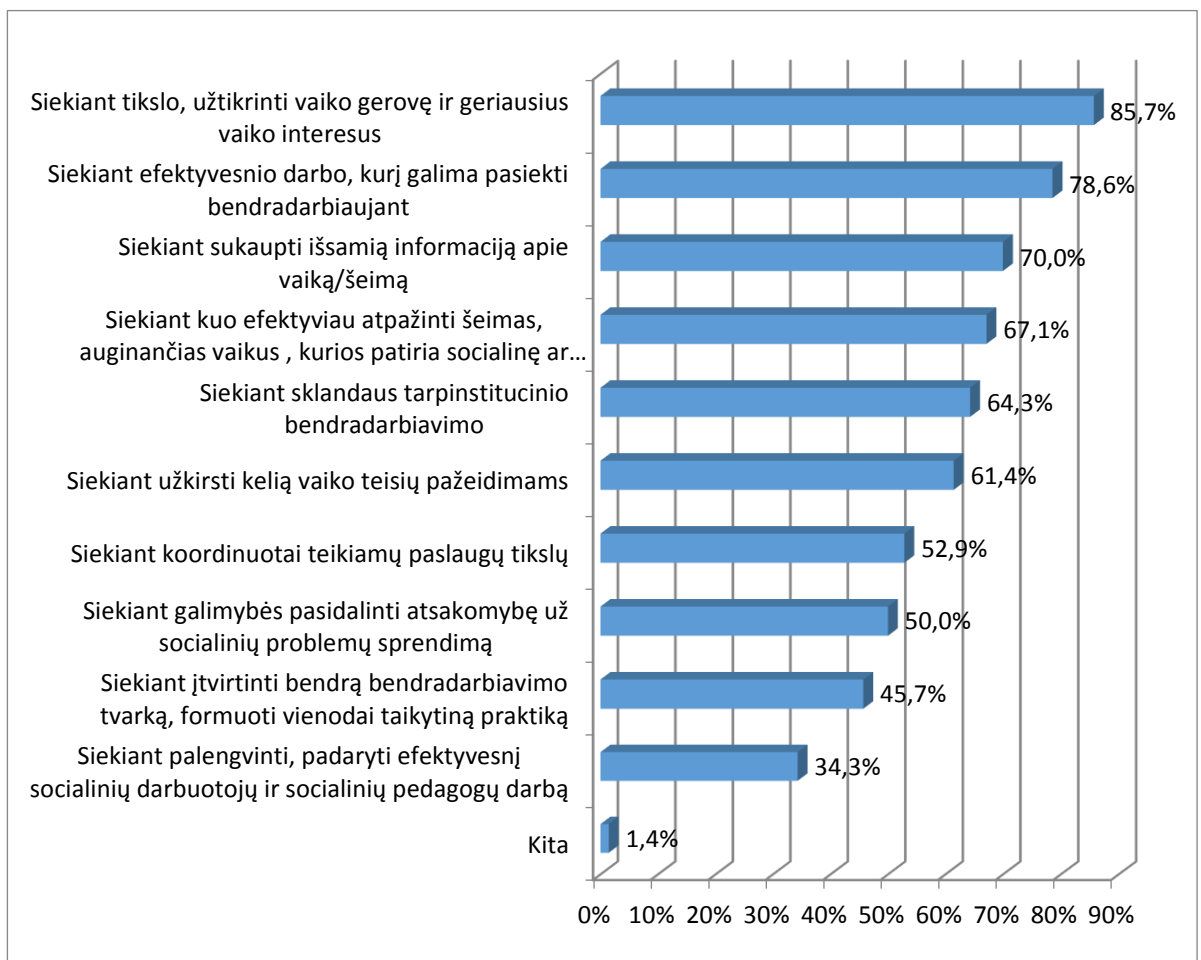
Įvertinus apklausos dalyvių atsakymus apie jų kvalifikacinę kategoriją, pastebėta, kad beveik pusė jų (47,2 %) – socialiniai darbuotojai arba vyresnieji socialiniai darbuotojai, 22,9 % sudarė socialiniai pedagogai bei vyresnieji socialiniai pedagogai, 12,9 % – socialiniai pedagogai metodininkai. 17,1 % apklausos dalyvių dar nebuvo apsigynę socialinio darbuotojo kvalifikacinės kategorijos (14 pav.).

14 pav. Tyrime dalyvavusių specialistų pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją

Tikslai, kurių siekiama bendradarbiaujant socialiniam pedagogui ir šeimos socialiniam darbuotojui teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams.

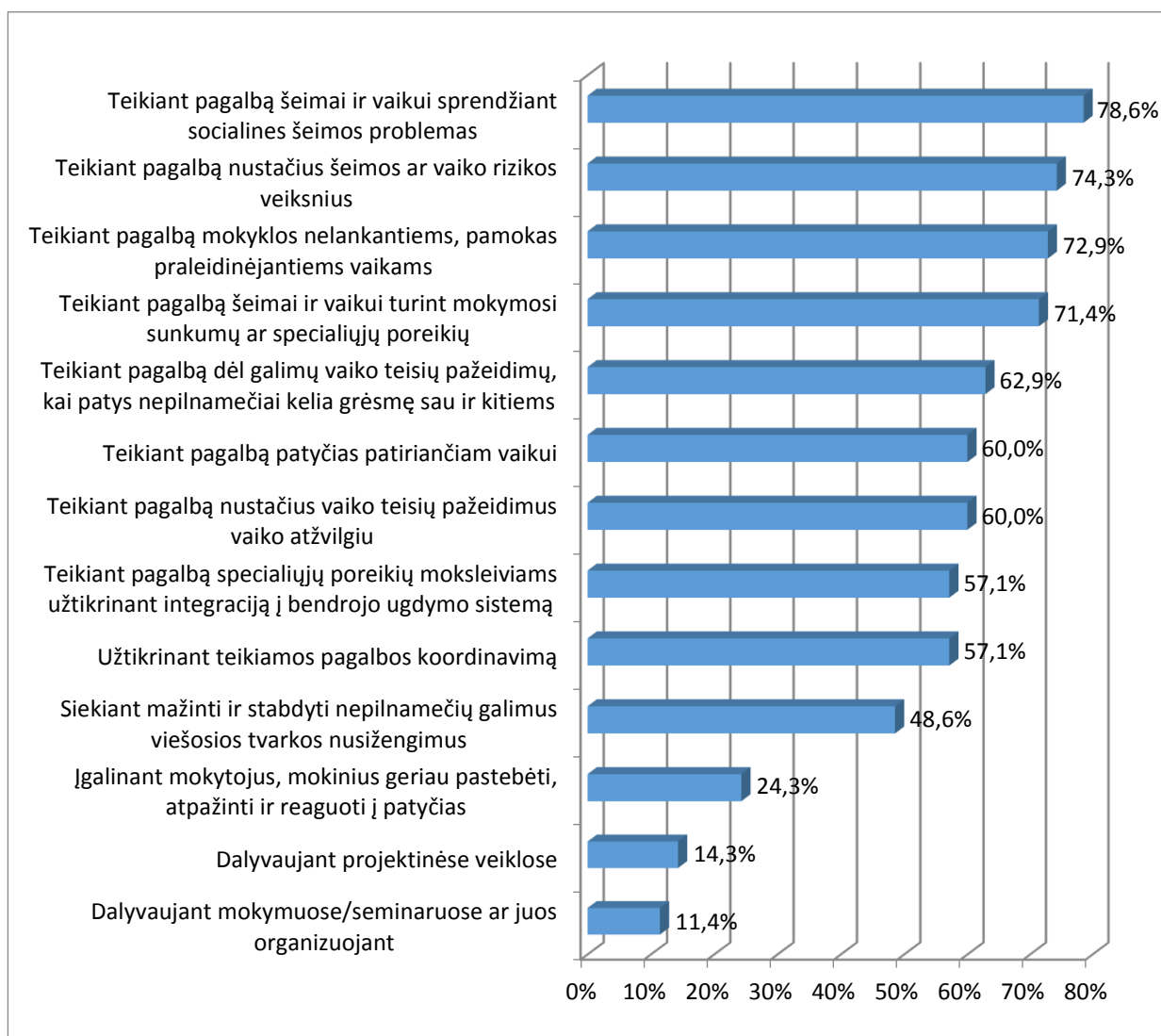
Siekiant išanalizuoti socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų bendradarbiavimą teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams, pirmiausia apklausoje dalyvavusių specialistų buvo prašoma pažymėti tikslus, kurių jie siekia bendradarbiaudami. Šio tyrimo rezultatai parodė, kad pagrindinis šių specialistų tikslas yra užtikrinti vaiko gerovę ir jo geriausius interesus (pažymėjo 85,7 % apklaustųjų). Daugiau nei 50 % apklaustųjų pažymėjo, jog bendradarbiaudami jie siekia efektyvesnio darbo: geriau atpažinti šeimas, kurios patiria socialinę ar kitokią atskirtį, lengviau sukaupti išsamią informaciją apie vaiką ir jo šeimą, pasidalinti atsakomybę už socialinių problemų sprendimą (15 pav.).

15 pav. Apklausoje dalyvavusių specialistų tikslai, kurių jie siekia bendradarbiaudami

Apklausoje dalyvavusių specialistų nurodytos sritys, kuriose jiems tenka dažniausiai bendradarbiauti savo darbe. Šios apklausos rezultatai atskleidė, kad pagrindinės sritys, kuriose bendradarbiauja socialiniai darbuotojai ir socialiniai pedagogai (daugiau nei 70 % apklaustųjų) – tai pagalba šeimai ir vaikui nustačius esamus rizikos veiksnius bei pagalba sprendžiant iškilusias šeimos socialines problemas. Dauguma apklaustųjų specialistų taip pat nurodė didelį bendradarbiavimo poreikį padedant vaikui mokytis: teikiant pagalbą mokyklos nelankantiems, pamokas praleidinėjantiems vaikams, taip pat padedant, jei vaikas patiria patyčias, turi mokymosi sunkumų ar specialiųjų poreikių. Dar viena svarbi bendradarbiavimo sritis, kurią pažymėjo daugiau nei pusė apklaustųjų – tai vaiko teisės: reikalingas bendradarbiavimas siekiant mažinti ir stabdyti nepilnamečių galimus viešosios tvarkos nusižengimus, taip pat teikiant pagalbą dėl galimų vaiko teisių pažeidimų, kai patys

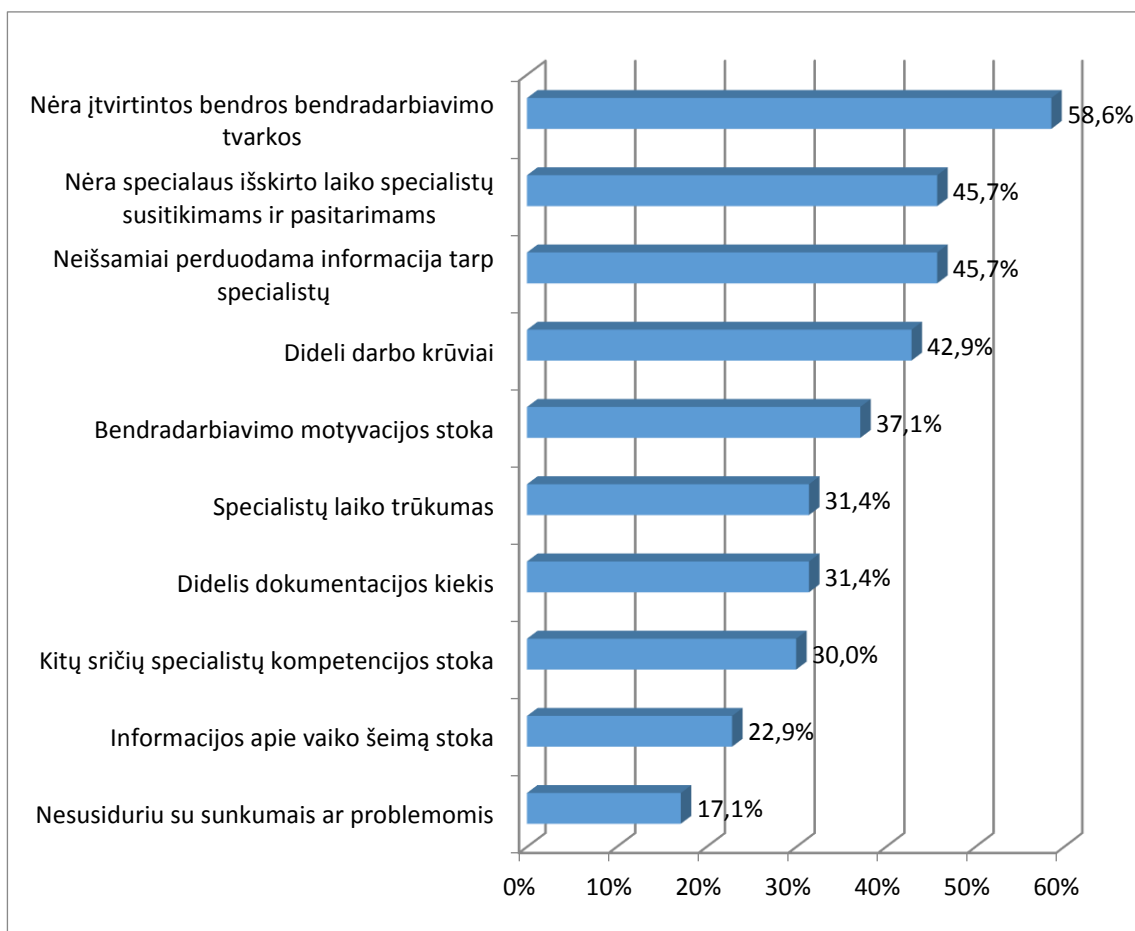
nepilnamečiai, savo netinkamais veiksmais, viešoje erdvėje kelia pavojų ar grėsmę sau ir kitiems (16 pav.).

16 pav. Apklausoje dalyvavusių specialistų nurodytos sritys, kuriose jiems tenka dažniausiai bendradarbiauti savo darbe

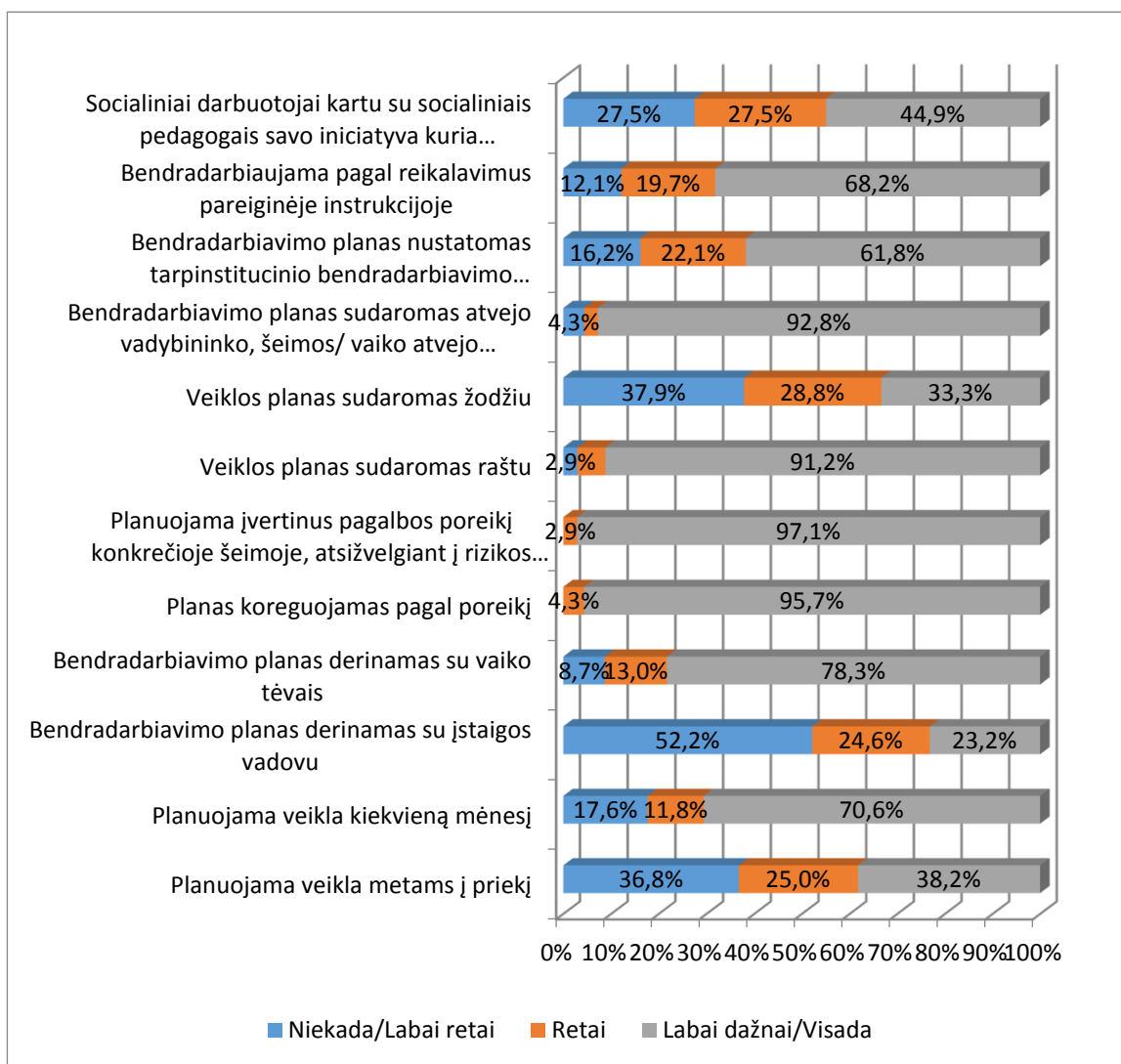
Apklausoje dalyvavusių specialistų nurodytos problemos, su kuriomis jie susiduria bendradarbiavimo procese. Bendradarbiavimo procese su sunkumais ar problemomis nesusiduria tik nedidelė dalis specialistų (šioje apklausoje jų – tik 17,1 %). Daugiau nei pusė šio tyrimo dalyvių (58,6 %) susiduria su bendradarbiavimo valdymo problema – nėra įtvirtintos bendros bendradarbiavimo tvarkos. Daugiau nei trečdalis jų taip pat pažymėjo komunikacijos trūkumus: nėra išskirta laiko specialistų susitikimams ir pasitarimams, neišsamiai perduodama informacija tarp specialistų. Taip

pat pastebimos problemos, susijusios su darbo organizavimu ir jo specifika – tai dideli darbo krūviai, didelis dokumentacijos kiekis, specialistų laiko trūkumas (17 pav.). Galima teigti, jog išsvyrškėjo bendradarbiavimo valdymo problemos.

17 pav. Apklausoje dalyvavusių specialistų nurodytos problemos, su kuriomis jie susiduria bendradarbiavimo procese

Bendradarbiavimo veiklos planavimas. Daugiau nei 90 % apklaustųjų teigė, kad labai dažnai arba visada bendradarbiavimas planuojamas įvertinus pagalbos poreikį konkrečioje šeimoje, atsižvelgiant į rizikos veiksnius. Bendradarbiavimo planas dažniausiai sudaromas raštu atvejo vadybininko, šeimos/vaiko atvejo nagrinėjimo posėdžio metu, jis dažniausiai koreguojamas pagal poreikį. Taip pat didžioji dalis jų (78,3 %) pastebėjo, kad bendradarbiavimo planas yra dažnai arba visada derinamas su vaiko tėvais. Įdomu tai, kad beveik pusė apklausoje dalyvavusių specialistų pažymėjo, jog bendradarbiavimo planas su įstaigos vadovu niekada nederinamas arba derinamas labai retai.

18 pav. Bendradarbiavimo veiklos planavimas

Kruskal-Wallis statistinės analizės būdu nustatyta, kad socialinių darbuotojų, atvejo vadybininkų ir socialinių pedagogų atsakymai dėl bendradarbiavimo planavimo kai kuriais atvejais reikšmingai skyrėsi ($p < 0,05$) (1 lentelė). Didesni Kruskal-Wallis kriterijaus vidutiniai rangai rodo, kad socialiniai pedagogai dažniau nei socialiniai darbuotojai ar atvejo vadybininkai pastebėjo, jog bendradarbiavimo veiklos planas sudaromas tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus arba socialinių darbuotojų kartu su socialiniais pedagogais iniciatyva. Jų bendradarbiavimo planai dažniau derinami su įstaigos vadovu, o veikla planuojama metams į priekį, taip pat daugiau planų sudaroma žodžiu. Tuo tarpu atvejo vadybininkai dažniau nei kiti specialistai pažymėjo, kad jų darbe planuojama

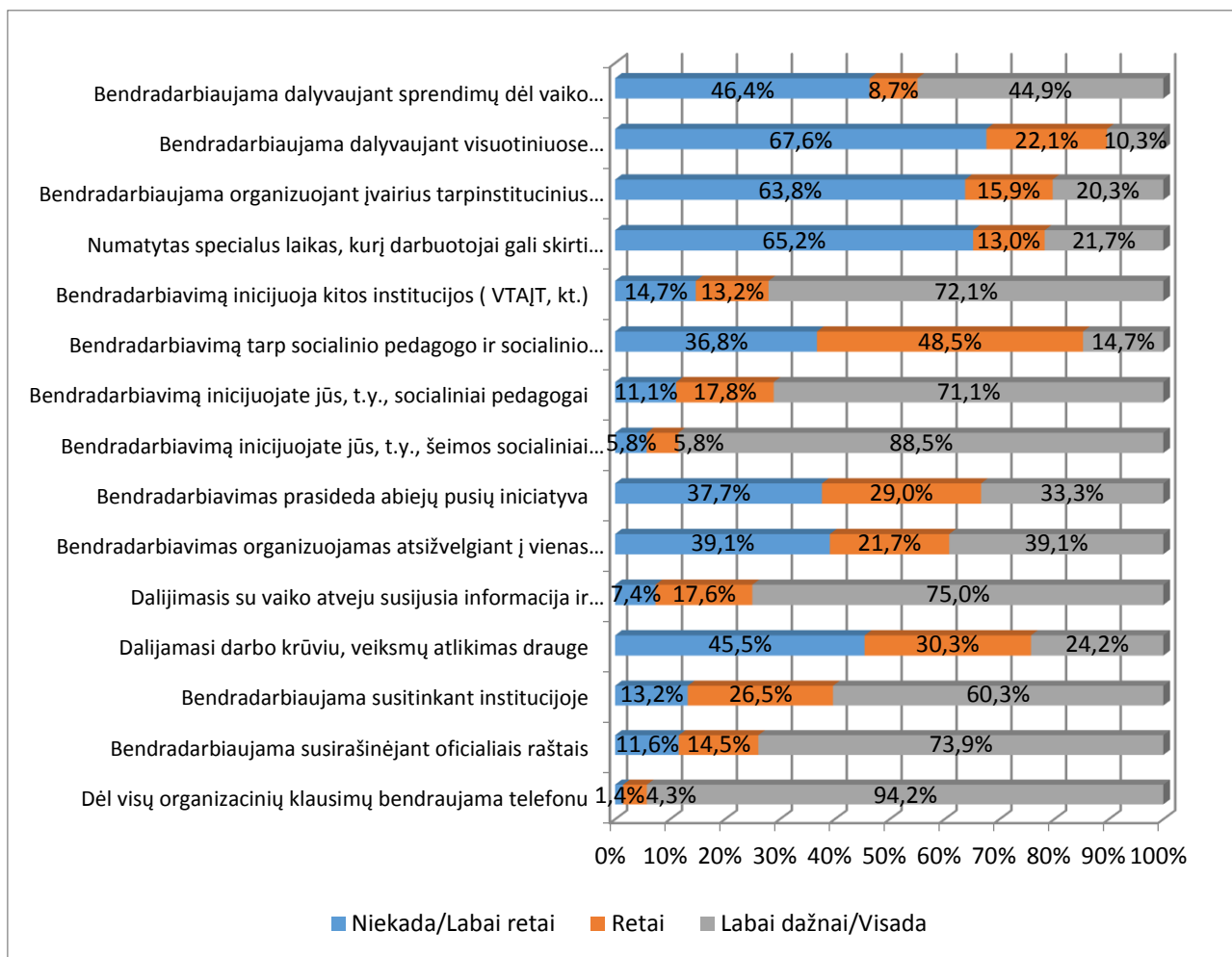
įvertinus pagalbos poreikį konkrečioje šeimoje, atsižvelgiant į rizikos veiksnius, o daugelis veiklos planų sudaroma raštu.

1 lentelė. Bendradarbiavimo veiklos planavimas skirtingas pareigas užimančių specialistų požiūriu

	Pareigos	N	Kruskal-Wallis vidutiniai rangai	P reikšmė
Planuojama veikla metams į priekį	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	32,58	0,001
	Atvejo vadybininkas	11	20,91	
	Socialinis pedagogas	26	45,38	
Bendradarbiavimo planas derinamas su įstaigos vadovu	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	33,85	0,040
	Atvejo vadybininkas	11	24,73	
	Socialinis pedagogas	26	42,15	
Planuojama įvertinus pagalbos poreikį konkrečioje šeimoje, atsižvelgiant į rizikos veiksnius	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	35,86	0,034
	Atvejo vadybininkas	11	46,86	
	Socialinis pedagogas	26	30,23	
Veiklos planas sudaromas raštu	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	39,23	0,039
	Atvejo vadybininkas	11	41,45	
	Socialinis pedagogas	26	28,25	
Veiklos planas sudaromas žodžiu	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	30,95	<0,001
	Atvejo vadybininkas	11	21,64	
	Socialinis pedagogas	26	47,13	
Bendradarbiavimo planas nustatomas tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	31,35	0,001
	Atvejo vadybininkas	11	23,36	
	Socialinis pedagogas	26	45,90	
Socialiniai darbuotojai kartu su socialiniais pedagogais savo iniciatyva planuoja bendradarbiavimo veiksmų planą	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	32,53	0,040
	Atvejo vadybininkas	11	27,18	
	Socialinis pedagogas	26	42,79	

Bendradarbiavimo organizavimas apklaustų specialistų požiūriu bendradarbiavimo procese.

Atsakydami į klausimą apie bendradarbiavimo organizavimo atskirų procesų valdymą daugiau nei 70 % apklaustų specialistų pažymėjo, kad bendradarbiavimą labai dažnai arba visada inicijuoja patys socialiniai pedagogai, taip pat kitos institucijos (VTAIT, Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius ir kt.). Beveik visi specialistai teigė, kad dėl visų organizacinių klausimų labai dažnai arba visada bendraujama telefonu, o daugiau nei 60 % pažymėjo, kad labai dažnai arba visada bendradarbiaujama susirašinėjant oficialiais raštais arba susitinkant institucijoje (19 pav.).

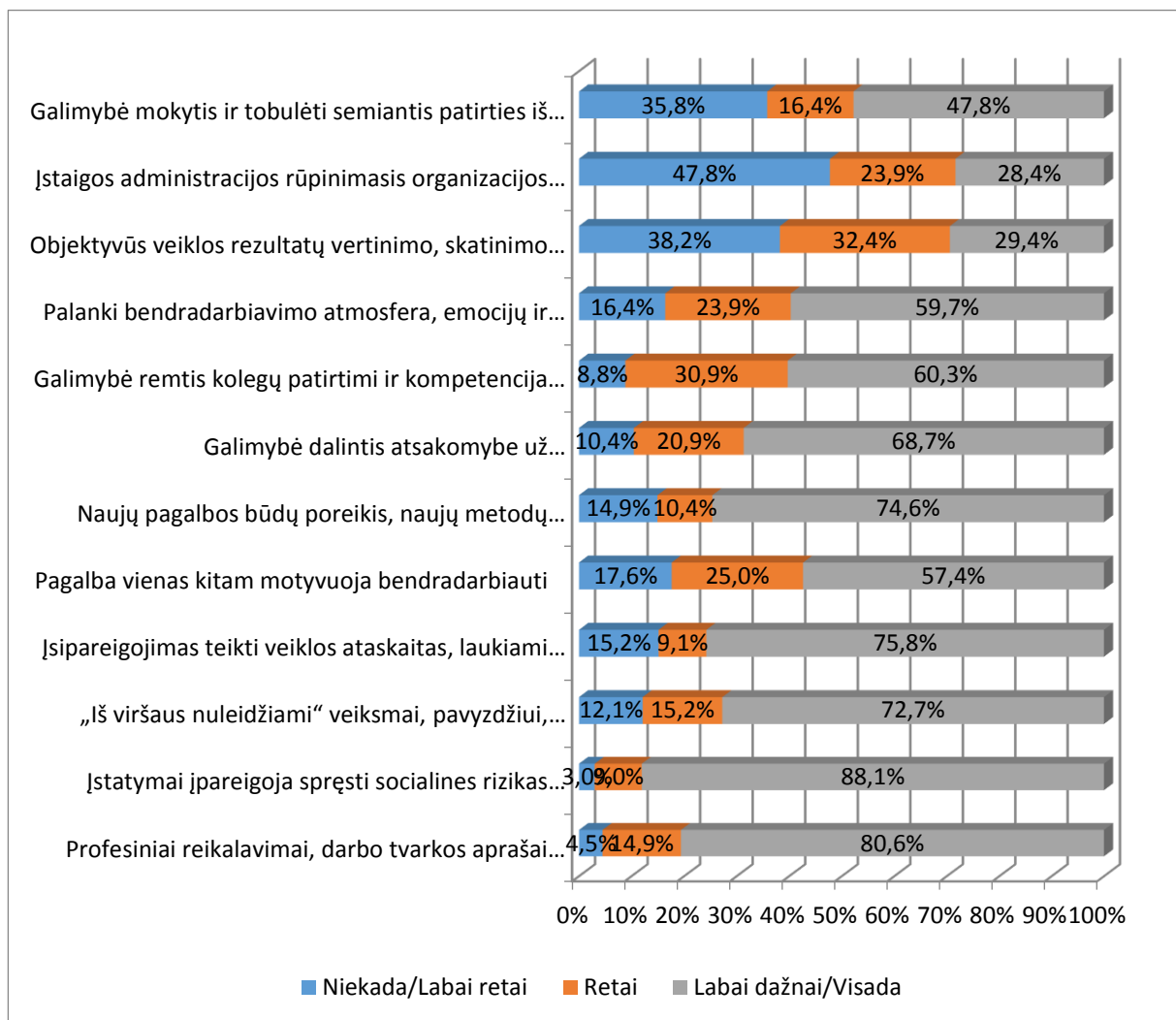

19 pav. Bendradarbiavimo organizavimas apklaustų specialistų požiūriu bendradarbiavimo procese

Kaip rodo duomenys lentelėje respondentų atsakymai patvirtino didžiausius bendradarbiavimo trūkumus: tai, kad gana retai bendradarbiaujama dalyvaujant visuotiniuose ar tarpinstituciniuose susirinkimuose, nedaug skiriama laiko bendram specialistų darbui ir dalijimuisi

lūkesčiais, problemomis, pasiūlymais – daugiau nei 60 % apklaustųjų teigė, kad tai nevyksta niekada arba vyksta labai retai. Taip pat pastebima, kad informacija ir atsakomybe, susijusia su vaiko atveju, dalijamasi labai dažnai, tačiau retai veiksmai atliekami drauge ar dalijamasi darbo krūviu (19 pav.).

Remiantis statistinės analizės rezultatais, nenustatyta reikšmingų skirtumų tarp socialinių darbuotojų, atvejo vadybininkų ir socialinių pedagogų pasirinktų atsakymo teiginių 5-oje klausimyno lentelėje apie bendradarbiavimo organizavimą ($p>0,05$).

20 pav. Išorinės motyvacijos veiksnių vertinimas apklaustų specialistų požiūriu.

Išorinės motyvacijos veiksnių vertinimas apklaustų specialistų požiūriu. Socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, pagrindiniai juos bendradarbiauti išoriškai motyvuojantys veiksniai – tai oficialūs įpareigojimai: daugiau nei 80 % apklaustųjų pažymėjo, kad juos tai daryti dažniausiai skatina įstatymai bei profesiniai reikalavimai, darbo tvarkos aprašai, kurie įpareigoja spręsti socialinės rizikos šeimose augančių vaikų problemas bendradarbiaujant. Įvertinus mažiausiai

motyvuojančius veiksmus galima teigti, kad šių specialistų darbe trūksta objektyvių veiklos rezultatų vertinimo, skatinimo ir atlyginimo būdų bei įstaigos administracijos rūpinimosi organizacijos tikslais, komandiniu darbu ir jos tobulinimo galimybėmis (20 pav.).

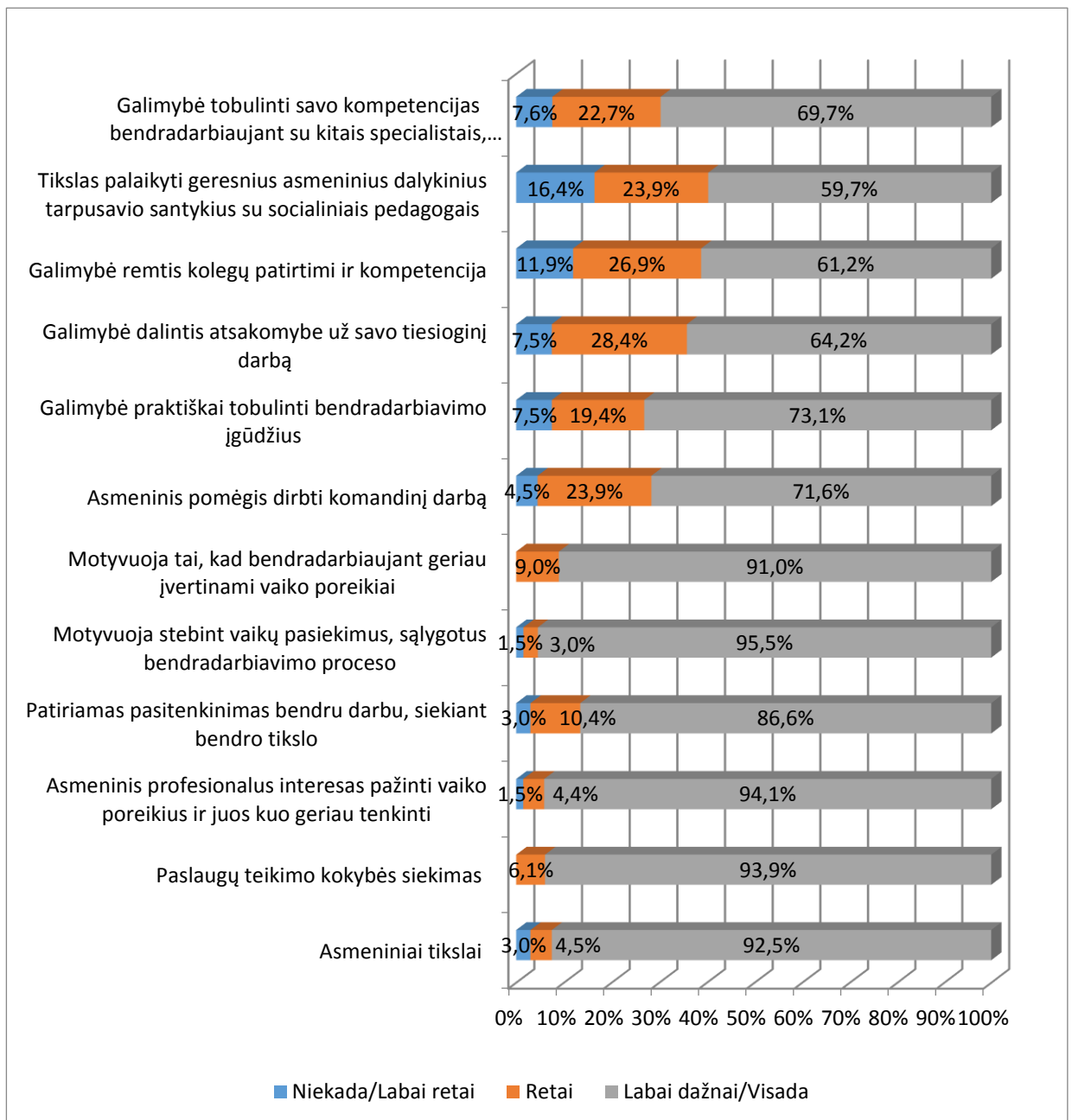
Socialinių darbuotojų, atvejo vadybininkų ir socialinių pedagogų nuomonės reikšmingai išsiskyrė tik vienu aspektu ($p < 0,001$): atvejo vadybininkus daugiau nei likusius specialistus motyvuoja naujų pagalbos būdų poreikis bei naujų metodų ieškojimas (2 lentelė).

2 lentelė. Išorinės motyvacijos veiksnių vertinimas skirtingas pareigas užimančių specialistų požiūriu

	Pareigos	N	Kruskal-Wallis vidutiniai rangai	P reikšmė
Naujų pagalbos būdų poreikis, naujų metodų ieškojimas motyvuoja bendradarbiauti	Socialinis darbuotojas darbu su šeimomis ir jų vaikais	33	28,64	<0,001
	Atvejo vadybininkas	11	52,91	
	Socialinis pedagogas	26	36,85	

Apskaičiavus koreliacijos koeficientus nenustatyta specialistų amžiaus bei darbo stažo reikšmingų sąsajų su išorinės motyvacijos veiksnių vertinimu ($p > 0,05$).

Veiksniai, socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, stiprinantys asmeninę motyvaciją bendradarbiavimui. Beveik visų apklausoje dalyvavusių specialistų nuomone, asmeninę motyvaciją bendradarbiavimui visada arba labai dažnai jiems stiprina paslaugų kokybės siekimas, asmeninis profesionalus interesas pažinti vaiko poreikius ir juos kuo geriau tenkinti, juos džiugina vaikų pasiekimai, sąlygoti bendradarbiavimo proceso. Taip pat daugiau nei pusės apklaustųjų teigimu, juos motyvuoja pomėgis dirbti komandinį darbą, galimybės bendrauti ir bendradarbiauti, dalintis atsakomybe ir patirtimi (21 pav.).

21 pav. Veiksnius, socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, stiprinantys asmeninę motyvaciją bendradarbiavimui

Statistinės analizės būdu palyginus socialinių darbuotojų, atvejo vadybininkų ir socialinių pedagogų atsakymus, nustatyta keletas statistiškai reikšmingų skirtumų ($p < 0,05$): atvejo vadybininkus labiau nei socialinius darbuotojus ar socialinius pedagogus motyvuoja asmeniniai tikslai, paslaugų teikimo kokybės siekimas, asmeninis profesionalus interesas pažinti, įvertinti vaiko poreikius ir juos kuo geriau tenkinti, pasitenkinimas bendru darbu siekiant bendro tikslo, asmeninis

pomėgis dirbti komandinį darbą, galimybė praktiškai tobulinti bendradarbiavimo įgūdžius, dalintis atsakomybe už savo tiesioginį darbą, remtis kolegų patirtimi ir kompetencija, tikslas palaikyti geresnius asmeninius dalykinius tarpusavio santykius su socialiniais pedagogais bei galimybė tobulinti savo kompetencijas bendradarbiaujant su kitais specialistais ir kitomis organizacijomis (3 lentelė).

3 lentelė. Asmeninės motyvacijos veiksnių vertinimas skirtingas pareigas užimančių specialistų požiūriu

	Pareigos	N	Kruskal-Wallis vidutiniai rangai	P reikšmė
Asmeniniai tikslai	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	33,74	0,019
	Atvejo vadybininkas	11	48,00	
	Socialinis pedagogas	26	32,44	
Paslaugų teikimo kokybės siekimas	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	35,11	<0,001
	Atvejo vadybininkas	11	53,55	
	Socialinis pedagogas	26	28,37	
Asmeninis profesionalus interesas pažinti vaiko poreikius ir juos kuo geriau tenkinti	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	32,62	0,006
	Atvejo vadybininkas	11	50,36	
	Socialinis pedagogas	26	32,87	
Motyvuoja patiriamas pasitenkinimas bendru darbu, siekiant bendro tikslo	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	32,02	0,009
	Atvejo vadybininkas	11	50,32	
	Socialinis pedagogas	26	33,65	
Motyvuoja tai, kad bendradarbiaujant geriau įvertinami vaiko poreikiai	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	32,59	0,019
	Atvejo vadybininkas	11	49,95	
	Socialinis pedagogas	26	33,08	

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

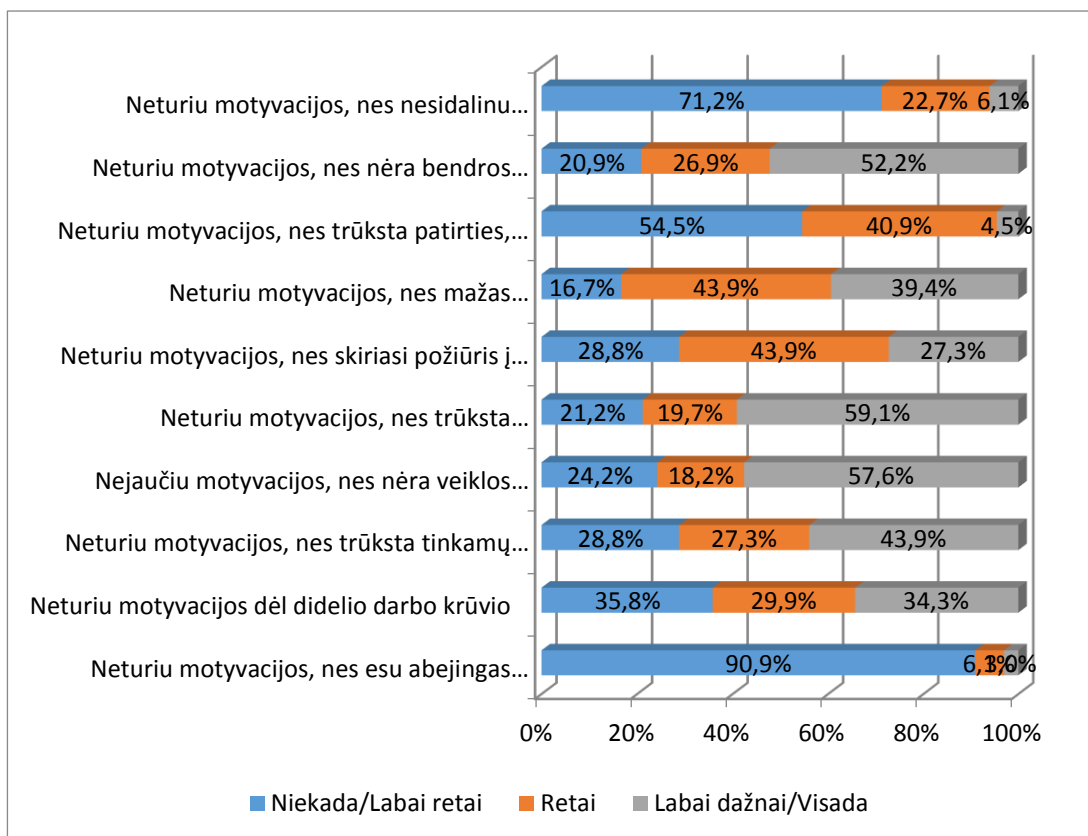
Asmeninis pomėgis dirbti komandinį darbą	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	30,53	0,026
	Atvejo vadybininkas	11	47,77	
	Socialinis pedagogas	26	36,62	
Galimybė praktiškai tobulinti bendradarbiavimo įgūdžius	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	34,55	0,037
	Atvejo vadybininkas	11	48,41	
	Socialinis pedagogas	26	31,25	
Galimybė dalintis atsakomybe už savo tiesioginį darbą	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	35,83	0,009
	Atvejo vadybininkas	11	50,05	
	Socialinis pedagogas	26	28,92	
Galimybė remtis kolegų patirtimi ir kompetencija	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	30,17	0,010
	Atvejo vadybininkas	11	50,41	
	Socialinis pedagogas	26	35,96	
Motyvuoja tikslas palaikyti geresnius asmeninius dalykinius tarpusavio santykius su socialiniais pedagogais	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	33,02	0,002
	Atvejo vadybininkas	11	54,32	
	Socialinis pedagogas	26	30,69	
Galimybė tobulinti savo kompetencijas bendradarbiaujat su kitais specialistais ir kitomis organizacijomis	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	35,03	0,004
	Atvejo vadybininkas	11	52,09	
	Socialinis pedagogas	26	29,08	

Koreliacinės analizės rezultatai neatskleidė reikšmingų sąsajų tarp specialisto amžiaus ir asmeninės motyvacijos bendradarbiavimui veiksmų reikšmės ($p > 0,05$). Vertinant darbo stažo sąsajas su asmenine motyvacija nustatyta, kad kuo stažas mažesnis, tuo labiau bendradarbiauti motyvuoja asmeniniai tikslai ($p < 0,05$) (4 lentelė).

4 lentelė. Socialinio darbo, socialinio pedagoginio darbo stažo sąsajos su asmenine motyvacija bendradarbiavimui

		Socialinio darbo, socialinio pedagoginio darbo stažas	
Spearman's rho	Asmeniniai tikslai motyvuoja bendradarbiauti	Koreliacijos koeficientas	-0,237
		P reikšmė	0,049
		N	70

Veiksniai, socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, trukdantys bendradarbiavimui. Remiantis šios apklausos rezultatais galima išskirti veiksnius, kurie, socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, yra labiausiai trukdantys bendradarbiavimui: tai bendradarbiavimo tvarkos, metodinių rekomendacijų, veiklų koordinavimo trūkumas, veiklos tęstinumo nebuvimas. Daugiau nei 50 % apklaustųjų pažymėjo, šie demotyvuojantys veiksniai yra labai dažnai pastebimi jų darbe (22 pav.).

22 pav. Veiksniai, socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, trukdantys bendradarbiavimui

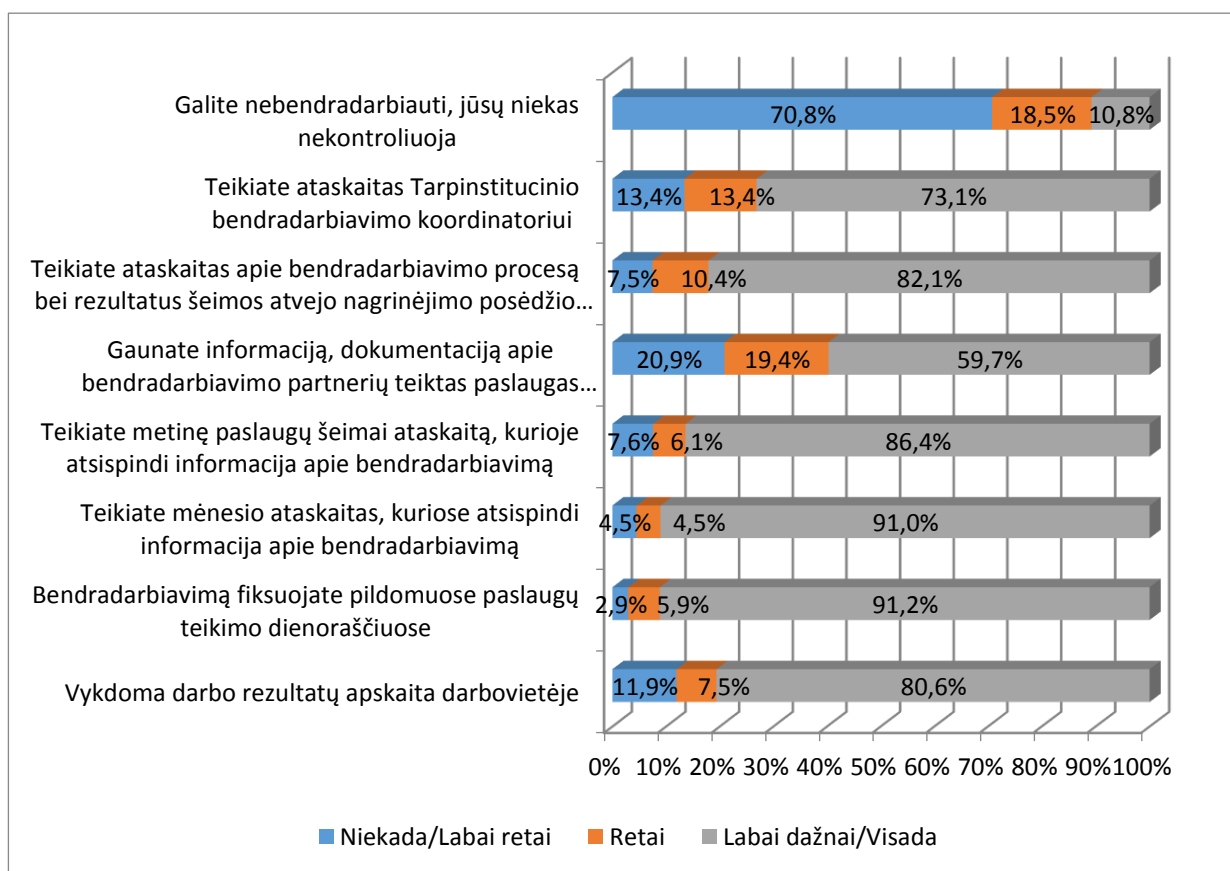
Statistinės analizės būdu palyginus socialinių darbuotojų, atvejo vadybininkų ir socialinių pedagogų nuomones, nustatyta, kad kai kuriais aspektais jų nuomonės reikšmingai skyrėsi ($p < 0,05$). Iš šių trijų specialistų grupių socialiniai pedagogai dažniausiai teigė, kad juos demotyvuoja didelis darbo krūvis, netinkamos sąlygos bendradarbiavimui, tęstinumo ir bendradarbiavimo veiklų koordinavimo nebuvimas. Iš šių specialistų labiausiai patenkinti savo darbo sąlygoms buvo atvejo vadybininkai (5 lentelė).

5 lentelė. Veiksnių, trukdančių bendradarbiavimui, vertinimas skirtingas pareigas užimančių specialistų požiūriu

	Pareigos	N	Kruskal-Wallis vidutiniai rangai	P reikšmė
Neturiu motyvacijos dėl didelio darbo krūvio	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	31,52	<0,001
	Atvejo vadybininkas	11	20,18	
	Socialinis pedagogas	26	47,04	
Neturiu motyvacijos, nes trūksta tinkamų sąlygų bendradarbiavimui	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	32,92	0,035
	Atvejo vadybininkas	11	26,14	
	Socialinis pedagogas	26	42,73	
Nejaučiu motyvacijos, nes nėra veiklos tęstinumo	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	35,65	0,004
	Atvejo vadybininkas	11	19,32	
	Socialinis pedagogas	26	42,15	
Neturiu motyvacijos, nes trūksta bendradarbiavimo veiklų koordinavimo	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	31,55	0,032
	Atvejo vadybininkas	11	29,23	
	Socialinis pedagogas	26	43,17	

Koreliacinės analizės rezultatai neatskleidė reikšmingų specialistų amžiaus ir darbo stažo sąsajų su šių demotyvuojančių veiksnių vertinimu ($p > 0,05$).

Bendradarbiavimo kontrolė apklaustų specialistų požiūriu. Iš gautų respondentų atsakymų į klausimyną pateiktą teiginių lentelę apie bendradarbiavimo kontrolę, vertinus specialistų nuomones galima teigti, kad bendradarbiavimas jų veikloje yra labai griežtai reglamentuotas ir kontroliuojamas. Daugiau nei 80 % apklausoje dalyvavusių specialistų pažymėjo, kad iš jų labai dažnai arba visada reikalaujama bendradarbiavimą fiksuoti paslaugų teikimo dienoraščiuose, pateikti mėnesio bei metines ataskaitas, taip pat teikti informaciją apie bendradarbiavimo procesą ir jo rezultatus šeimos atvejo nagrinėjimo posėdžio metu. Daugiau nei 70 % apklaustųjų dažnai arba visada teikia ataskaitas ir Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriui (23 pav.).

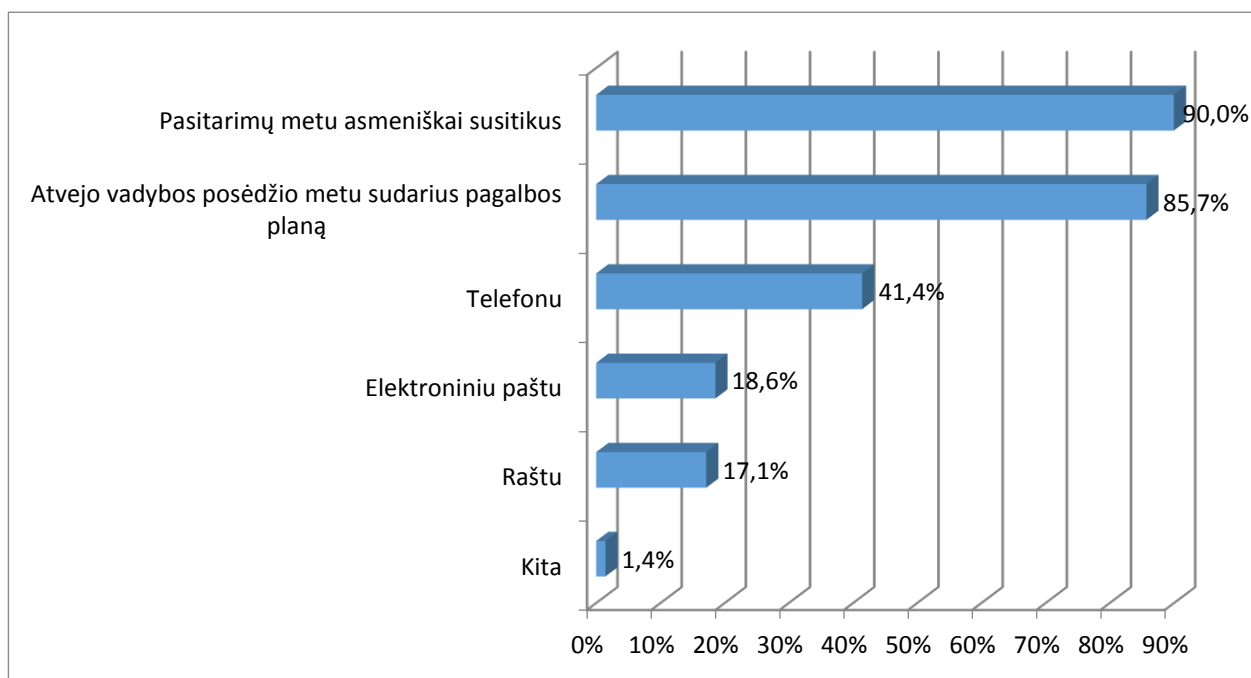
23 pav. Bendradarbiavimo kontrolė apklaustų specialistų požiūriu

Socialinių darbuotojų, atvejo vadybininkų ir socialinių pedagogų vertinimai apie bendradarbiavimo kontrolę jų darbe skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$). Socialiniai pedagogai rečiau nei kiti specialistai teigė, kad fiksuoja bendradarbiavimą paslaugų teikimo dienoraščiuose ar teikia mėnesio ir metines ataskaitas, kuriose atsispindi informacija apie bendradarbiavimą (6 lentelė).

6 lentelė. Bendradarbiavimo kontrolės vertinimas skirtingas pareigas užimančių specialistų požiūriu

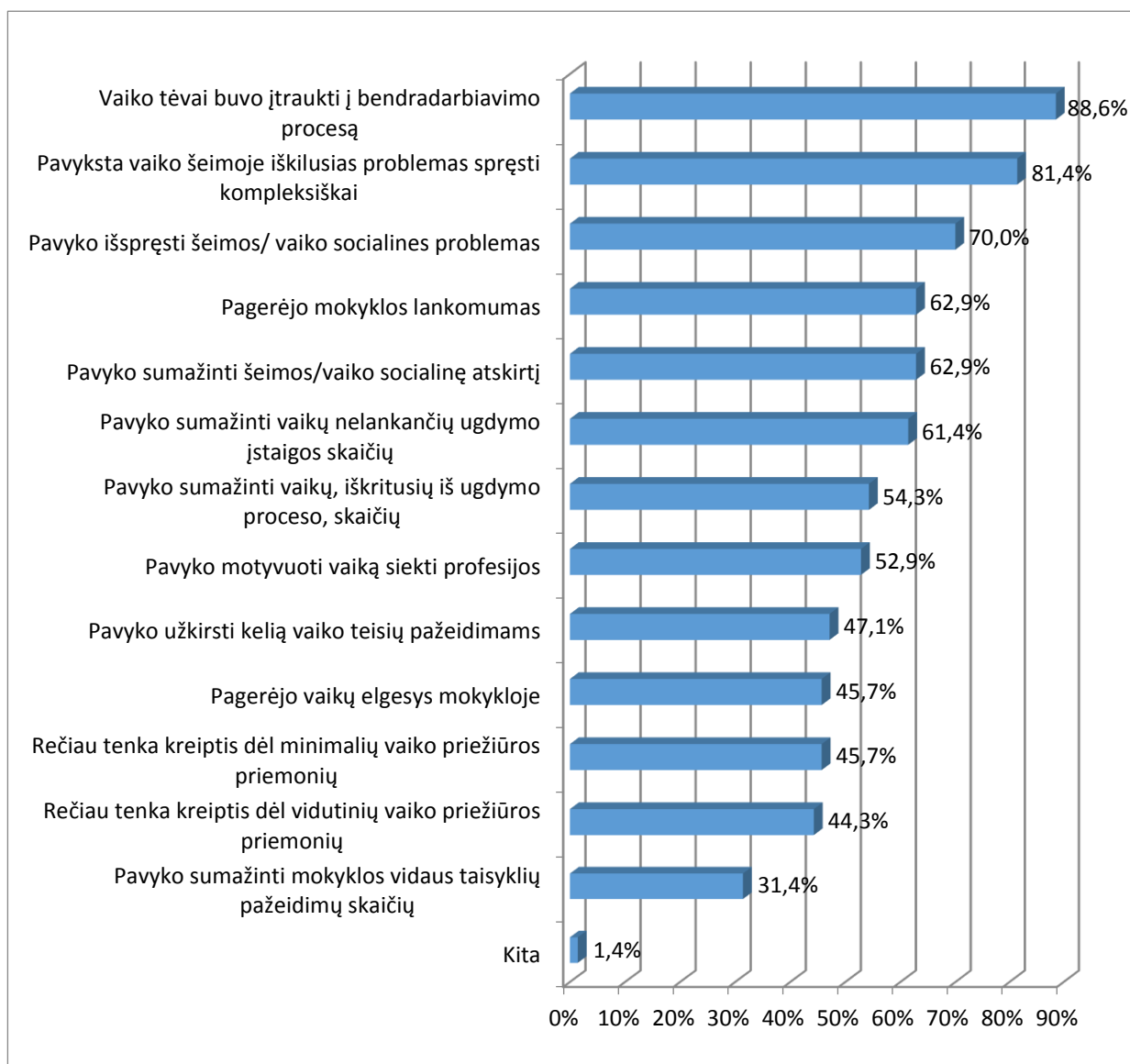
	Pareigos	N	Kruskal-Wallis vidutiniai rangai	P reikšmė
Bendradarbiavimą fiksuojate pildomuose paslaugų teikimo dienoraščiuose	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	40,47	<0,001
	Atvejo vadybininkas	11	49,86	
	Socialinis pedagogas	26	23,12	
Teikiate mėnesio ataskaitas, kuriose atsispindi informacija apie bendradarbiavimą	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	40,82	0,005
	Atvejo vadybininkas	11	41,77	
	Socialinis pedagogas	26	26,10	
Teikiate metinę paslaugų šeimai ataskaitą, kurioje atsispindi informacija apie bendradarbiavimą	Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais	33	38,74	0,004
	Atvejo vadybininkas	11	46,86	
	Socialinis pedagogas	26	26,58	

Apklausoos dalyvių nuomone efektyviausios bendradarbiavimo formos. Daugiau nei 80 % apklaustų socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų požiūriu, efektyviausios bendradarbiavimo formos yra tos, kur bendraujama tiesioginio kontakto būdu: pasitarimų metu asmeniškai susitikus arba atvejo vadybos posėdžio metu, sudarius pagalbos planą. Manančių, jog efektyvus bendradarbiavimas gali vykti raštu ar elektroniniu paštu, buvo mažiau nei 20 % (24 pav.).

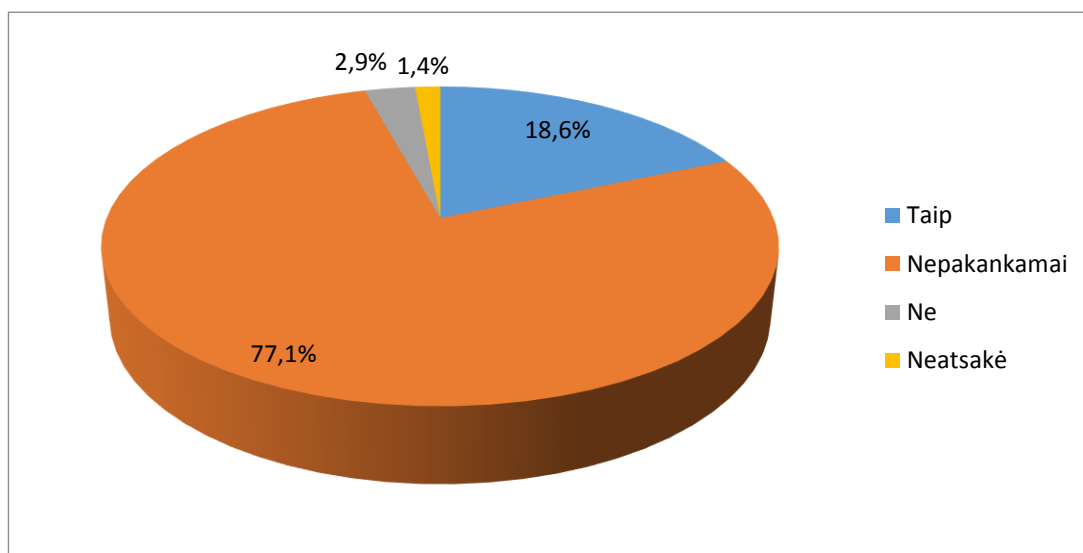
24 pav. Apklauso dalyvių nuomonės, kokios bendradarbiavimo formos yra efektyviausios

Socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų bendradarbiavimo metu pasiekti tikslai. Remiantis šios apklauso rezultatais, bendradarbiavimas socialiniams darbuotojams ir socialiniams pedagogams padėjo pasiekti daugelį tikslų. Svarbiausia tai, kad pavyko kompleksiskai išspręsti šeimos/vaiko socialines problemas, sumažinti jų socialinę atskirtį. Taip pat pastebima, jog rečiau tenka kreiptis dėl minimalių ar vidutinių vaiko priežiūros priemonių. Kiti reikšmingi pasiekti tikslai, susiję su vaiko mokymusi: pagerėjo mokyklos lankomumas ir elgesys joje, vaikus pavyko motyvuoti siekti profesijos (25 pav.).

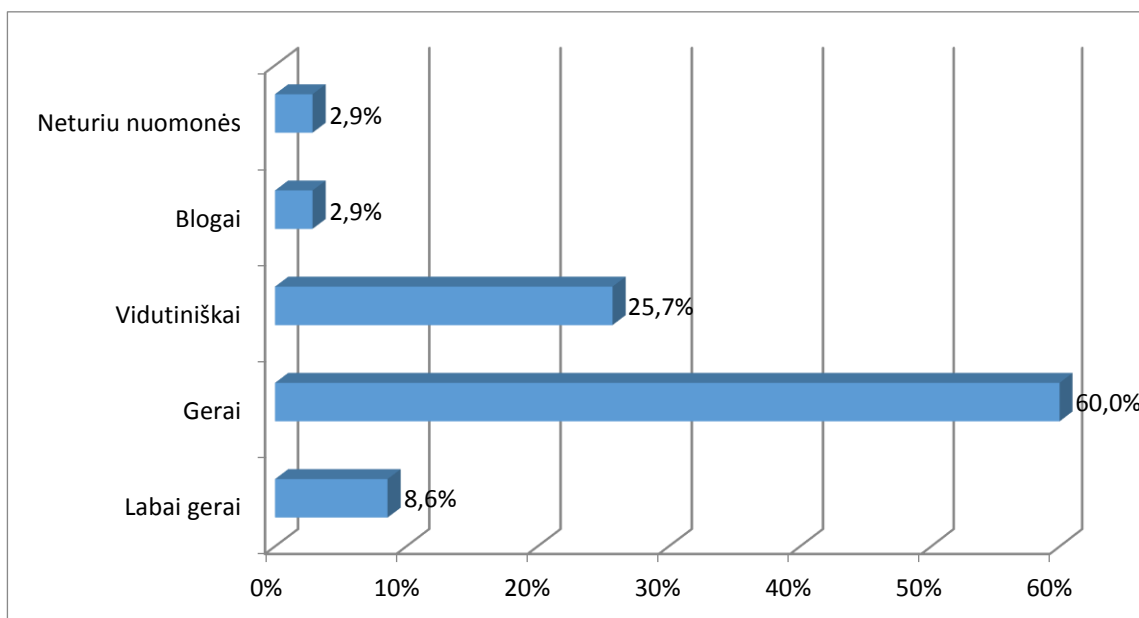
25 pav. Socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų rezultatai, pasiekti bendradarbiaujant

Respondentų nuomonės, į klausimą, ar bendradarbiavimo rezultatai atitinka išsikeltus tikslus. Nors daugumos apklausos dalyvavusių specialistų (77,1 %) vertinimu, bendradarbiavimo rezultatai tik iš dalies atitinka išsikeltus tikslus, galima teigti, kad šie vertinami labiau teigiamai negu neigiamai: 60 % respondentų pažymėjo, jog bendradarbiavimo rezultatai yra geri, o 8,6 % – labai geri, 25,7 % juos įvertino vidutiniškai. Tik 2,9 % teigė, kad jie yra blogi (26-27 pav.).

26 pav. Apklauso dalyvių nuomonės, ar bendradarbiavimo rezultatai atitinka išsikeltus tikslus.

Į klausimą ar respondentų nuomone bendradarbiavimo proceso metu pasiekti rezultatai atitinka išsikeltus tikslus matome, kad 77,1 % apklausoje dalyvavusių specialistų nuomone bendradarbiavimo rezultatai nepakankamai atitinka išsikeltus tikslus. Tačiau 18,6 % respondentų mano, kad rezultatai pilnai atitinka išsikeltus tikslus ir tik 2,9% apklaustųjų nurodė, jog bendradarbiavimo rezultatai visiškai neatitinka išsikeltų tikslų. Analizuojant gautus atsakymus galime teigti, jog bendradarbiavimo metu pasiekti rezultatai atitinka specialistų išsikeltus tikslus.

27 pav. Bendradarbiavimo rezultatų vertinimas apklausoje dalyvavusių specialistų požiūriu

Socialinių darbuotojų, atvejo vadybininkų ir socialinių pedagogų vertinimai šiuo atveju statistiškai reikšmingai nesiskyrė ($p > 0,05$).

Apskaičiavus koreliacijos koeficientus nustatyta, kad kuo vyresni specialistai arba kuo didesnį darbo stažą jie turi, tuo palankiau jie vertina bendradarbiavimo rezultatus ($p < 0,05$) (7 lentelė).

7 lentelė. Specialistų amžiaus bei darbo stažo sąsajos su bendradarbiavimo rezultatų vertinimu

		Amžius	Socialinio darbo, socialinio pedagoginio darbo stažas	
Spearman's rho	Bendradarbiavimo rezultatų vertinimas	Koreliacijos koeficientas	0,335	0,258
		P reikšmė	0,005	0,033
		N	68	68

Paprašyti pateikti pasiūlymus bendradarbiavimo tobulinimui, socialiniai darbuotojai ir socialiniai pedagogai dažniausiai teigė, kad trūksta bendros darbo tvarkos, apibrėžiančios bendradarbiavimo procesą ir įpareigojančią ją vykdyti. Jų nuomone, tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius turėtų aiškiai pateikti bendro darbo su vaiku ir jo šeima tvarką, aiškiai išskirti visų specialistų funkcijas ir įsipareigojimus, plėsti paslaugų pasiūlą. Keletas apklaustųjų dar pažymėjo, kad reikėtų daugiau kolegų bei kitų specialistų motyvacijos, geranoriškumo bei atsakomybės.

Siekdami geresnio bendradarbiavimo socialiniai darbuotojai ir socialiniai pedagogai norėtų patobulinti savo komunikavimo gebėjimus, įgyti planavimo įgūdžių, taip pat teisinių žinių. Jų teigimu, labai reikėtų daugiau informacijos apie galimas paslaugas sprendžiant vaiko ir šeimos problemas bei šių paslaugų kokybės vertinimo metodus.

2.4. Tyrimo rezultatų apibendrinimas

1. Siekiant empiriškai įvertinti socialinio darbuotojo bei socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymo galimybes, kiekybinio tyrimo metu išsiaiškinta, kad teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikui, darbo su socialines rizikas patiriančiomis šeimomis ir jose augančiais vaikais sistema vertinama gerai, bendradarbiavimas tarp institucijų egzistuoja. Bendradarbiavimas Klaipėdos mieste dirbantiems socialiniams darbuotojams ir socialiniams pedagogams padėjo pasiekti daugelį tikslų. Svarbiausia tai, kad pavyko kompleksiskai išspręsti šeimos/vaiko socialines problemas, sumažinti jų socialinę atskirtį. Taip pat pastebima, jog rečiau tenka kreiptis dėl minimalių ar vidutinių vaiko priežiūros priemonių. Kiti reikšmingi pasiekti tikslai, susiję su vaiko mokymusi: pagerėjo mokyklos lankomumas ir elgesys joje, vaikus pavyko motyvuoti siekti profesijos.
2. Remiantis apibendrinta tyrimo rezultatų analize galima teigti, jog socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo pagrindinis bendradarbiavimo tikslas yra užtikrinti vaiko gerovę ir jo geriausias interesus. Pagrindinės sritys, kurioje bendradarbiauja specialistai yra pagalba šeimai ir vaikui nustačius esamus rizikos veiksnius bei pagalba sprendžiant iškilusias šeimos socialines problemas. Dažniausia problema, su kuria susiduria specialistai bendradarbiaujant – nėra įtvirtintos bendros bendradarbiavimo tvarkos.
3. Bendradarbiavimą labai dažnai arba visada inicijuoja patys specialistai. Beveik visi tyrime dalyvavę specialistai teigė, kad dėl visų organizacinių klausimų labai dažnai bendrauja telefonu, susirašydami oficialiais laiškais arba susitinkant institucijoje. Efektyviausios bendradarbiavimo formos yra tos, kur bendraujama tiesioginio kontakto būdu: pasitarimų metu asmeniškai susitikus arba atvejo vadybos posėdžio metu, sudarius pagalbos planą.
4. Specialistų nuomone, pagrindiniai juos bendradarbiauti išoriškai motyvuojantys veiksniai yra oficialūs įpareigojimai, t. y. įstatymai, profesiniai reikalavimai, darbo tvarkos aprašai. Įvertinus mažiausiai motyvuojančius veiksnius galima teigti, kad šių specialistų darbe trūksta objektyvių veiklos rezultatų vertinimo, skatinimo ir atlyginimo būdų bei įstaigos administracijos rūpinimosi organizacijos tikslais, komandiniu darbu ir jos tobulinimo galimybėmis.
5. Beveik visų apklausoje dalyvavusių specialistų nuomone, asmeninę motyvaciją bendradarbiavimui visada arba labai dažnai jiems stiprina paslaugų kokybės siekimas,

asmeninis profesionalus interesas pažinti vaiko poreikius ir juos kuo geriau tenkinti, juos džiugina vaikų pasiekimai, sąlygoti bendradarbiavimo proceso. Taip pat daugiau nei pusės apklaustųjų teigimu, juos motyvuoja pomėgis dirbti komandinį darbą, galimybės bendrauti ir bendradarbiauti, dalintis atsakomybe ir patirtimi.

6. Remiantis apklausos rezultatais išskiriami veiksniai, kurie, socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų nuomone, yra labiausiai trukdantys bendradarbiavimui: tai bendradarbiavimo tvarkos, metodinių rekomendacijų, veiklų koordinavimo trūkumas, veiklos tęstinumo nebuvimas.
7. Socialinių darbuotojų, atvejo vadybininkų ir socialinių pedagogų vertinimai apie bendradarbiavimo kontrolės dažnumą jų darbe skyrėsi statistiškai reikšmingai: socialiniai pedagogai rečiau nei kiti specialistai teigė, kad fiksuoja bendradarbiavimą paslaugų teikimo dienoraščiuose ar teikia mėnesio ir metines ataskaitas, kuriose atsispindi informacija apie bendradarbiavimą.
8. Siekdami geresnio bendradarbiavimo socialiniai darbuotojai ir socialiniai pedagogai norėtų patobulinti savo komunikavimo gebėjimus, įgyti planavimo įgūdžių, taip pat teisinių žinių. Jų teigimu, labai reikėtų daugiau informacijos apie galimas paslaugas sprendžiant vaiko ir šeimos problemas bei šių paslaugų kokybės vertinimo metodus.
9. Iš šių trijų specialistų grupių socialiniai pedagogai dažniausiai teigė, kad juos demotyvuoja didelis darbo krūvis, netinkamos sąlygos bendradarbiavimui, tęstinumo ir bendradarbiavimo veiklų koordinavimo nebuvimas. Iš šių specialistų labiausiai patenkinti savo darbo sąlygoms buvo atvejo vadybininkai.

DISKUSIJA

Magistro baigiamojo darbo tikslas buvo atskleisti socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymo galimybes teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams. Toks tikslas buvo pasirinktas neatsitiktinai.

Mintis tyrinėti socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo valdymą teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams kilo dirbant atvejo vadybininke ir pradėjus praktiškai naudoti ankstyvosios intervencijos metodu grystą vaikų ir šeimos poreikių vertinimą atskirai vertinant rizikos veiksnių reiškimosi lygius. Siekiant atlikti rizikos veiksnių reiškimosi lygio vertinimą objektyviai, tenka pasitelkti šeimos socialinį darbuotoją, neretai socialinį pedagogą dirbantį konkrečiau vaiko ugdymo įstaigoje. Organizuojant pagalbos plano sudarymo ar peržiūros posėdį kviečiami socialiniai pedagogai bei kitų sričių specialistai galintys numatyti pagalbos priemones bei įpareigojimus pagalbos šeimai plane. Siekiant koordinuoti teikiamą pagalbą šeimai reikalingas glaudus bendradarbiavimas bei apsikeitimas informacija, tačiau šiai dienai įsigaliojus asmens duomenų apsaugos įstatymui pasikeitimas asmens duomenimis apsunkintas.

Atlikta apklausos raštu metu gautų duomenų analizė, atskleidė jog socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo pagrindinis bendradarbiavimo tikslas yra užtikrinti vaiko gerovę ir jo geriausius interesus. Pagrindinės sritys, kurioje bendradarbiauja specialistai yra pagalba šeimai ir vaikui nustačius esamus rizikos veiksnius bei pagalba sprendžiant iškilusias šeimos socialines problemas. Dažniausia problema, su kuria susiduria specialistai bendradarbiaujant – nėra įtvirtintos bendros bendradarbiavimo tvarkos.

Šeimoje atsiradus vaiko funkcionavimo ir socialinės aplinkos rizikos veiksniams, susijusiems su tėvų elgesiu ar jų santykiais su vaiku, kai nėra realaus ir tiesioginio pavojaus, vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, prioritetas taikomas vaiko išsaugojimui šeimoje, teikiant vaikui ir jo tėvams prevencinę ir kompleksinę pagalbą, todėl siekiant pokyčių nepakanka vien socialinio darbuotojo teikiamų paslaugų ar vien socialinio pedagogo dirbančio su vaiku ugdymo įstaigoje. Holistiniu požiūriu reikalinga kompleksinė pagalba. Socialinė pagalba turi būti teikiama kartu derinant ją su kitomis paslaugomis ir reikalauja socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo siekiant pagalbos vaikui. Neretai problemos patiriamos šeimos sistemos viduje sąlygoja problemas patiriamas ugdymo sistemoje ir atvirkščiai (Leliūgienė ir kt. 2007).

Remiantis tyrimų rezultatais galima paminėti, kad teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikui, darbo su socialines rizikas patiriančiomis šeimomis ir jose augančiais vaikais sistema pačių specialistų yra vertinama gerai, bendradarbiavimas tarp institucijų egzistuoja. Nors daugumos apklausoje dalyvavusių specialistų (77,1 %) vertinimu, bendradarbiavimo rezultatai tik iš dalies atitinka išsikeltus tikslus, galima teigti, kad šie vertinami labiau teigiamai negu neigiamai: 60 % respondentų pažymėjo, jog bendradarbiavimo rezultatai yra geri, o 8,6 % – labai geri, 25,7 % juos įvertino vidutiniškai. Tik 2,9 % teigė, kad jie yra blogi (26-27 pav.).

Bendradarbiavimas Klaipėdos mieste dirbantiems socialiniams darbuotojams ir socialiniams pedagogams padėjo pasiekti daugelį tikslų. 77,1 % apklausoje dalyvavusių specialistų nuomone bendradarbiavimo rezultatai nepakankamai atitinka išsikeltus tikslus. Tačiau 18,6 % respondentų mano, kad rezultatai pilnai atitinka išsikeltus tikslus ir tik 2,9% apklaustųjų nurodė, jog bendradarbiavimo rezultatai visiškai neatitinka išsikeltų tikslų. Analizuojant gautus atsakymus galime teigti, jog bendradarbiavimo metu pasiekti rezultatai atitinka specialistų išsikeltus tikslus.

Socialines rizikas patiriančios šeimos, dėl savo ypatybių neatitinkančios savo paskirties ir iki galo neįvykdančios savo funkcijų, yra veikiamas neigiamų socialinių veiksnių bei sąveikauja su socialinės rizikos grupėmis, keliančiomis grėsmę normaliam visuomenės funkcionavimui (Kondrotaitė, Butvilas, 2007; Ivanauskienė, 2012).

Duomenys gauti tyrimo metu liudija tai, kad bendradarbiavimo proceso metu pavyksta kompleksiskai išspręsti šeimos/vaiko socialines problemas, sumažinti jų socialinę atskirtį. Svarbiausia tai, kad pavyko kompleksiskai išspręsti šeimos/vaiko socialines problemas, sumažinti jų socialinę atskirtį. Taip pat pastebima, jog rečiau tenka kreiptis dėl minimalių ar vidutinių vaiko priežiūros priemonių. Kiti reikšmingi pasiekti tikslai, susiję su vaiko mokymusi: pagerėjo mokyklos lankomumas ir elgesys joje, vaikus pavyko motyvuoti siekti profesijos (25 pav.).

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad kuo labiau į socialinių pedagoginių problemų sprendimą įtraukiami kiti asmenys, pvz., tėvai, klasių auklėtojai, kiti specialistai, tuo geresnės sudaromos sąlygos kompleksiskai spręsti vaikų ir mokinių socialines pedagogines problemas (Bye ir kt., 2009; Targamadžė, 2008; Mažonienė, 2014).

Taip pat pastebima, jog rečiau tenka kreiptis dėl minimalių ar vidutinių vaiko priežiūros priemonių. Kiti reikšmingi pasiekti tikslai, susiję su vaiko mokymusi: pagerėjo mokyklos lankomumas ir elgesys joje, vaikus pavyko motyvuoti siekti profesijos.

Remiantis apibendrinta tyrimo rezultatų analize galima teigti, jog bendradarbiavimo procese su sunkumais ar problemomis nesusiduria tik nedidelė dalis specialistų (šioje apklausoje jų – tik 17,1 %). Daugiau nei pusė šio tyrimo dalyvių (58,6 %) susiduria su bendradarbiavimo valdymo problema – nėra įtvirtintos bendros bendradarbiavimo tvarkos. Daugiau nei trečdalis jų taip pat pažymėjo komunikacijos trūkumus: nėra išskirta laiko specialistų susitikimams ir pasitarimams, neišsamiai perduodama informacija tarp specialistų. Taip pat pastebimos problemos, susijusios su darbo organizavimu ir jo specifika – tai dideli darbo krūviai, didelis dokumentacijos kiekis, specialistų laiko trūkumas (17 pav.). Galima teigti, jog išvyškėjo bendradarbiavimo valdymo problemos.

Tiriant bendradarbiavimo organizavimą apklaustų specialistų požiūriu gauti rezultatai rodo, kad beveik visi specialistai teigė, dėl visų organizacinių klausimų labai dažnai arba visada bendraujantys telefonu, o daugiau nei 60 % pažymėjo, kad labai dažnai arba visada bendradarbiaujama susirašinėjant oficialiais raštais arba susitinkant institucijoje (19 pav.). Gauti tyrimo rezultatai lyginant su mokslininkų Buzaitytės-Kašalynienės J. ir Liaudginaitės-Zamalienės E. gautais tyrimo rezultatais, tiriant vaikų dienos centrų tarpdalykinio bendradarbiavimo patirtis, sutampa ir patvirtina kad dažniau yra taikomi nuotolinio bendravimo būdai, t. y. kur kas dažniau susirašinėjama, kalbamasi telefonu.

Kaip rodo duomenys (19 pav.) respondentų atsakymai patvirtino didžiausius bendradarbiavimo trūkumus: tai, kad gana retai bendradarbiaujama dalyvaujant visuotiniuose ar tarpinstituciniuose susirinkimuose, nedaug skiriama laiko bendram specialistų darbui ir dalijimuisi lūkesčiais, problemomis, pasiūlymais – daugiau nei 60 % apklaustųjų teigė, kad tai nevyksta niekada arba vyksta labai retai. Miltenienė L., Mauricienė D. (2010), tyrinėjusios komandinį darbą bendrojo lavinimo mokykloje, atskleidė, kad komandinis darbas realiai vyksta tol, kol yra diskutuojama bendrų susitikimų metu, minėtų mokslininkų bei šis baigiamojo magistro darbo tyrimas išryškina bendradarbiavimo valdymo spragas bei neleidžia specialistams pasiekti optimalių bendradarbiavimo procese siekiamų veiklos rezultatų.

Lietuvoje atlikta nedaug tyrimų socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo bendradarbiavimo srityje. Bendradarbiavimą tarp socialinio sektoriaus specialistų tyrė S. Ališauskienė ir kt. (2007), J. Ruškus (2013). Mokslinėje literatūroje socialinių darbuotojų bei socialinių pedagogų funkcijas bei veiklos turinį nagrinėja G. Kvieskienė (2006, 2007), I. Leliūgienė ir kt. (2006, 2007), J. Černeckienės (2007), N. Večkienė (2010), J. Buzaitytė-Kašalynienė, E.

Liaudginaitė-Zamalienė (2012), A. Mažionienė (2014), B. Švedaitė – Sakalauskė (2014) ir kt., E. Jezerskytė ir V. Žydžiūnaitė (2015) bei kiti autoriai.

Siekiant teoriškai pagrįsti socialinio darbuotojo ir socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymą, mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė atskleidė kad, įvairių sričių specialistų, bendradarbiavimas užtikrinant vaiko gerovę aktualus ir pabrėžiamas įvairias visuomenės gyvenimo sritis reguliuojančiuose įstatymuose: socialinį darbą ir socialines paslaugas reglamentuojančiuose įstatymuose, vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme, LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatyme, socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos apraše, įsakyme dėl koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos ir kt.

Lietuvoje įdiegiama vieninga sistema, kuri aiškiai apibrėžia, kokia institucija yra atsakinga už socialinį darbą ir teikiamas socialines paslaugas socialines rizikas patiriančioms šeimoms ir jose augantiems vaikams. Vadovaujantis Socialinių paslaugų įstatymą už socialinių paslaugų organizavimą visoms socialinėms paslaugų gavėjų grupėms, tarp jų ir socialines rizikas patiriančioms šeimoms, turi būti atsakingi savivaldybių socialinės paramos skyriai. Tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir bendradarbiavimo valdymą nuosekliai įtvirtinantys Lietuvos Respublikos įstatymai, užtikrina teikiamų paslaugų koordinavimą, atvejo vadyba užtikrina sklandų kompleksinės pagalbos socialines rizikas šeimoms bei jose augantiems vaikams teikimą.

Atsižvelgiant į teorinius ir empirinius magistrinio darbo radinius, galima teigti jog siekiant skatinti ir tobulinti bendradarbiavimo valdymą teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams reikalinga tobulinti bendradarbiavimo sistemą, plėtoti partnerystę, tobulinti bendradarbiavimo organizavimą bei siekti bendro darbo tęstinumo, nepamirštant atgalinio ryšio svarbos, kurio metu gauti darbo rezultatai savo ruožtu moderuotų teikiamos pagalbos intensyvumą bei turinį.

Ateities tyrimai galėtų plačiau apžvelgti darbe išryškėjusias problemas (didelis darbo krūvis, netinkamos sąlygos bendradarbiavimui, tęstinumo ir bendradarbiavimo veiklų koordinavimo nebuvimas) pasigilinti į šių problemų priežastis. Didelis darbo krūvis gali būti sąlygotas ne vien etatų trūkumu, tačiau ir dėl įstaigų funkcijų dubliavimo, ar negebėjimo atskirti kuris atvejis reikalauja kompleksinės, įvairių institucijų atstovų koordinuotos pagalbos, o kuris gali būti sprendžiamas čia ir dabar, pvz: ugdymo įstaigos viduje.

IŠVADOS

1. Tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir bendradarbiavimo valdymą nuosekliai įtvirtinantys Lietuvos Respublikos įstatymai, užtikrina socialinio darbuotojo ir socialinio pedagogo bendradarbiavimo valdymą bei teikiamų paslaugų koordinavimą. Pagrindinė atvejo vadybininko veikla yra pagalbos proceso planavimas ir koordinavimas, padedantis užtikrinti skirtingų institucijų įsitraukimą į pagalbos procesą ir bendradarbiavimą, telkia pagalbos teikėjus, koordinuoja socialinių darbuotojų, socialinių pedagogų ir kitų specialistų teikiamą pagalbą šeimai. Įdiegus ankstyvosios intervencijos modelį socialiniai darbuotojai ir socialiniai pedagogai įpareigojami aktyviai dalyvauti tarpinstitucinės komandos ir atvejo vadybos proceso specialistų komandos veikloje.
2. Apibendrinant tyrimo rezultatus identifikuotos sritys kuriose specialistams tenka dažniausiai bendradarbiauti. Išsiaiškinta kad vaiko teisių apsauga išskiriama kaip svarbi bendradarbiavimo sritis: siekiant mažinti ir stabdyti nepilnamečių galimus viešosios tvarkos nusižengimus, taip pat teikiant pagalbą dėl galimų vaiko teisių pažeidimų. Specialistai dažniausiai pasirenka nuotolinio bendradarbiavimo formą, t. y. kur kas dažniau bendraujama raštu, konsultuojamasi bei dalinamasi informacija telefonu. Apklausoje dalyvavę specialistai akcentavo komunikacijos trūkumus: nėra išskirta laiko specialistų susitikimams ir pasitarimams, neišsamiai perduodama informacija tarp specialistų. Taip pat pastebimos bendradarbiavimo organizavimo problemos – tai dideli darbo krūviai, didelis dokumentacijos kiekis, specialistų laiko trūkumas, retai bendradarbiaujama dalyvaujant visuotiniuose ar tarpinstituciniuose susirinkimuose, nedaug skiriama laiko bendram specialistų darbui ir dalijimuisi lūkesčiais, problemomis, pasiūlymais. Išreiškiama ryški nuostatų orientacija į demotyvuojančius veiksnius, tai – didelis darbo krūvis, netinkamos sąlygos bendradarbiavimui, tęstinumo ir bendradarbiavimo veiklų koordinavimo nebuvimas. Konstatuojama, kad labiausiai patenkinti savo darbo sąlygoms yra atvejo vadybininkai.
3. Analizuojant tyrimo rezultatus susijusius su bendradarbiavimo valdymu nustatyta, kad bendradarbiavimas planuojamas įvertinus pagalbos poreikį konkrečioje šeimoje, atsižvelgiant į rizikos veiksnius. Bendradarbiavimo planas dažniausiai sudaromas raštu atvejo vadybininko, šeimos/vaiko atvejo nagrinėjimo posėdžio metu. Respondentų dėmesys akcentuojamas veiksniams stiprinantiems asmeninę motyvaciją bendradarbiavimui: paslaugų kokybės

siekimui, asmeniniam profesiniam interesui pažinti vaiko poreikius ir juos kuo geriau tenkinti, paslaugų gavėjų pasiekimams, sąlygotiems bendradarbiavimo proceso. Atvejo vadybininkus labiau nei socialinius darbuotojus ar socialinius pedagogus motyvuoja asmeniniai tikslai, paslaugų teikimo kokybės siekimas, asmeninis profesionalus interesas, įvertinti vaiko poreikius ir juos kuo geriau tenkinti, pasitenkinimas bendru darbu siekiant bendro tikslo ir kt. Pagrindiniai išoriškai motyvuojantys bendradarbiauti veiksniai – tai oficialūs įpareigojimai, įstatymai bei profesiniai reikalavimai, darbo tvarkos aprašai. Pasigendama objektyvaus veiklos rezultatų vertinimo, skatinimo ir atlyginimo būdų bei įstaigos administracijos rūpinimosi organizacijos tikslais, komandiniu darbu ir jos tobulinimo galimybėmis.

4. Respondentai norėtų patobulinti savo komunikavimo gebėjimus, įgyti planavimo įgūdžių, taip pat teisinių žinių, akcentavo, jog stinga informacijos apie galimas paslaugas sprendžiant vaiko ir šeimos problemas bei šių paslaugų kokybės vertinimo metodus. Remiantis tyrimo duomenimis galima daryti išvadą, kad planingas bendradarbiavimo organizavimas bei valdymas, geresni komunikavimo gebėjimai, atgalinis ryšys bei proporcingas darbo krūvis padėtų modeliuoti vieningą kompleksinės pagalbos sistemą Lietuvoje socialines rizikas patiriančioms šeimoms ir jose augantiems vaikams. Būtinai kompleksinis požiūris į bendradarbiavimo subjektų kompetencijų tobulinimą, rengiant bendrus mokymus, renginius, seminarus, posėdžius, pasitarimus, įgalinant įvairių institucijų specialistus įsitraukti į bendrą, kompleksinės pagalbos šeimai sistemą.

REKOMENDACIJOS

1. Rekomenduojama itin daug dėmesio skirti bendradarbiavimo subjektų veikimo susiderinimui. Atvejo vadybos proceso metu nagrinėjant konkrečią vaiko situaciją labai svarbu suderinti specialistų komandos veiksmus, skirti daugiau laiko vienas kito pažinimui, bei skirti laiko, pasitarimams dėl reikšmingų sprendimų priėmimo, pagrindinių atsakomybių pasidalinimo.
2. Pabrėžiama, kad motyvaciją bendradarbiavimui ir veiklos tęstinumui užtikrintų gerai organizuotas grįžtamasis ryšys, nuolatinė vaiko situacijos analizė ir rizikos veiksnių reiškimosi lygio pervertinimas.
3. Būtinai kompleksinis požiūris į bendradarbiavimo subjektų kompetencijų tobulinimą, rengiant bendrus mokymus, renginius, seminarus, posėdžius, pasitarimus, įgalinant įvairių institucijų specialistus įsitraukti į bendrą, kompleksinės pagalbos šeimai sistemą.
4. Taip pat, būtina išsiaiškinti, kokio tipo mokymai reikalingi darbuotojams bei sukurti vieningą bendradarbiavimo tvarką savivaldybėje, aiškiai nurodant kiekvieno specialisto atsakomybę, visiems bendradarbiavimo proceso dalyviams aiškiai nurodant kuris specialistas atsakingas už veiklą koordinavimą, veiklos tęstinumo stebėjimą. Tikslinga supažindinti visus bendradarbiavimo procese dalyvaujančius specialistus su atvejo vadybos tvarkos aprašu, šiai dienai su dokumentu yra susipažinę tik patys atvejo vadybininkai, o bendradarbiavimo proceso partneriai, pagalbos procese dalyvaujantys specialistai dirba ir vadovaujasi jų profesinę veiklą reglamentuojančiais darbo tvarkos aprašais.

LITERATŪRA

1. Ališauskienė S., Miltenienė L. 2004. Bendradarbiavimas tenkinant specialiuosius ugdymosi poreikius: mokomoji knyga. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
2. Anand, M. (2010). Practising Social Work in Schools: Reflections from Delphi. *Practice: Social Work in Action*, 22 (4), p. 233-244 [žiūrėta 2018 m. rugpjūčio 26 d.], Prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09503153.2010.494235>.
3. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, 2018. [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.400334>
4. Ališauskienė S., Ališauskas A., Šapelytė O., Melienė R., Miltenienė L., Gerulaitis D., 2007, Psichologinės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams lygis: tyrimo ataskaita. Šiauliai.
5. Atvejo vadybos tvarkos aprašas. 2018. TAR, 2018-03-30, Nr. 4881. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/11e612d5345711e884a38848fe3ec9e2?jfwid=-g0zrz3f0x>
6. Bajoriūnas Z., Dumčienė A. 2006. Ugdymo pagrindai. Lietuvos kūno kultūros akademija.
7. Bandura A. 2009. Socialinės minties ir veiksmo pagrindai. Socialinė kognityvinė teorija. Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija.
8. Bitinas B. 2006. Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. Vilnius: Kronta.
9. Bitinas B. 2013. Rinktiniai edukologiniai raštai II tomas. Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas ugdymo tyrimų idėjos ir problemos. Edukologija.
10. Bye, L., Shepard, M., Partridge, J., Alvarez, M. (2009). School Social Work Outcomes: Perspectives of School Social Workers and School Administrators. *Children & Schools*, 31 (2)
11. Bliss, D. L., Pecukonis, E., Snyder-Vogel, M. (2014). Principled Leadership Development Model for Aspiring Social Work Managers and Administrators: Development and Application. *Human Service Organizations: Management, Leadership & Governance*, 38 p. 5-15.

12. Boles R.E. Johnsos S.L., Burdell A., Davies P.L., Gavin W.J., Bellows L.L. Home food availability and child intake among rural families identified to be at-risk for health disparities, *Appetite*, Volume 134, 2019, Pages 135-141, ISSN 0195-6663, <https://doi.org/10.1016/j.appet.2018.12.002>.
13. Buzaitytė-Kašalynienė J. Ir Liaudginaitė-Zamalienė E. Vaikų dienos centrų tarpdalykinio bendradarbiavimo patirtis. Vilniaus universitetas. Socialinio darbo profesionalizacija. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/socialine-teorija-empirija-politika-ir-praktika/article/view/1862>
14. Camison, C., Perez de las Penas, J. (2010). The future of the quality/ excellence function: A vision from the Spanish firm. *Total Quality Management & Business Excellence*, 21 (6) p. 649-672.
15. Creswell, John W. *Research design: Qualitative, quantitative. and mixed methods approaches*. Prieiga per internetą: <http://www.ceil-conicet.gov.ar/wp-content/uploads/2015/10/Creswell-Cap-10.pdf>
16. Černeckienė J. 2007. Socialinė pedagogika. Marijampolė : Marijampolės kolegijos Leidybos centras.
17. Dėl Europos konvencijos dėl sprendimų, susijusių su vaikų globa, pripažinimo ir vykdymo bei vaikų globos atnaujinimo ratifikavimo. 2003. [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.197962>
18. Dėl Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašo patvirtinimo. 2016 m. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/624ea570a19111e69ad4c8713b612d0f>
19. Ezechil, Liliana. 2013. Social Pedagogy – A New Paradigm in Romanian School Education?, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Volume 76, p. 336-340, ISSN 1877-0428, <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.123>.
20. Gordon, P. A., Overbey, J. A. 2018. *Succession Planning*. Palgrave Macmillan.
21. Grėsmės vaikui lygių kriterijų ir grėsmės vaikui lygio nustatymo tvarkos aprašas. 2018. TAR, 2018-05-22, Nr. 8180. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ea41f8105df611e896f6c1bcca8cd3a8?jfwid=11dyhem7q2>

22. Grünig, R., Kühn, R. 2018. The Strategy Planning Process. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
23. Gudžinskienė V. 2013. Jaunimo socialinis sveikatos ugdymas [interaktyvus]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas [žiūrėta 2017m. spalio 25 d.]. Prieiga per Mykolo Romerio universiteto elektroninių knygų portalą: <http://ebooks.mruni.eu/pdfreader/jaunimo-socialins-sveikatos-ugdymas>
24. Ignatavičienė K., Račelytė D. 2003. Apie konfliktą ir jų sprendimą 1d. – VPU.
25. Indrašienė, V., Merfeldaitė, O., Petronienė, O. 2008. Šiuolaikinių vadybinių funkcijų taikymas organizuojant mokyklos veiklą. Mokslinio tyrimo ataskaita. Vilnius: Lietuvos socialinių pedagogų asociacija.
26. Išmokų vaikams įstatymas, 2019. [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.] Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1DEDD43B92AE/UJcoAfonsR>
27. Ivanauskienė, V. (2009). Socialinio pedagogo ir klasės auklėtojo bendradarbiavimas sprendžiant mokinių socialines problemas. Socialiniai tyrimai, 2 (16), (24 – 31 p.).
15. Ivanauskienė V. 2012. Tapimas socialinės rizikos šeima: moters patirtis. Šeimos iššūkiai ir jų įveika. Socialinis darbas. Patirtis ir metodai. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per internetą: <https://vb.vdu.lt/object/elaba:6126371/6126371.pdf>
29. Jonutytė I., Rupšienė L., Šmitienė G., Merfeldaitė O., Indrašienė V., Valeckienė Dž. 2009. Mokslinio tyrimo „Galimos diskriminacijos apraiškos bendrojo lavinimo mokykloje“ ataskaita. Prieiga internete: https://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Tyrimo%20ataskaita%20galimos%20diskriminacijos%20apraiskos_KU_2009.pdf [žiūrėta 2017-10-15].
30. Jezerskytė Edita, Žydžiūnaitė Vilma. 2015. Opinions of Social Workers and Social Pedagogues about their responsibility while interacting. Vocational training: research and realities, Vol. 26, No. 1. p 1-17. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per internetą: https://eltpykla.vdu.lt/bitstream/handle/1/34268/ISSN2029-8447_2015_N_26.PG_106-122.pdf?sequence=1&isAllowed=y
31. Jocaitė A. Jasiulionė J. S., Povilaitis R., Mickienė L., Ubaitė-Erlickienė A., Urnikienė J., Reagavimo į patyčias mokykloje rekomendacijos. 2018. VšĮ „Vaikų linija“ Šiaulių miesto pedagoginė psichologinė tarnyba. [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.] Prieiga per internetą:

- [https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/REAGAVIMO%20%C4%AF_%20PATY%C4%8CIAS%20MOKYKLOJE%20_rekomendacijos_\(VAIK%C5%B2%20LINIJA\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/REAGAVIMO%20%C4%AF_%20PATY%C4%8CIAS%20MOKYKLOJE%20_rekomendacijos_(VAIK%C5%B2%20LINIJA).pdf)
32. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19848>
  33. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvus protokoląs neįgaliųjų teisių konvencija. Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9A3163C6862C>
  34. Haskett, M. E., Perlman, S., Cowan, B. A. 2014. Supporting Families Experiencing Homelessness. Springer Science, Business Media New York.
  35. Heyne D., Gren-Landell M., Melvin G., Gentle-Genitty C., 2019. Differentiation Between School Attendance Problems: Why and How?, Cognitive and Behavioral Practice, Volume 26, Issue 1, p.8-34.
  36. Hornby, D., Thomas, R. (1989). Towards a better standart of management. Personal Management, 21 (1).
  37. Kardelis K. 2007. Mokslinio tyrimo metodologija ir metodai. Kaunas.
  38. Kavaliauskienė, J. 2014. Socialinės pagalbos organizavimas šeimai. Mokymosi priemonė. Panevėžys. Panevėžio kolegija.
  39. Kavaliauskienė V., Nikolajenko E., 2017. Nuostatos kaip socialinio darbuotojo profesinės veiklos motyvaciją skatinantis veiksnys. Tiltai. 2, p.41–52.
  40. Kirkwood, S, Roesch-Marsh, A & Cooper, S 2017, 'Evaluating social pedagogy in the UK: Methodological issues. Qualitative Social Work. DOI: 10.1177/1473325017699266.
  41. Kondrotaitė G., Butvilas T., 2007. Socialinės rizikos šeimose gyvenančių vaikų socializacija: patirtos netekties poveikio jų elgesiui analizė. Socialinis darbas. Nr. 6(1).p. 96-103.
  42. Kontautienė, R. 2006. Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
  43. Klanienė I., Rupšienė L., Šmitienė G., 2014. Mokinių lygios galimybės ir jų ribojimas bendrojo ugdymo mokykloje. Klaipėdos universitetas.
  44. Kraus B., Hoferkova S. 2016. The Relationship of Social Pedagogy and Social Work. Social Education. Volume 4, Issue 1, pp. 57–71. ISSN 1805-8825. doi:10.7441/soced.2016.04.01.04
  45. Kvieškieinė G. 2006. Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumas (mokyklų psichologų, socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų, mokytojų padėjėjų funkcijos: mokyklose pagal pareigines instrukcijas ir realų darbo turinį). Tyrimo ataskaita.

- Vilnius. Prieiga per Lietuvos edukologijos universiteto bibliotekos katalogą:
<http://biblioteka.vpu.lt/elvpu/67655.pdf>
46. Kvieskienė G. 2007. Pozityvioji socializacija kaip ugdymo paradigma. Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
  47. Kvieskienė Giedrė, Indrašienė Valdonė, Merfeldaitė Odeta, 2007. Tarpdalykinės socialinės pedagoginės pagalbos komandos veiklos modelis, sprendžiant vaikų socialinės atskirties problemas. *Bridges / Tiltai* . Vol. 41 Issue 4, p.97-108.
  48. Leyba, E. G. (2009). Tools to Reduce Overload in the School Social Worker Role. *Children & Schools*. National Association of Social Workers, 31 (4).
  49. Leliūgienė, I., Baršauskienė, V., Mertinkaitytė, E. (2008). Socialinio pedagogo vadybinė veikla. *Socialinis darbas. Mokslo darbai*, 7(3), p.129-139.
  50. Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymo Nr. XIII-643 1 straipsnio pakeitimo įstatymas. TAR, 2018-06-27, Nr. 10620. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/800a8fc3793a11e89188e16a6495e98c>.
  51. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro, LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro, ir LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymas, Dėl koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos aprašo patvirtinimo, 2017. TAR, 2017-08-30, Nr. 13864. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a3d680508cc111e7a5e2b345b086d377?jfwid=pflfeo7uo>.
  52. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras įsakymas dėl geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo 2015 m. Gruodžio 21 d. Nr. V-1308 Vilnius.
  53. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Dėl koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos aprašo patvirtinimo 2017 m. rugpjūčio 28 d. Nr. V-651/A1-455/V-1004 Vilnius.
  54. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Dėl socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašo patvirtinimo: Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas: 2016 m. Lapkričio 2 d. Nr. V-950. [interaktyvus] [žiūrėta 2019-

- 03-03]. Prieiga per: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalact/624ea570a19111e69ad4c8713b612d0f>.
55. Leliūgienė Irena, Majauskienė Lina. 2007. Mokyklos socialinio pedagogo veikla: bendrieji struktūros komponentai kaip lyginamosios analizės rezultatas. Socialinis darbas. Nr. 6 (2).
56. LR švietimo strateginės nuostatos 2013-2022. Prieiga per internetą: <https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf>.
57. Lukoševičiūtė A. 2012. Vaikų iš nepilnų namų socializacijos problemos ir jų sprendimo būdai. Jaunųjų mokslininkų darbai. Nr.4 (37), 52-57. Prieiga per internetą: http://www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/jmd/2012_4_37/lukoseviciute.pdf
58. Macklem, G. L. 2014. Preventive Mental Health at School. Springer Nature Switzerland AG.
59. Mažionienė A. 2014. Konstruktyvistinis savarankiškas darbas aukštojoje mokykloje kaip socialinio pedagogo vadybinių kompetencijų ugdymo veiksnys. Daktaro disertacija. Klaipėdos universitetas. Socialiniai mokslai, edukologija.
60. Miltenienė, L., Mauricienė, D. (2010). Komandinio darbo struktūra ir kryptingumas tenkinant specialiuosius ugdymo(si) poreikius mokykloje. Specialusis ugdymas, 2 (23), 116 – 126.
61. Misiukevičienė O., Putauskienė A. 2009. Socialinio pedagogo darbo vadovas. Praktinės metodinės rekomendacijos. Vilnius: Baltos lankos.
62. Merfeldaitė, O. 2008. Socialinės pedagoginės pagalbos komandos veiklos modelis bendrojo lavinimo mokykloje. Socialinis ugdymas, 5 (16), p. 93-102.
63. Müller-Christ, G. 2011. Sustainable Management. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
64. Neverauskas B., Rastenis J. 2000. Vadybos pagrindai : mokomoji knyga. Kaunas : Technologija.
65. Obelenienė B. 2011. Santuokos ir šeimos vienovės vaidmuo šeimos tvarumui, asmenų ir valstybės gerovei. Vytauto Didžiojo universitetas. Kultūra 108-121. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per internetą: <http://www.litlogos.eu/L66/Logos66_108_121_Obeleniene.pdf>
66. Pannebakker, Noortje M., Kocken, Paul L., Theunissen, Meinou H.C., van Mourik, Krista, Crone, Matty R. , Numans, Mattijs E. , Reijneveld, Sijmen A. 2018. Services use by children and parents in multiproblem families, Children and Youth Services Review, Volume 84,

- Pages 222-228, [žiūrėta 2019 m. sausio 3 d.] Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.12.003>>
67. Pileckaitė-Markovienė M. 2010. Individualus psichologinis konsultavimas. Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
68. Pilietybės įstatymas, 2018. [žiūrėta 2019 m. sausio 4 d.] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.387811>
69. Pitsoe, V. J., Isingoma, P. 2014. How do School Management Teams Experience Teamwork: A Case Study in the Schools in the Kamwenge District, Uganda. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 5 (3) p.138-145.
70. Rosen L. H., DeOrnellas, K., Scott, S.R. 2017. *Bullying in School*. Palgrave Macmillan US.
71. Ruškus, J.; Mažeikienė, N.; Naujanienė, R.; Motiečienė, R.; Dvarionas, D. Įgalinimo samprata socialinių paslaugų kontekste // *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai = Social work. Experience and methods*. Kaunas : Vytauto Didžiojo universitetas. ISSN 2029-0470. 2013, [T.] 12(2), p. 9-42.
72. Shestunova T. 2017. Organization of support to children from dysfunctional families in school within the framework of inclusion in Belarus [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/54372>
73. Socialinių paslaugų įstatymas, 2019. [žiūrėta 2019 m. sausio 4 d.] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342>
74. Socialinio pedagogo pareigybės aprašas, 2016. [žiūrėta 2019 m. sausio 4 d.] Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0a41f940a20911e68987e8320e9a5185?jfwid=ax17z5je0>>
75. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas, TAR, 2016-11-03, Nr. 26187. [žiūrėta 2019 m. sausio 4 d.] Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/06ad87e0a20911e68987e8320e9a5185>>
76. Socialinio pedagogo atestacijos nuostatai. 2011. Valstybės žinios, 2008-12-11, Nr. 142-5669. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.332784/iMfzOftTfI>

77. Socialinių darbuotojų, dirbančių su šeimomis, darbo metodika. 2018. TAR 2018-07-26, i. k. 2018-12447. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.332784/iMfzOfTfI>
77. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. 2018. Atvejo vadyba. [žiūrėta 2019 m. sausio 10 d.]. www.vaikoteises.lt/media/image/A.V.%20ir%20G.C.%2011%202014.ppt
79. Staples, L. (2012). Community Organizing for Social Justice: Grassroots Groups for Power. *Social Work with Groups*, 35.
80. Statistikos departamentas, 2018. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per internetą: <[https://osp.stat.gov.lt/statistiniu.-rodikliu-analize?indicator=S3R551#/>](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu.-rodikliu-analize?indicator=S3R551#/).
81. Stoškus S., Beržinskienė D. 2005. Vadyba. Kaunas: Technologija.
82. Sweifach, J., LaPorte, H.H. 2013. Assessing Use of the Standards for Social Work Practice with Groups by School Social Workers: A National Study. *Social Work with Groups*, 36 [žiūrėta 2013-04-11], p. 130-144. Prieiga per Routledge. Taylor & Francis Group.
83. Švedaitė B. 2004. Socialinio darbo sistema Lietuvos visuomenės kaitos kontekstu. *Acta Paedagogica Vilnensia* 12. ISSN 1392-5016.
84. Švedaitė – Sakalauskė, B., Gvaldaitė L. Buzaitytė – Kašalynienė J. 2014. „Nepaisomi profesionalai“ socialiniai darbuotojai ir jų galia. STEPP: socialinė teorija, empirija, politika ir praktika. Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija, Nr.9.p.21 – 36. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.zurnalai.vu.lt/soc2014ialine-teorijaempirija-politika-ir-praktika/article/viewFile/3779/2663?>>
85. Šeimynų įstatymas, 2019. [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.365491>
86. Švedaitė, B. (2005). Sėkmingos socialinės pedagoginės veiklos veiksniai: empirinės išvados. *Acta paedagogica Vilnensia*. Mokslo darbai, 14, p.133-144
87. Targamadžė, V., Valeckienė, D., Kvieskaitė, E. (2008). Mokykloje dirbančių specialistų brėžiamų problemų eskizas pedagoginėje-psichologinėje erdvėje. *Socialinis ugdymas*, 5 (16), p. 31 – 50.
88. Thapa, S., Selya, A. S., & Jonk, Y. 2017. Time-Varying Effects of Parental Alcoholism on Depression. *Preventing chronic disease*, 14, E136. doi:10.5888/pcd14.170100

89. Vaicekauskienė V., 2003, Neįgalių vaikų ugdytojų požiūris į bendradarbiavimą. Socialinis darbas. Nr. 1(3). P. 57–71.
90. Vaicekauskienė V. 2009. Sistemų teorijos integravimas į socialinio darbo veiklą. Logos 58 Sausis-Kovas.
91. Vaikų išlaikymo įstatymas, 2018. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.289714/vEXDgFPNgq>
92. Vaiko teisės apsaugos pagrindų įstatymas, 2018. [žiūrėta 2019 m. sausio 20 d.] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26397/VnyvTygtoo>
93. Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 2019. [žiūrėta 2019 m. sausio 20 d.] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.301806>
94. Vaiko teisių užtikrinimo ir pagalbos vaikui ir jo šeimai stiprinimas Lietuvos savivaldybėse: Ankstyvosios intervencijos modelis“, 2018. [žiūrėta 2018 m. rugpjūčio 26 d.] Prieiga per internetą: <http://www.smarttevyte.lt/>
95. Valstybinė šeimos politikos koncepcija, 2011. [žiūrėta 2018 m. rugpjūčio 26 d.] Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=5477&p_k=1.
96. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, 2018. Socialinės rizikos šeima. [žiūrėta 2018 m. rugpjūčio 26 d.] Prieiga per internetą: <http://www.vaikoteises.lt/vaiko-teisiu-apsauga/socialine-rizika/socialines-rizikos-seima.html>
97. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, 2019. Vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarka. [žiūrėta 2019 m. vasario 24 d.] Prieiga per internetą: <http://www.vaikoteises.lt/vaiko-teisiu-apsauga/vaiko-teisiu-apsaugos-sistemos-pertvarka/>
98. Vanhoucke, M. 2014. Integrated Project Management and Control. Springer International Publishing.
99. Varnauskaitė L. 2011. Teorijų sintezė ir savitumo paieškos Vytauto Kavolio kultūros sociologijoje: Metodologinių prielaidų analizė. Athena, Nr. 7. Vilniaus universitetas. Vilnius. [žiūrėta 2018 balandžio 3 d.]. Prieiga per: <http://www.lkti.lt/athena/pdf/7/7.Athena.pdf>
100. Večkienė, N. 2010. Supervizija socialiniame darbe: paramą teikiantis bendradarbiavimas. Socialinis darbas. Patirtis ir metodai. Nr 6. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per internetą: https://eltalpykla.vdu.lt/bitstream/handle/1/30830/ISSN20290470_2010_N_6_2.PG_11_9_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y

101. Zaviršek, Darja. 2015. Social Work in Eastern Europe, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition), Elsevier, Pages 795-800, ISBN 9780080970875, [žiūrėta 2018 m. gruodžio 19 d.] Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.28089-6>.
102. Zhang X. 2015. Standards for Enterprise Management Control. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
103. Zulumskytė A. 2006. Metodiniai nurodymai rengiantiesiems edukologijos pagrindinių studijų mokslinius darbus. Klaipėda: KU.
104. Zwikael, O., Smyrk, J. R. 2019. Project Management. Springer International Publishing.
105. World Health Organization, 2016. Growing up un equal: gender and socioeconomic differences in young people's health and well-being.

PRIEDAI KLAUSIMYNAS

Gerb. socialiniai darbuotojai ir socialiniai pedagogai,

Esu Liudmila Karolienė Klaipėdos universiteto, Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto, Pedagogikos katedros, socialinės pedagogikos magistrantūros studijų programos magistrantė, atlieku tyrimą, kuriuo siekiama išanalizuoti socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų bendradarbiavimo valdymo galimybes teikiant pagalbą socialines rizikas išgyvenančių šeimų vaikams.

Prašau užpildyti žemiau pateiktą klausimyną. Jūsų pateikti atsakymai bus naudojami tik magistro darbo rengimo tikslais. Apklausa yra anoniminė ir Jūsų individualūs atsakymai nebus viešinami.

Dėkoju už Jūsų atsakymus. Jums tinkančius atsakymo variantus pažymėkite: ✓

I. DEMOGRAFINIAI DUOMENYS

1. Jūsų amžius:

- > 25 m.
- 26 - 30 m.
- 31 - 40 m.
- 41 - 50 m.
- 50 > m.

2. Jūsų išsilavinimas:

- Aukštasis neuniversitetinis;
- Aukštasis universitetinis

3. Jūsų pareigos:

- Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis ir jų vaikais;
- Atvejo vadybininkas
- Socialinis Pedagogas

4. Jūsų socialinio darbo, socialinio pedagoginio darbo stažas:

- > 1m.
- 2 – 5 m.
- 6 – 10 m.
- 11 – 20 m.
- > 20 m.

5. Jūsų kvalifikacinė kategorija:

- Dar neapsigyniau socialinio darbuotojo kvalifikacinės kategorijos;
- Socialinio darbuotojo;
- Vyresniojo socialinio darbuotojo;
- Socialinio darbuotojo eksperto;
- Dar neapsigyniau socialinio pedagogo kvalifikacinės kategorijos;
- Socialinio pedagogo;
- Vyresniojo socialinio pedagogo;
- Socialinio pedagogo metodininko;
- Socialinio pedagogo eksperto.

II. PAGRINDINĖ DALIS

1. Kokių tikslų siekiate bendradarbiaudami? Pasirinkite Jums tinkamus variantus ir pažymėkite juos.

- Siekiant efektyvesnio darbo, kurį galima pasiekti bendradarbiaujant;
- Siekiant koordinuotai teikiamų paslaugų tikslų;
- Siekiant tikslo, užtikrinti vaiko gerovę ir geriausius vaiko interesus;
- Siekiant sklandaus tarpinstitucinio bendradarbiavimo;
- Siekiant tikslo kuo efektyviau atpažinti šeimas, auginančias vaikus, kurios patiria socialinę ar kitokią atskirtį, kad nedelsiant suteikti joms pagalbą;
- Siekiant galimybės pasidalinti atsakomybę už socialinių problemų sprendimą;
- Siekiant įtvirtinti bendrą bendradarbiavimo tvarką, formuojant tvarią ir visur vienodai ateiityje taikytiną praktiką;
- Siekiant užkirsti kelią vaiko teisių pažeidimams;
- Siekiant palengvinti bei padaryti efektyvesnę socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų darbą;
- Siekiant sukaupti išsamią informaciją apie vaiką/šeimą;
- Kita (įrašykite) .....

2. Toliau pateiktos pagrindinės sritys, kuriose gali bendradarbiauti socialinis darbuotojas ir socialinis pedagogas. Pažymėkite tik tas sritis, kuriose Jums dažniausiai tenka bendradarbiauti savo darbe:

- Teikiant pagalbą nustačius šeimos ar vaiko rizikos veiksnius;
- Teikiant pagalbą nustačius vaiko teisių pažeidimus vaiko atžvilgiu;
- Teikiant pagalbą šeimai ir vaikui sprendžiant socialines šeimos problemas;
- Užtikrinant teikiamos pagalbos koordinavimą;
- Siekiant mažinti ir stabdyti nepilnamečių galimus viešosios tvarkos nusižengimus;
- Teikiant pagalbą dėl galimų vaiko teisių pažeidimų, kai patys nepilnamečiai, savo netinkamais veiksmais, viešojoje erdvėje kelia pavojų ar grėsmę sau ir kitiems;
- Teikiant pagalbą šeimai ir vaikui turint mokymosi sunkumų ar specialiųjų poreikių;
- Teikiant pagalbą specialiųjų poreikių moksleiviams užtikrinant integraciją į bendrojo ugdymo sistemą;
- Teikiant pagalbą mokyklos nelankantiems, pamokas praleidinėjantiems vaikams;
- Teikiant pagalbą patyčias patiriančiam vaikui;
- Įgalinant mokytojus, mokinius geriau pastebėti, atpažinti ir reaguoti į patyčias;
- Dalyvaujant mokymuose/seminaruose ar juos organizuojant;
- Dalyvaujant projektinėse veiklose;
- Kita (įrašykite) .....

3. Su kokiomis problemomis ar sunkumais susiduriate bendradarbiavimo procese?

- Nesusiduriu su sunkumais ar problemomis;
- Specialistų laiko trūkumas;
- Bendradarbiavimo motyvacijos stoka;
- Didelis dokumentacijos kiekis;
- Dideli darbo krūviai;
- Kitų sričių specialistų kompetencijos stoka;
- Neišsamiai perduodama informacija tarp specialistų;
- Informacijos apie vaiko šeimą stoka;
- Nėra specialaus išskirto laiko specialistų susitikimams ir pasitarimams;
- Nėra įtvirtintos bendros bendradarbiavimo tvarkos;
- Kita (įrašykite) .....

4. Lentelėje pateikti teiginiai apie bendradarbiavimo planavimą. Pažymėkite Jums tinkantį atsakymo variantą kiekvienam teiginiui. Atsakymo variantai yra suskirstyti nuo 1 iki 5, kur 1-niekada, 2-labai retai, 3-retai, 4-labai dažnai, 5-visada.

Nr.	PLANAVIMO TEIGINIAI	1	2	3	4	5
1.	Planuojama veikla metams į priekį					
2.	Planuojama veikla kiekvieną mėnesį					
3.	Bendradarbiavimo planas derinamas su įstaigos vadovu					
4.	Bendradarbiavimo planas derinamas su vaiko tėvais					
5.	Planas koreguojamas pagal poreikį					
6.	Planuojama įvertinus pagalbos poreikį konkrečioje šeimoje, atsižvelgiant į rizikos veiksnius					
7.	Veiklos planas sudaromas raštu					
8.	Veiklos planas sudaromas žodžiu					
9.	Bendradarbiavimo planas sudaromas atvejo vadybininko, šeimos/ vaiko atvejo nagrinėjimo posėdžio metu					
10.	Bendradarbiavimo planas nustatomas tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus					
11.	Bendradarbiaujama pagal reikalavimus pareiginėje instrukcijoje					
12.	Socialiniai darbuotojai kartu su socialiniais pedagogais savo iniciatyva planuoja bendradarbiavimo veiksmų planą					

5. Lentelėje pateikti teiginiai apie bendradarbiavimo organizavimą. Pažymėkite Jums tinkantį atsakymo variantą kiekvienam teiginiui. Atsakymo variantai yra suskirstyti nuo 1 iki 5, kur 1-niekada, 2-labai retai, 3-retai, 4-labai dažnai, 5-visada.

Nr.	ORGANIZAVIMO TEIGINIAI	1	2	3	4	5
1.	Dėl visų organizacinių klausimų bendraujama telefonu					
2.	Bendradarbiaujama susirašinėjant oficialiais raštais					
3.	Bendradarbiaujama susitinkant institucijoje					
4.	Dalijamasi darbo krūviu, veiksmų atlikimas drauge					
5.	Dalijimasis su vaiko atveju susijusia informacija ir atsakomybe					
6.	Siekiant bendro darbo rezultatų bendradarbiavimas organizuojamas atsižvelgiant į vienas kito užimtumą					
7.	Bendradarbiavimas prasideda abiejų pusių iniciatyva					
8.	Bendradarbiavimą inicijuojate jūs, t.y. šeimos socialiniai darbuotojai					
9.	Bendradarbiavimą inicijuojate jūs, t.y. socialiniai pedagogai					
10.	Bendradarbiavimą tarp socialinio pedagogo ir socialinio darbuotojo inicijuoja pati šeima/ vaikas					
11.	Bendradarbiavimą inicijuoja kitos institucijos (VTAĮT, Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius t.t.)					
12.	Numatytas specialus laikas, kurį darbuotojai gali skirti bendram darbui ir dalijimuisi mintimis					
13.	Bendradarbiaujama organizuojant įvairius tarpinstitucinius susitikimus, vyksta pokalbiai, skirti išsakyti savo lūkesčius, problemas, pateikti siūlymus, projektines idėjas					
14.	Bendradarbiaujama dalyvaujant visuotiniuose susirinkimuose					
15.	Bendradarbiaujama dalyvaujant sprendimų dėl vaiko gerovės priėmimo procese					

6. Lentelėje pateikti teiginiai apie išorinę motyvaciją bendradarbiaujant. Pažymėkite Jums tinkantį atsakymo variantą kiekvienam teiginiui. Atsakymo variantai yra suskirstyti nuo 1 iki 5, kur 1-niekada, 2-labai retai, 3-retai, 4-labai dažnai, 5-visada.

Nr.	MOTYVACIJOS TEIGINIAI	1	2	3	4	5
1.	Profesiniai reikalavimai, darbo tvarkos aprašai įpareigoja bendradarbiauti					
2.	Įstatymai įpareigoja spręsti, socialines rizikas patiriančiose šeimose augančių vaikų, problemas bendradarbiaujant					
3.	„Iš viršaus nuleidžiami“ veiksmai, pavyzdžiui, vyriausybės programos įpareigoja bendradarbiauti					
4.	Įsipareigojimas teikti veiklos ataskaitas, laukiami paslaugų teikimo rezultatai motyvuoja bendradarbiauti					
5.	Pagalba vienas kitam motyvuoja bendradarbiauti					
6.	Naujų pagalbos būdų poreikis, naujų metodų ieškojimas motyvuoja bendradarbiauti					
7.	Galimybė dalintis atsakomybe už bendradarbiavimo procese pasiektus rezultatus motyvuoja bendradarbiauti					
8.	Galimybė remtis kolegų patirtimi ir kompetencija motyvuoja bendradarbiauti					
9.	Palanki bendradarbiavimo atmosfera, emocijų ir nuotaikų valdymas, draugiški kolegų tarpusavio santykiai motyvuoja bendradarbiauti					
10.	Objektyvūs veiklos rezultatų vertinimo, skatinimo ir atlyginimo būdai motyvuoja bendradarbiauti					
11.	Įstaigos administracijos rūpinimasis organizacijos tikslais, komandiniu darbu ir jos tobulinimo galimybėmis motyvuoja bendradarbiauti					
12.	Galimybė mokytis ir tobulėti semiantis patirties iš bendradarbiavimo partnerių motyvuoja bendradarbiauti					

7. Lentelėje pateikti teiginiai apie asmeninę motyvaciją bendradarbiavimui stiprinančius veiksnius. Pažymėkite Jums tinkantį atsakymo variantą kiekvienam teiginiui. Atsakymo variantai yra suskirstyti nuo 1 iki 5, kur 1-niekada, 2-labai retai, 3-retai, 4-labai dažnai, 5-visada.

Nr.	ASMENINĖS MOTYVACIJOS TEIGINIAI	1	2	3	4	5
1.	Asmeniniai tikslai motyvuoja bendradarbiauti					
2.	Paslaugų teikimo kokybės siekimas skatina bendradarbiauti					
3.	Motyvuoja asmeninis profesionalus interesus pažinti vaiko poreikius ir juos kuo geriau tenkinti					
4.	Motyvuoja patiriamas pasitenkinimas bendru darbu, siekiant bendro tikslo					
5.	Motyvuoja stebint vaikų pasiekimus, sąlygotus bendradarbiavimo proceso					
6.	Motyvuoja tai, kad bendradarbiaujant geriau įvertinami vaiko poreikiai					
7.	Motyvuoja asmeninis pomėgis dirbti komandinį darbą					
8.	Motyvuoja galimybė praktiškai tobulinti bendradarbiavimo įgūdžius					
9.	Motyvuoja galimybė dalintis atsakomybe už savo tiesioginį darbą					
10.	Motyvuoja galimybė remtis kolegų patirtimi ir kompetencija					
11.	Motyvuoja tikslas palaikyti geresnius asmeninius dalykinius tarpusavio santykius su socialiniais pedagogais					
12.	Motyvuoja galimybė tobulinti savo kompetencijas bendradarbiaujat su kitais specialistais ir kitomis organizacijomis.					

8. Lentelėje pateikti teiginiai apie veiksnius, kurie trukdo bendradarbiavimui. Pažymėkite Jums tinkantį atsakymo variantą kiekvienam teiginiui. Atsakymo variantai yra suskirstyti nuo 1 iki 5, kur 1-niekada, 2-labai retai, 3-retai, 4-labai dažnai, 5-visada.

Nr.	TEIGINIAI	1	2	3	4	5
1.	Neturiu motyvacijos, nes esu abejingas bendradarbiavimo idėjoms					
2.	Neturiu motyvacijos dėl didelio darbo krūvio					
3.	Neturiu motyvacijos, nes trūksta tinkamų sąlygų bendradarbiavimui					
4.	Nejaučiu motyvacijos, nes nėra veiklos tęstinumo					
5.	Neturiu motyvacijos, nes trūksta bendradarbiavimo veiklų koordinavimo					
6.	Neturiu motyvacijos, nes skiriasi požiūris į vaiko poreikius ir pan.					
7.	Neturiu motyvacijos, nes mažas suinteresuotumas bendradarbiauti iš kitos pusės, specialistų nelankstumas					
8.	Neturiu motyvacijos, nes trūksta patirties, kompetencijų					
9.	Neturiu motyvacijos, nes nėra bendros bendradarbiavimo tvarkos, metodinių rekomendacijų					
10.	Neturiu motyvacijos, nes nesidalinu informacija apie šeimas/vaikus dėl asmens duomenų apsaugos įstatymo					

9. Lentelėje pateikti teiginiai apie bendradarbiavimo kontroliavimą. Pažymėkite Jums tinkantį atsakymo variantą kiekvienam teiginiui. Atsakymo variantai yra suskirstyti nuo 1 iki 5, kur 1-niekada, 2-labai retai, 3-retai, 4-labai dažnai, 5-visada.

Nr.	KONTROLĖS TEIGINIAI	1	2	3	4	5
1.	Vykdoma darbo rezultatų apskaita darbovietėje					
2.	Bendradarbiavimą fiksuojate pildomuose paslaugų teikimo dienoraščiuose					
3.	Teikiate mėnesio ataskaitas, kuriose atsispindi informacija apie bendradarbiavimą					
4.	Teikiate metinę paslaugų šeimai ataskaitą, kurioje atsispindi informacija apie bendradarbiavimą					
5.	Gaunate informaciją, dokumentaciją apie bendradarbiavimo partnerių teiktas paslaugas vaikui ir jo šeimai					
6.	Teikiate ataskaitas apie bendradarbiavimo procesą bei rezultatus šeimos atvejo nagrinėjimo posėdžio metu					
7.	Teikiate ataskaitas Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriui					
8.	Galite nebendradarbiauti, jūsų niekas nekontroliuoja					
9.	Kita.....					

10. Kokių rezultatų pasiekėte bendradarbiaudami ?

- Vaiko tėvai buvo įtraukti į bendradarbiavimo procesą;
- Pavyko sumažinti vaikų nelankančių ugdymo įstaigos skaičių;
- Pagerėjo mokyklos lankomumas;
- Pavyko sumažinti vaikų iškritusių iš ugdymo proceso skaičių;
- Pavyko išspręsti šeimos/ vaiko socialines problemas;
- Pavyko sumažinti šeimos/vaiko socialinę atskirtį;
- Pavyko motyvuoti vaiką siekti profesijos;
- Rečiau tenka kreiptis dėl minimalių vaiko priežiūros priemonių;
- Rečiau tenka kreiptis dėl vidutinių vaiko priežiūros priemonių;
- Pagerėjo vaikų elgesys mokykloje;
- Pavyko užkirsti kelią vaiko teisių pažeidimams;
- Pavyko sumažinti mokyklos vidaus taisyklių pažeidimų skaičių;
- Pavyksta vaiko šeimoje iškilusias problemas spręsti kompleksiskai
- Kita.....;

11. Kokios bendradarbiavimo formos jūsų manymu yra efektyviausios?

- Telefonu;
- Raštu;
- Elektroniniu paštu;
- Pasitarimų metu asmeniškai susitikus;
- Atvejo vadybos posėdžio metu sudarius pagalbos planą;
- Kita.....

12. Kaip vertinate bendradarbiavimo rezultatus?

- Puikiai;
- Labai gerai;
- Gerai;
- Vidutiniškai;
- Blogai;
- Neturiu nuomonės.

13. Ar bendradarbiavimo rezultatai atitinka išsikeltus tikslus?

- Taip;
- Nepakankamai;
- Ne.

14. Jūsų pasiūlymai bendradarbiavimo

tobulinimui.....
.....
.....

15. Kokias kompetencijas norėtumėt tobulinti siekiant bendradarbiavimo tobulinimo?

.....
.....

AČIŪ UŽ ATSAKYMUS

